This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07586730 3

Wallent[illegible]

N 1[illegible]

Min Son på Galejan,

eller en

Ostindisk Resa,

innehållande

Allahanda Bläckhornskram,

samlade på

Skeppet Finland,

som

afseglade ifrån Götheborg i Dec. 1769, och återkom dersammastädes i Junii 1771.

Första Delen.

Femte Upplagan.

Stockholm,
Elméns och Granbergs Tryckeri,
1835.

Till Låsaren.

Auctor, som war begåfwad med ett eldigt snille, och hade berimlig insigt i flere wetenskaper, blef år 1769 antagen i Swenska Ostindiska Compagniets tjenst, och följde med skeppet Finland, till Canton i China, såsom Embetsman.

Under den ledighet som hans Embete kunde medgifwa, sysselsattes hans lefwande och lekande inbillningskraft med hwarjehanda föremål.

Resan war så beswårlig som lång, och fordrade något nöje. Wår Auctor utwalde sitt åmne: att hålla Dagbok öfwer allt hwad som kunde ådraga sig hans uppmårksamhet. Som han ågde ett rikt förråd på tankar och infall, samt en flytande penna, så kostade hans arbete honom ingen plågsam möda. Öfwer allt munter, tydlig och otwungen, förnöjer han Låsaren med angenåma betraktelser, lustiga beskrifningar, tokroliga reflexioner och fintliga uttryck. — Afsigten war att måla, men ej försmåda. — Hans goda, glada och alldeles Swenska hjerta röjer sig allestådes.

Jag har ej kånt denne Hedersmannen. Jag har allenast på begåran behörigen öfwersett denna artiga beråttelsen, som han lemnat oß öfwer sin mödosamma resa. En beråttelse, hwilken utan twif-

wel blifwit mera städad, mera riktad, om han icke så hastigt slutat sin jordiska wandring.

Om han förtjent sine Landsmåns högaktning för lärdom och wackra insigter i åtskilliga wetenskaper, så bör han äfwen wärderas, för det han förstått hushålla med nöjet, och ej mißbruka detsamma. Nöjet är lifwets balsam. Det är willfarelsen, det är mißbruket, som förbyter nöjet i last. — Beklagom de olyckliga warelser, som icke känna det som kan försötma lifwets bitterhet. — Nöjen gifwa wåra sinnen nya krafter, sätta wåra tankar och begär i mera frihet, lindra wåra beswär, och knyta de band fastare, som böra förena menniskor. Men wid alla nöjen bör själen rådfrågas.

Candid.

Första Finska Tåget,

ifrån

Götheborg till Norrige.

Kap. I.

Parturiunt montes - - -

I den tiden, då Swedenborgske andarne uppenbarades i tryckta Protocoller i Götheborg; i den tiden, då smutsen är diupast på Stockholms gator, och Fruntimren slamra som mest i sina Kök och Skafferier; med ett ord: i den gyllene Korfriden år 1769, fick jag, som nu skrifwer, befallning att infinna mig på Swenska Östindiska Compagniets Skepp Finland, hwilket låg segelfärdigt till Canton, under Herr Capten C. G. Ekebergs befäl. Mönstringen skedde. Men wi fingo ännu en weckas anderum, att öka wåra gamla skulder i land. Ännu kunde man dricka med wännerna; ännu aftorka några ömma tårar hos en älskad Celinde; ännu höra en och annan sparlakanslära. Wåre gynnare och bekante bewärdade oß hederligt, förmodeligen på bodmeri. Man fann öfwer allt goda wärdar och glada ansigten; ty de wißte, att de snart skulle slippa oß; och att den som består en Ostindiesfarare twå rus wid bortresan, kan få femton igen wid hemkomsten.

Kap. 2.

Om Klippans behagligheter.

Vina bibant homines, animalia cetera fontes. Ovid.

Om morgonen d. 8 December (innan ännu den waksamme Måster N.... uti grannskapet börjat med sina Gesäller hamra ottesången på kopparpannorna,) hade jag besök af Compagniets Waktmästare. Han kom, förande sina ben rätt waktmästerligen, och berättade winden wore god, man måste till sjöß. — Wäl, Fader Waktmästare, skall så ske. — Jag gäspade några gångor och kastade mig i kläderna, tagande, utan synnerlig hjertångslan, afsked utaf mitt ensamma ungkarlsläger. Hwilken förmån, att wid dylika tillfällen ej oroas af en gnällande hustru.

Utanför porten råkade jag en swärm Ostindiske wänner, som fått samma ordres.

Wi strär med långa steg åt Stibergs wägen haste,
 Fast högar utaf smuts på halfwa benen stå.
Åt Staden då och då en sorgsen blick wi kaste:
 Men ack! dit klubban will, dit måste wiggen gå.
  Saloppper, Kappor, hjertans ungar,
  Susanna, Cloris och Lisbeth!
 Farwäl, aj, aj, farwäl! hwart hälst oß wägen gungar,
 Skall ni i wåra bröst besitta all er rätt.
 En slängkyß wi till slut åt edra hyddor sände.
Wår trohet räcka skall till werldens andra ände,
  Åtminstone till Cap...

Ändteligen hade wi nu hunnit wada oß igenom Masthugget, och fingo den kära Klippan i ögnasigte. Wi woro ännu i öfwerläggning, om man icke

borde derstädes pusta ut en smula, när den artige gubben Carnegie förekom oß. Han hade den dagen gjordt sig en besynnerlig möda, till att uppsnappa Ostindiefarare; tillät ej heller oß gå förbi, utan fattade oß i armen, med den oegennyttiga kompliment: „Mine Herrer! I må icke före pen„gar ur landet, that är mot Kongens Förordning. „Ich hap god red Win, Kapuiner, Harer, Pud„ding ... What ye please, Gentlemen - - A „toast for your Sweethearts, before you are „going away - - -

Man måtte ju haft en björnsjäl, för att kunna göra någon inwänning emot ett anbud, som beledsagades af så många wälstekta skäl, och understöddes på köpet af ett ögonkast, från the young Mistress herself, who stood smiling behind; till förtigande af lilla Stinas nätta fot, hwilken hade ställt sig likson på försåt uppå fökströskeln. Wännerne bestormade dörren in genom köket, klappade Stina på wägen, och intogo den största salen, med det ädla beslut, at kringskansa sig der, bakom en ödfwerwinnerlig wall af bålar och butelljer. Jag som genom argumenter a posteriori undfått i ungdomen af min Skolmästare den läran:

Ulula cum lupis, cum quibus esse cupis,

jag följde hopen efter och gick med. Jag förgäter alldrig, huru det smutsiga Masthugget hängde oß ännu på hälarne, och huru wåre bestöflade aftertaßar, till hela sin längd, in lebensgröße intycktes på golfwet wid hwarje steg.

Wärden gjorde sitt bästa: Wärdinnan trippade lättare; stekwändaren fick en hurtigare gång. Redan hade wi en Jöße på bordet. Efter kom en Kapun; och midt emellan presenterade sig hela jord-

klotet i en klotrund pudding. Men hwad duger fasta landet, om det icke wattnas af hafwet? En hel insjö med punsch sattes jemte jordklotet, och här och der såg man en ström af röda hafwet inflyta i glasen. War himmelen mulen ute, så herskade solsken på allas ansigten inne. Hade skilsmeßan från Götheborg lemnat några melankoliska skrynklor på wåra pannor, så wißte Carnegie hemligheten att utplåna dem. Kort sagt:

Här sista fyrken gick: på bordet buros fram,
De korpulentaste af husets alla bålar;
Man glädjeströmmar drack i karlawulne skålar;
Bekymret klunk för klunk med punschen nedersam.
Stor sak i slägt, i wän, i flicka:
Man glömmer allt, så når som dricka.
Bouteljer spricka,
Bröder nicka,
Sjunga, hicka,
Fullt till pricka,
Filebom, bom, bom, Pitehája.

Men med allt detta woro wi alle ganska nyktra och om man gick något illa, så härrörde det af den wingelwanan som sjömän ej kunna annat än ådraga sig på ett skepp, hwarest de måste gå mycket ojemt för slingringens skull. Nej, nej, Ostindiefarare äro icke det wärsta folket heller. Fråga på wärdshus och i jungfruburar, så skall Ni få höra de ha godt beröm om sig.

Wårt Finland, så wäl som det andra skeppet Prins Gustaf, hade emellertid ankrat wid Elfsborg; dock utan skott; (ty man hade för mycken höflighet för sillen, att kunna wisa någon för Kommendanten). Wi gjorde oß derföre icke brottom. Wår wärd undfägnade oß till slut på aftonen, med samma förnöjda uppsyn, som en krämare i Grenna säl-

jet en fjerding rutten strömming åt en bondkåring, för twå styfwer stycket. Och sedermera för att icke åfwentyra wåra ben, satte han oß om bord med sitt eget fartyg.

Kap. 3.

Om ett besynnerligt slags Skepps-råttor.

- - - nascetur ridiculus mus. Horat.

Här blefwo nu skeppen liggande under fästningen hela fjorton dygn, i förwäntan af god wind. War det hett om öronen 1720, när Tordenskjöldska flottan tordönade här utanföre med 48-pundare, så war det nu så mycket kallare. Julfrosten i det stora stillastående Finland under Norrpolen, kunde wäl alldrig wara starkare, än den nu war på wårt flytande. Utan pälsar och bränwinskaggar hade det warit ute med oß. Bälgwantar gjorde oß god tjenst. Det war en ömkan, att se Matroserne wid relingen hacka tänder, stoppa fingrarne under skinnpälsen, och mellanåt slånga ett par sorgsna ögon åt Klippan och Masthugget, med samma mine ungefär som en hungrig Reinekefuchs tittar på ett halft dußin feta gäß, dem han icke kan räcka.

Ändteligen Juldagen om aftonen begynte den efterlängtade winden blåsa upp. Enligt befäl, anställdes en sträng jagt efter Skeppsråttor, i anledning af ett inritadt mißbruk bland besättningen, att undansticka wißa saker i skeppet, wederbörande owetterligen, hwilka på sjön ligga Compagniet till last. Här handlas likwäl icke om fyrfota råttor; ty de höra under kattens lagsaga; utan om twåbenta. Man fann tre eller fyra, men till wår

stora skrundran hade de hwita strumpor och tjortlar. Linné nämner dem icke, hwarken i senare eller förra upplagan af sitt system, icke heller har jag sett dem beskrifne hos Reaumur eller Buffon. De likna alldeles fruntimmer, ända från hjessan ned till fotabjellet, ha ögon, öron och bröst, gå på twå ben, äro mycket tama, och sofwa gerna på ryggen, som andra menniskor. I London är slägtet ganska wäl bekant under namn af Ladies of pleasure, och på Boulevarden i Paris har jag hört dem kallas: Femmes d'amour, på Swenska Kärleksungar. Wår Kapten fann dem icke nödwändiga till Compagniets tjenst; lät derföre strart bringa dem i land med jullen, mången till hjertlig affaknad.

Kap. 4.

Fullt med Rim.

Nos patriæ fines et dulcia linquimus arva.*) Virg.

Morgonen härpå, innan hönsen waknade under däck, började den wanliga sjömusiken i windspelet. Ankaren lyftades; Matroserne lupo rundt om, liksom hästar ikring en quarn, och hade infall i munnen lika så läckra, som deras tuggbußar. Dagen syntes; seglen sattes till; farwäl, Fader Lots!

Farwäl med lek och tidsfördrif,
Men östans andedrägt i seglen bläser lif.
På wågens höjda rygg wårt tunga Finland waggas,
Och hafwets tryckta skum för Bogen flyr och fraggas.
De Swenska bergen smått ur ögnasigtet fly,
Och redan synas de blott som en swartblå sky,
På hwilken himlen tycks sin stora rundel hwila.

Uti mitt Swenska blod helt sorgsna känslor ila;
Jag korar åt mitt land, och ser med harmsen själ,
Hur luften det allt mer mitt öga undanstjäl.
Farwäl, min Fosterjord, Gustafwers dyra moder,
Du land, som prunka kan med Carlars äresstoder.
O, gamla Swenska bygd! Din mistning smärtar
mig,
Och hjertat saknar fröjd, när ögat saknar dig.

De begge Swenska skeppen plöjde nu Kattegat. Neptunus i sitt majestätiska åkdon, med sin stora treudd och sina lekande Tritoner omkring sig, paraderar mindre på wattenytan, än wåre fulltacklade seglare. Finland, likt en gammal stormagad Tuna-Prost, som icke brådskas efter något fetare fårahus, waggar sig öfwer wågen med en warsam och högwördig gång. Prins Gustaf deremot, rullade snabbare fram, och war oß andra dagen ur sigte.

Kap. 5.

Hwarjehanda, ganska tjenligt att läsas af dem, som behöfwa kräkas. Dewis har jag ingen denna gången, om ej min wälborne Läsare behagar hälla till godo följande:

---- Procumbit humi bos. Virg.

Fy så ynglingarne skämma ut sig! Redan så fulle, att de vomera. = = Ja så, förlåt mig! är det sjösjuka, som graßerar så = = så = = Jag tog det för helt annat. = = =

Får jag låf att beskrifwa min arme vomerande nästa? Rullningen hade redan skakat ballasten loß

i wåra nykomna sjömän. Jag förgäter alldrig huru många swå lustiga sorgspel detta förorsakade inom bord. Min make war alltför årbar, till att följa exemplet; deßhellre skrattar jag åt de andres.

De manhaftigaste höllo sig i fria luften på däck, och utsprutade deras elände långs efter sidan. Men de swagare måste bärja deras upproriska tarmkår i wederbörande kojor. I den ena wrån låg en kullbytterad Kadett, med knäbenen utspände, såsom twänne säckpipor; i den andra satt en krusen Jungman, med en pyts emellan benen, lefwererande med full hals hela sin årtranzon tillbaka. En stackare hade ställt sig wid relingen twärs emot wind, så att halfwa hans dosis stadnade honom på skinnpälsen. Wår arme Kocksmat nedkom från däcket med ett stycke kött, och ärnade sig till kabysan; men hade den olyckan att i brådskan snafwa öfwer ända i slipprigheten, hwaröfwer han swor erbarmeligen och önskade träpluggar i halsen på allt hwad som war otätt.

Ett ännu bedröfligare åfwentyr hände wår ärbare Hönswaktare: han satt i sin menlösa stillhet på en kista, till att dricka Compagniets thewatten, owetande att en sjösjukling låg uppöfwer honom i hängmattan. Med mycken begärelse förde han den kära stenskålen till sina torstiga läppar; men råkade intet bättre ut, än att den andre i det samma gjorde en framstörtning, och besprutade det ena med det andra, till och med hans filtmößa, så att strömmarne fluto honom i femton bugter öfwer ansigtet, hwilka alla liksom efter öfwerenskommelse flötte tillsammans i hans begge mungipor. Wår olycklige Hönskung kände den wederwärdiga smaken, och begynte kråkas likså hjertligen som de andre. Han wille swärja; men det blef intet annat än

fragmenter. = = Wi som sågo denne kråkdansen, hade så när skrattat oß till sjösjukan, i synnerhet, sedan en af Matroserne kom att spela nachcomedien. Får jag berättat? Wål, min Herre, men tag er en pris Havana förut.

Denne gynnaren hade likssom de andre sin slång af skeppets fullbyttering; men Nb. genom den wägen, som bommas till när man sitter. Han stod nu och besåg den fattiga Hönswaktarens öde, hwaröfwer han utbrast i ett så skakande löje, att hans skuta tog en stor läck i akterluckan. Han wille bärga hemligheten. Men hans otäta squallersamma widbyxor förrådde densamma för allas ögon. När jag sedan kom i min hytta, skickade jag en tanka till Swenska Flottan. = = = = = Min gamle Ovidius låg mig för ögonen, och wisade mig en vers, som paßar långt bättre här, än en Bonddräng på ett rangskepp.

Apta magis Cereri, quam sunt tua corpora Marti,

Hwilket jag sålunda öfwersätter:

Sjömän fare på sjön och Landtman plöje sin åker.

Huru kunde jag då annat än önska, det wåra handelsflottor måtte så utwidga sig, att de wid äkommande tillfällen wore i stånd förse den förra med öfwade och befarne Matroser. Så går det till i England.

Kap. 6.

Hwars innehåll hwar och en kan se, som will läsat.

L'amour vit dans les orages.
Madlle de l'Enclos.

Den gynnsamme winden, som hjelpt oß ett stycke ut i sjön, fägnade oß icke länge. Knapt hade man sett en skymt af Hetland, förr än en storm jagade oß halfwa wägen tillbaka, hwarefter man åter arbetade sig upp, under ständiga urwäder inemot Ferröarne, belägna 64 gr. N.

Man kan tänka hurudane wåre Nyårsdagar woro i detta luftstreck. Jag försäkrar er, solen bränner ej brämet bort på pälsarne, om ni kommen hit midt i Januarii. Wi hade all möda, att skåta snön ifrån oß. Kölden war bister. Watturören hade säkert frusit till på alla ställen, så framt icke wårt lofwärda Rederi dragit försorg deremot, genom en hop wälgörande medsände Brännwinskaggar. Jag är ögonwitne till det, att näsorne på mänge förlängdes 6 à 8 tum genom fastfrusne istappar. Skäggstubben liknade en frostig enrisklase på en skarp-wintermorgon, och snökofwarne lågo quar på ögonbrynen, som på ett par fönsterlister.

Kärleken är en seglifwad skalk. Skulle man icke trodt, att han, såsom wan wid de warmare himlar, borde frysa fingrarne af sig i 64 graders winter? Men jag måste säga här, såsom de kärlige Fransoserne, då de woro uppe i wårt kalla Lappland.

Pour fuir l'amour,
Envain on cour

Jusqu'au cercle polaire.
Dieu! qui croiroit,
Qu'en cet endroit
On trouveroit Cythere.

På Swenska öfwersatt, om jag rätt minnes, af A. Celsius:

Att kärleksslag
Må ha fördrag,
Man fåfängt far åt polen.
Ty Fröja har
Dock wärma quar,
Der ingen fås af solen.

Till att döma, af hwad jag såg här, skulle jag tro, att quicksilfret alldrig faller till fryspuncten i en ung gosses hjertbarometer. Ispiggar hängde i näsan på mine wänner; men lilla Cloris låg dem lika fullt i munnen. De buro snödrifworne på ryggen och sötungen i barmen. Man drack och sjöng skålar för de sköna. Huru skulle då Ferrö-winter kunna tränga sig igenom? Jag mins ännu några af gossarnes infall;

I luften kalla wäder hwina;
I hjertat sommarwärma är;
Ty lilla Sara lefwer der.
Så länge hennes ögon skina,
Jag solen i mitt sköte bär :,:

Ett annat:

Rasa, winter, som du will;
Du ej till ett hjerta hinner,
Som för Lisa ewigt brinner:
Henne dricker jag nu till.

En Broder, hwars hjerta kärleken aldrig wå-gat bestorma, af fruktan att drunkna i hans stru-pe, kallade de andre bröderne för kammargrisar och begynte tralla:

Bort, Venus! — Låt oß glasen fylla,
Jag supa skall, tills jag blir full,
Och sen på Skutans waggning skylla,
Om någon ser mig ragla full.

Kap. 7.

För de Lärde.

Non dubito fore plerosque. Corn. Nepos.

För att gagna den boksynte werlden, bör jag gö-ra följande anmärkningar. Såsom hörande till Swenska språket, torde de kunna tjena till bihang för något Gloßarium eller Ordbok. Sjömän äro store språkförwändare.

Hela werlden wet hwad det är, att ta sig en sup; men här på skeppen kallas det ta sig en Nißе eller Laße. Det förra betyder en half jungfru bränwin, det senare en hel. Här får man icke äta som annat folk, utan man måste skaffa. Purra en menniska, är i land det sam-ma, som spela sin nästa ett skalkstycke. Här be-tyder det, öppna en dörr, stryka på foten och säga: nu är det sju glas, hwilket åter skall utmärka hwad klockan är. Till att kasta en trekantig bräd-lapp akterut, som hänger i ett snöre, bebun-det här och der med blå eller röda flutar, det kalla de med ett ord Logga. En fyrkantig kaju-ta bär namn af rundhuset, hwilket är snörrätt stri-dande mot Euclides, som bewisar, att en rund fyrkant är omöjelig. Likaså hade en trolltingest, med några påskrufwade glasbitar, icke mer än tre

hörn, men lika fullt får han heta en octant eller åttkant. Det är ju till att slå Mathesen idelig örfilar! Man hör här mycket talas om Båtsmans mat, Konstapels mat, Timmermans mat, o. s. w. I början trodde jag, att det wore salt kött eller stockfisk; men när jag såg, att det war lefwande menniskor, mißtänkte jag Båtsman, Timmerman och alle andre med mat i ändan, för Anthropophager, kunde derföre i förstone intet annat än se surt på dem, såsom jag kom ihåg den store menniskofrätaren Polyphemus, om hwilken Homerus berättar, att han uppslukade Ulyßis resekamrater, men lofwade nådigt, att äta hjelten sielf aldrasist. Kunna de förtära andra menniskor, tänkte jag, så lär wäl börden åfwen komma till mig. Gick dem ej heller någonsin förbi på däcket utan en hemlig rysning, ända till deß jag märkte, att de intet mer än annat godt folk, spisa Christet kött. Ty på skepp betyder mat i änden det samma, som vice framföre i land. Så att om jag skulle bruka sjömansspråket hemma, borde jag förwandla en Vice Häradshöfding till Häradshöfdings=mat, en Vice Borgmästare till Borgmästare=mat, en Vice Pastor till salig Gubbens=mat o. s. w. De små trinna et cetera som samlas efter boskapen och fåren, tituleras här för plommon, hwarföre ock plomgrafware swarar alldeles emot ladugårdspiga. Qwartermästar M... sade för några dagar sedan till Matroserne: Goßar, ni skall hala efter som jag sjunger. Derpå begynte han med hoa, hoa, ho; hwilket i naturlig Swenska bör heta böla, men icke sjunga. Apa wet nu hwar bonde i Östergyllen, betyder ett ludet kreatur med fyra fötter. Icke deßmindre får ett litet mellansegel bära det öknamnet här. Wakten från Kl. 1 till 4 om natt

ten kalla de Hundwakten, men må ingen nykommen taga det efter bokstafwen; ty då torde han på begge sina skuldrors bekostnad få lära, att man på skeppen esomoftast säger ett och menar ett annat. Dagg, hwad är icke det för en wälsignad Guds gåfwa på landbacken, synnerligen under en lång torka? Här åter, det bedröfligaste ting på hela Skutan, den förfärligaste stump bland hela tågwerket: fråga Jungmännerne. Swampdosor, de artiga möbler, som göra det täcka könet så mycken tjenst wid små Fransyska mattheter, små wälborna däningar, hafwa alldeles blifwit wanhedrade här; ty så har jag hört dem kalla ett par heckiga widbyror. Sådana och flera förderfwade talesätt förekomma på sjön, och det ömar mig så mycket mer, som efter allt utseende samma mißbruk lär inrita sig åfwen på landet; ty jag har många gångor med bedröfwelse hört talas om, hala till sig en flicka, refwa en kjortel, braßa, äntra m. m.

Kap. 8.

Subsequitur clamorque virum stridorque rudentum.

Virg.

Wi woro nu midt i Januari Månad 1770, och hade hunnit förbi toppen af Skottarnes land. Den ofantliga sjögången började minskas något litet. Jag tänkte nyttja lugnet, gick ned i min hytta, högg en wak i mitt tillfrusna bläckhorn, och tog pennan i handen; men ack! det trolösa hafwet!

Jag skrifwer, att jag föll, som Björkman*) hjelp mig opp.
Aj, aj, jag tog et knäfwels hopp.
Hwad felas? — aj en storm! — se hyttan står på ända:
Pulpeter, böcker, glas med mig på näsan wända.
Uti mitt lilla hus ett Babel målas af.
Mitt bläck kring mina tio fingrar,
I femton swarta floder slingrar,
Der alla mina rim bedröfligt gå i quaf.
Fort, Björkman, luckan till, så sjön från gluggen frusar.
Förskräckt och kall och wåt jag ur min hytta rusar.
Ur wägen Skepps-Secter! aj, aj, det bär på sned.
Wi asa begge twå på ändan bort i led.
Bewars, skrek wår Secter, så skutan börjar skaka!
Och for så samma wäg med samma skjuts tillbaka.
Twå ben förmå ej mer, att bära rätt en kropp.
Jag ändtlig kröp på däck, på alla fyra opp.
Kapten ur en basun här ropar: bärja, bärja;
Matroser storma kring på däck, i wänt och rår,
De skrika och de dra, de slinta kull och swärja.
Som piska hwarje stump kring deras öron slår.
I tacklen skott på skott af sletna segel höras.
Och pumpar under däck med långsamt gnißel röras.
Hwar wåg, som wältrar fram, tycks öpna oß en graf.
Än kastas wi åt skyn, än hotas wi med quaf.
Wår uppsyn luften lik förkunnar skräck och fasa.
De grymma wädrens barn från alla werldens rum
Kring djupets wilda rymd med bistra låten rasa,
Och spruta himmels högt ett snöhwitt bubbelskum.
Ett swart förfärligt måln, en faslig natt oß tyder.
Wårt skepp i swallen wräkt ej rodret mera lyder,

*) Författarens då warande Dräng.

Wår bjelke under oß ger swigt med långa brak,
Och Finland wältras nu för wind och wåg, som
wrak.

Denne här beskrefne storm förföljde oß hela 24 timmar, och war så mycket wådligare, som han bar gerad åt Skottlands klippor tillbaka. Stormbönen lästes om aftonen på wåra knän och ordres utdelades att intet öga skulle slutas den natten. Timmermännen stodo städse färdige att lyfta yxan mot masterne. Stångerna hotade hwart ögonblick att falla oß öfwer hufwudet, och man hade möda nog till att hålla sig fast på stället.

Följande middagen lindrades wädret något litet, men endast för att hämta nya krafter. Elementerna tycktes ha sammanswurit sig emot oß. Hela sex weckars tid ansågo wi en måttlig storm för en lycka; så wane wors wi wid de hårda. Skulle man hålla dagbok öfwer denna wår oerhörda kryßning fram och tillbaka, kunde den intet annat än bli så här: — Måndagen storm. — Tisdagen storm. — Onsdagen dito. — Torsdagen dito o. s. w. hela weckan igenom, ända till medlet af Februarii, då windarne likwäl, ehuru mindre wåldsamme, ännu fortforo att blåsa oß midt i skäfwen. Det war wårt öde, att öfwerrumplas här på deßa höjder af alla naturens förskräckelser. Då hafwet förföljde oß med stormar och starka strömsättningar, war himmelen hotande öfwer wåra hufwuden, med blodröda norrsken och stumma ljungeldar, till förtigande af långa, mörka och frostiga winternätter. Att beskrifwa det allt, skulle wara ewigt. Men en Orcan (handen darrar ännu af förskräckelse), en Orcan, som wi hade den 24 Jan., lämnade alltför djupa intryck i skeppet och i wåra hjertan, till att kunna förgätas.

Kap. 9.

Om Jerusalems jämmerliga förstöring.

Monstrum horrendum, informe, ingens. Virg.

Ocean, förfärlige Buse! näst den blodige Segerwinnarens tummelfält, det ohyggligaste spektakel som dödligt öga kan se. Huru skall jag kunna måla dig för andre? Konsten har än icke blandat färgor, fula nog, till att draga din bild. Men efter du en gång skrämt hjertat så långt ned i mig, måste jag hämnas så godt jag förmår. Om jag lefwer, skall folket på landbacken få weta, hwad du är för en öfwerdådig tyrann på sjön.

Om morgonen började han med en häftig blåst, och war i stadigt tilltagande ända till aftonen. Seglen gjordes fast. Rår och stänger ströfos. Tre gånger sattes Apan till, och tre gånger slets hon i kras. Jag bjuder icke till att afmåla den dönbådande horizonten, de tjutande wädren, eller de dödshotande wattenbergen, hwilka liksom murbräcker anstötte sidorna, kastande oß omsom upp och ned, ty det öfwerträffar all föreställning; men, jag är elak nog till att önska, att ett dußin af wåre wälmående Puderhjeltar der hemma, warit här, tre eller fyra minuter bara; ty en hel dag hade de stackarne alldrig uthärdat: Jag är säker då, att de mera skulle betraktat sin dödlighet, än sina wäl krusade hårlockar. Åtminstone lära de icke påstått, att Voltaire har långt bättre Religion än Luther. Det är wißt, att Finland understundom låg så begrafwet emellan skyhöga swall, att jag ej såg himmelen öfwer mitt hufwud större, än en af forntidens ordinära styfkjortlar. Detta lärde mig bäst förstå min älskwärde Naso, när han säger:

- - - totidemque videntu
Quot veniunt fluctus, ruere atque irrumper
montes.

Den instundande mörka natten ökte wår fasa Wi balancerade oß till bordet; fingo litet i magen och mycket på kläderna. Man skulle sagt, at de stekta hönsen wi hade för oß, woro lefwande ty de wille hwart ögonblick flyga från lofwart lå. Man befallte sig i den Högstes händer med den wanliga Stormbönen, och lämnade Skutan å wind och wåg, förbidandes i tysthet utgången här af.

Klockan slår 10 — ur wågen, ur wågen! — En störtsjö, en dödsförskräckelig buse, så hög ungefär, som Otrillan, och så bred som Hisingen, rusade i detsamma in från förn, slungade ett ofantligt ankar inpå däck, kroßade reling och röst, släpade öfwer bord med sig spirorna, jullen och slupen, oaktadt deras dubbla surrningar; rasade akter ut, kastande öfwer ända allt hwad honom förekom, släckte lamporna wid kompaßerne, och spolade en hel klunga Matroser, som packat sig ihopa uti Rundhusgången, ända bort till Halfmånan. Wår waksamme gråhårige Kapten, samm sjelf fram och tillbaka på däcket, och utom en wälsignad tågstump, som lyckligen föll honom i händerna, hade wårt Finland och Fru Ekeberg warit ett par bedröfwade enkor. Andre och fjerde Styrmännen, Doctorn med flere, som suto wid bordet, under sundäck, kullbytterade hufwudstupa öfwer detsamma, baklänges bort i lå, hwarest de, mellan bänkar och Matroser summo flere minuter af och an, menandes sig redan wara uti hafsbotten. Hwad, utom wår Herres not, hade kunnat bärga deße fiskar? synnerligen som sjön hade utslagit luckorna på den

sidan de slöto. Hwar och en kan tänka huru myc-ket som war ofwan watten, när Supercargen, Aßistenterne och jag, uti Rundhuset wadade upp till smalbenet i det wäta. Mellan däck, trappan utföre, uedrusade sjön med en fart, som icke kan liknas utan wid Trollhättans, kroßade dörren på Skeppsskrifwarhyttan och lemnade efter sig en liten insjö i hwar wrå. Medan twå timmarne efteråt, när jag kom ner i min lilla studerstuga, befun-nos sängkläderna ett skeppund tyngre än wanligt; Schenbergs stora Lexicon flöt på golfwet som en mudderpråm, efter seglade mina begge röda tofflor, likſom ett par sillbåtar, och det som wär-re war, min arma perukask war med i farwatt-net, hade tagit läck och förderfwade hela laddnin-gen. Ack! hwarföre lät jag icke försäkran i Ham-burg?

Händelsen är för alfwarsam, att med leende mun berätta, kunde man säga. = = Wäl, jag med-ger det. Men ho wet icke, att faran fägnar, när hon är öfwerstånden. Utom deß i en så allmän förwirring, på ett skepp, som hyser 150 personer om bord, kunna wäl intet annat, än några löje-liga uppträden blandas med de sorgliga. Här lig-ger en stackare med en afbruten pipa i handen, och wäntar sitt slut. Der ser jag en annan med stopet för munnen, rulla hals öfwer hufwud bort åt andra sidan. Den tredje läser. Den fjerde le-tar efter sin mößa. Den ene gråter öfwer sin kroßade arm; den andre öfwer sin kroßade punschbål. Några rida relingarne mellan på en soffa, och de öfrige sim-ma, som stora räckor, hela däcket rundt omkring.

Emellertid war det ingen, som icke trodde sig segla åt bottnen. Ty medan skeppet war under watten, tog det i synnerhet tre förskräckliga puffar, icke annorlunda än det skulle stött på en klippa,

och af brakningen dömde wi, att det måtte remnat i tre stycken. Hwart man wände ögat såg man intet annat än lefwande lik, ända tills wår Kapten sjelf hunnit skaka saltsjön utaf sig, och sade oß, att faran wore redan förbi: ett ord, som gaf oß lika så mycken glädje, som störtsjön förskräckelse.

Hurudan färgen war i mitt ansigte, skall jag ej kunna säga. Men det mins jag, att alldrig har pulsen så skenat på mig. Dock ingen hare för det. Döden är bister, när han gapar ur djupet; och sjelfwe den orädde Carl, som log åt honom när han rusade fram ur dundrande Kanonmynningar, bleknade likwäl då böljorna frusade öfwer den lilla farkosten, under hans öfwerfart från det beskutna Stralsund till Ystad. Pumparne gnislade oß sömnen ur ögonen hela den natten. Wår wälsignade Skuta höll stånd mot den uppretade wågen, och bar oß ännu allesamman i sitt trogna sköte. Slaksida fick hon likwäl; ty då rummet undersöktes, befunnos Kanonerne loß. Glasbruken om bord ledo ansenligen, och hela wårt China gick i kras. Wår Opperstyrman blef sängliggande förmedelst ett fall, som han gjort under willerwallan. Hofmästaren hade brutit armen af sig, och Quartermästaren nästan med likså stor smärta saknade en Bränwinskagge. Några af besättningen sade sig med sjöns framfrusande hafwa blifwit spolade öfwer bord, men med den sammas tillbakastudsande åter inkastade på däck; hwilket dock låter mer otroligt än det Utkiken betygade, nemligen, att wattnet steg ända upp till honom på förtoppen.

Dagranden tittade nu fram på himlen, och glädjen på wåra ansigten. Såsom jag alldrig haft bedröfligare natt, såg jag ej heller fägnesammare morgon. Hoppet upplifwades i alla bröst. Like

Trojanerne som efter Grekernes aftåg med nöje betraktade de fält hwarest deras hjeltar stupat under Fiendens klingor, gingo wi nu med fägnad på wår walplats, upphämtade mössor, wantar och peruker, hwilka wår aftågade wåte fiende lämnat efter sig. Änskönt rodret war skadadt, och remningar befunnos här och der i däcket, funde wi dock icke annat än glädjas öfwer wår egen bergning.

Söndagen derpå hölls en Tacksägelsepredikan öfwer Texten: Jesus sof i skeppet då det stormade, Math. 8. Och kort derefter gjordes ett hederligt sammanskott åt en enka med 3:ne små barn, efter en Matros, som i detta hårda wädret hade blifwit kastad ifrån Fockmasten neder i sjön.

Kap. 10.

Olikt alla de föregående.

Nutu tremefecit Olympum.

Föregående hotande och långwariga motgång hade förlängt wåra ansigten till en god del. De woro lika luften, twära och kulna. Emellertid kunde man intet annat än se Guds finger, besynnerligen i denna sista händelsen. Stora ofantliga tyngder, häftade med dubbla linor, kastades öfwer bord, och af 50 personer, som gingo löse och ledige på däcket, saknades dock ingen. Det war ju ett synbart underwerk. Denna föreställning uppryckte min själ till det Höga Wäsendet, som byggt himlen till thron och jorden till fotapall. Jag låt min angenäma känsla flyta fram i följande så kallade sexfota verser. Min skaldmö må ju ock en gång göra mig en förnuftig tjenst.

lan Kongl. Sjö- och Stapelstaden Kongsbacka, och Swenska Ostindiska Compagniets Skepp Finland.

Mycken boskap finnes der; så gör det här ock. I Kongsbacka äro twå långgator; dylika ha wi på Finland, nämligen Babols-gatan och Styrbols-gatan. Räkna de många twärgränder hos sig, så kunne wi uppwisa hos oß en Smedgränd, en Reparebau, en Båtsmansgång, m. m., allt efter som wåre werkstäder ge anledning. Öfwerträffa de oß i antalet af krogar, så öfwerträffe wi dem i konsten att dricka. Wårt Rundhus swarar emot deras Rådstuga, liksom ock wår Mesansmast oskämmandes kan jämföras med deras Kyrkostapel; ty begge äro af träd och rödfärgade. På Torget i Kongsbacka ser man alltid en hop gamla timmer- och brädstycken liggande, och på planken rundt omkring hänga quinnfolken hwarjehanda linnkläder att torkas. Samma utsigter har man här fram på backen, om jag annars får lof, att likna Matrosernes linne med de förenämdas. Uti finheten är wäl föga skillnad; men jag fruktar det är obelefwadt af mig, att så nära undersöka Mamsellernas nedandelar, och än mer att omtala. Derföre tiger jag dermed. De ha en kåk der. Wi ha stormasten här. Wid den förre risas H . . . r. Wid den senare daggas Jungmän. Det ena sker efter Landslag. Det andra efter Sjö-Artiklar. Större delen af Inwånarne der äro fattige, och gå barfota om sommaren; de flesle på Finland äga intet mer än tröjan, och bruka i wärman allenast deras naturliga skor. I Kongsbacka såg jag en puckelryggad Skräddare; en dylik Kamelunge ha wi äfwen här att beskåda. Kan en storm rifwa bort wårt toppsegel, så kan deras Stapelrättighet wid något annat tillfälle förloras. Med ett ord, om jag undantar trädskor, hwilka jag hört slam-

ra på deras gator, men som jag icke funnit i wårt samhälle, lår hela den seende werlden medge, att Swenska Ostindiska Skeppet Finland alldeles liknar Sjö- och Stapelstaden Kongsbacka; och skulle begge sättas under Auctionsklubban, fruktar jag, att köpeskillingen för den sednare blef mycket mindre.

Kap. 13.

Med hwilket jag hoppas förtjena wänskap af de sköna, och synen full med puder af Sprätthökar.

Nescit, quid femina poss it. Ovid.

Jag börjar med wår kryssning på sjön. Om morgonen den 7 Febr. häpnade man öfwer att se Hetlands klippor om Babord. Man hade orsak att tro sig närmare Spanska sjön, än dem; tog dem således i förstone för ett stående moln. Men den uppglänsande dagen öpnade oß snart ögonen. Man såg här mer än någonsin i hwad wåda strömsättningar kunna bringa en seglare. Till att widare baxas emot elementerna, ansågs för orådligt. Herrar wederbörande togo i öfwerwägning, så wäl att skeppet wore utan fartyg, som att provianten kunde brista, i händelse af en långsam resa till den förordnade platsen, som war Kap. Det ena ansågs äfwen så nödwändigt för skeppet, som det andra för magen; hwarföre beslutet blef, att man borde söka någon säker hamn, och Norrige befants i det hänseende alldra beqwämligast.

Knappt wände wi nästan åt Norrpolen igen, förrän den föreställningen, att hela twå månader ha slitit så mycket ondt utan minsta nytta, gjor-

Ack Flickor, lönen då wår möda!
Hwad duga Sprättens toma ack,
Mot blomster, sidentyg och rack?
Ock anor ge ej heller föda.
Låt då galonen med sin pik,
Omkring en trumma sig förskansa,
Med oß är bättre till att dansa,
Piasters klang är wår musik.
Piasters klang är wår musik.

Kap. 14.

Wår ankomst till Norrige.

Trojæ sic fata ferebant. Virg.

Wi hade nu d. 10 Febr. 1770. Förr hade jag trott himlen skulle falla ned, än att wi den dagen skulle se Norriges klyftor. Men det war så skrifwit i stjernorna. Det war wårt öde, att frysa här just på den tid wi tänkt solbrännas under linien. Ho kunde tro hemma, att wi efter twå månaders resa på ett skepp som war i stånd att på en gång utbreda 32 segel, icke hunnit mer än en dagsled ifrån Götheborg.

Naturen, liksom för att rätta de oredor hwilka den oroliga Nordsjön förorsakar, har byggt säkra hamnar öfwerallt i Norrska skärgården, och tillika planterat längs efter stränderna ett grofslemmadt slägte, hwaribland finnas de bäste lotsar i werlden. Knappt hade Konstapeln anmält oß med en dundrande hälsning, förr än fyra eller fem små båtar kommo, framkrypandes ur klyftorna. Luften war tjock, men de luktade krutröken, och anlände riktigt om bord.

Den gråbaggen wi fingo till wägwisare war en lång reslig Jätte, med en näsa som skulle rekommendera en friare hos de Fruntimmer som förstå sig på proportionen, hwilken likwäl ofta bedrager. Den stod ut lik en båge, och intog åtminstone en tredjedel af hela ansigtet. Pipan som efterträdde tuggbußarne uti hans begge mungipor, hant icke paßera denna näsans spets, utan syntes gjord till ett rökaltar för henne. Hon bar ock alla märken af luftstrecket, rödfrusen och hårdad, lik hans öfrige lemmar. Mannen war rask, och kommenderade rodret med en trygghet, som röjde att han kände hwar sten i farwattnet. Klockan 4 om aftonen hade han bragt oß in i Swinörssund, hwarest nu wårt utmattade Finland ankrade, sedan det blifwit likt ett Fruntimmer som under en lustresa på wattnet iråkat en storm, tappat handskarne, förlorat kornetter, fått sönderrifna manchetter, och hinner ändteligen med utslagna hår och tårar i ögonen den räddande stranden.

Dyrbara Norrige! förtrycktes så wäl som bedragares yttersta gömhål! Huru skall jag kunna beskrifwa dig? Jemförelsen med det ängsliga djupet gjorde dig till ett paradis i wåra ögon. Dina nakna berg förwandlade sig till lustgårdar; dina fiskarekojer blefwo palats, och dina paltiga döttrar undersköna Prinseßor. Sjön hade uträttat detsamma på oß, som Romaner på Riddaren af Mancha: Hans inbillning skapade Krogar till Konungaslott och Wäderquarnar till Resar. När han omfamnade den smutsiga Maritona, trodde han sig hålla i armarne en änglaskön Prinseßa, hwikens fina kläder luktade idel Ambra och kostbara rökelser. Samma lyckliga förtjusning intog wår landlöpande ungdom nu.

Kap. 15.

Wårt wistande i Swindrsund.

Nos convivia, nos prælia virginum cantamus. Horat.

Våre Herrar Supercarg och Kapten begynte strax med skeppets angelägenheter och förbättringar. De hade tagit sitt högquarter hos en General-Skeppsmaler wid namn Galtrup, en berest, munter gubbe, som hade sett alla spökelser i naturen, ända till fanden sjelf, hans mamma och närmaste slägtingar, de helige Inquisitions-Fäderne i Spanien och Portugal. Han undfägnade sina gäster med sagor och stekta kråkor, hwilka han kallade en smuck willebraad. De förra roade dronen, ty gubben satte hop artiga osanningar, och war i stånd att utdraga en sex quarters historiestump till en hel kabellängd; men de senare hade ej samma werkan på smaken, hwarföre Herrarne nödgades upphämta Kajut-Kocken till att förestå Herr Generalens kök. Herr Galtrup sjelf, så wäl som hans Måg Ferröh, en klotrund ölstomme, till embetet en Skeppare, funno begge wår Swenska matordning mycket solid, och bewisade det också med deras allt-slukande matlust.

Våre ynglingar rakade emellertid alle närliggande byar omkring, släpande med sig bößor, fioler och winbuteljer. Förmiddagarne jagades i bergsskrefworna. Aßistenten von H. höll oß med wildt hela tiden. Wi spisade änder och willgäß, medan kråkstekar wankade hos Generalen. Bland annat fälde han en ofantlig örn, hwilken satt högst på en klippa. Denne stupade hällen utför, men syntes ännu wilja förswara sig, hwarpå följde ett lustigt ..gemäng emellan begge partierna, till deß än-

teligen den skutne måste blifa i gräset under ett slag af skyttens bößestock. Hans pennor fick jag till att skrifwa detta Kapitel med; och wår fintlige fjerde Styrman har sedan af begge hans fötter lå- tit göra sig ett par ståtliga ljusstakar. Eftermid- dagarne bestormade man bondstugorna. Ehwart wi kommo blef ett gästebud. Tösorna ryckles från spinråcken upp till-slångpolskor, och hulpo oß med mycken willighet att skaka skörbjuggen ur lederna. Hwar och en fick se en Dame de ses pensées. Här lektes gömme, här skiftades makar, här trol- lades: Adam hade sju söner, m. m. Dock föregingo inga felaktigheter, ty wår Skepps-Pa- stor war med, och hotade oß med offentelig kyr- kopligt.

Får jag låf att beskrifwa wåra Norrska Gu- dinnor? Cui bono? kunde man inkasta. Men, min gunstige Låsare, fall mig icke i talet med den- na ledsamma frågan: alltför få af mina Kapitel uthårda dermed, och hwilken oräknelig swärm folianter skulle icke wråkas ur wåra boksamlingar, om man måt- te dem med denna måttstock? Oroa mig derföre icke med ert cui bono: jag ber en gång för alla.

Så stigen då hit; mina skönheter, lilla Gu- nilla, stora Gunilla, Mårtha, Åsele, Agnil. Jag skall som kortast afmåla er.

Lilla Gunilla war wårt alles ögon lita till dig; en snutfager brunögd unge, med swarta ex- tremiteter, nio quarter hög och jemntjock, åtmin- stone så långe wi woro der. Skulle hon efteråt utwidgas på något ställe, ware sak hennes. Sto- ra Gunilla war en femtonpundig föttunna på twå ben, hwilka uppburos af ett par fötter, som tycktes uppsluka tiljan hon gick på. Den som wille jaga på spår, kunde alldrig mißledas; ty hwar hennes fot sattes ned i snödrifworna tog den med

sig en hel quadrat aln. Asele rullade ett par winda ögon, hwilkas tjusande blickar delades på flere tillika, och hade så när bragt ynglingarne hårshop, såsom hwar och en wille tillägna sig flesta strålarne af detta irrbloß. Märtha prunkade med twenne alltför täcka händer: den högra hade ingen maka mer än den wänstra, och denna åter kunde icke jemföras, utan med dynggrepen. Älskwärda par! kyße dem hwem som will! = = Agnil deremot war ett litet nätt stycke, som man alldrig kunde se på, utan att harmas på det bedröfliga icke i Sjette Budordet. Hon war snygg, wäl tecknad, munwig, sextonårig och rask, korrt sagt, det felades henne intet mer, än en smula kättja, för att äga alla egenskaper af en wäl uppfostrad flicka; men i den delen war hon rätt bondisk. Fy, de der landtlällorna! De woro intet bättre de andra heller. Piastrarnes språk, som så hjertans wäl begripes i Cadix, och dito i Masthugget, slösades här lika så fruktlöst som ögonens. Landets winter hade sträckt sig ända till deras hjertan. De woro så dumma; de hade intet begrepp; de wille intet; skada, att de ej fått lära sig någon werld.

Frukten då icke, mina hemmawarande Swea Mör! I som tron er äga rätt till några hjertan på Finland! Jag kan säga er i förtroende, att Gossarne här gjorde ingen eröfring. Träffa de slika ögena Gunillor på Cap och i Canton, så bli de er alldrig otrogne.

Såsom i förwandtskap med föregående, will jag här bifoga följande underrättelse om trenne brudepars hopa=wigning, som wi hade tillfälle att bese uti Spangro Kyrka, Söndagen d. 18 Febr. Brudefärden kom sagta intågande par om par i trenne kolonner. Utom de kära föreställdte, prunkade i hopen den ärbara Fru Ferröh, utmärkt med en sim=

mande majestätlig gång, och en fotsid kattunsräck, omgifwen af Socknens wackraste Jungfrur. Min märkande inbillning målade Dido och hennes Nymfer för mina ögon, och den kyliga gråstensmuren bragte tanken mycket naturligen på hennes swalande grätta. Wi Swenske ynglingar, som uppställt oß i råd på sidorna, pillade kruset fram ur bröstet och satte hakpåsen i god ordning, i hopp att njuta ett ögonkast af Swindrs ankommande Dido. I sjelfwa werket rullade hon ock ett par nådiga ögon åt wår kant, men wi hade swårt wid att dömma, hwem som wore den lycklige. Ty de sköto ej ditåt de pekade, såsom Hjeltinnan i den delen liknade förenämde Äsele. När Presten läste trodde jag att hennes blickar stodo åt himlen, men jag har uträknat sedermera, att det werkeligen war mig hon såg på.

Hwad nu Brudparen angår, så war det första en ung Dräng, med en Jänta af samma ålder. Goßen steg fram med en triumferande uppsyn; men töfen hade en tår i ögonen, förmodligen af medömkan öfwer åskådarne, som gißade galit. Det andra paret syntes wara en enkling, och en tjuguårig flicka; men det tredje war alldeles olika. En uppstufwad ful kåring, som hade hundraåriga fåror i pannan och redan räknat tio höstar sedan hon miste sista tanden, hwars långa skrumpna hals swigtade under ett darrande hufwud, hwars öfra kindben woro försedde med twenne knölar, hwilka stodo ut likasom ett par bastioner att betäcka hennes insjunkna ögon; en buse, med ett ord, som alldrig borde nalkas Kyrkogården utan för att samlas till sina Fäder, hade fått en adertonårig Dräng wid sidan, och skulle nu bindas med kärlekens band. När Presten upprepade deßa ord öfwer dem: Wexer till i barn och blomma, blef det ett all-

måntlöje i bänkarna. Men jag satte hatten för ögonen och gret; ty mitt hjerta sade mig, att det endast förtjente tårar. Olycklig den som tager trollet för gullet. Hwet ware låf, jag älskar inga antiquiteter.

Orimligheten af sådana giftermål faller för myc- ket i ögonen, till att behöfwa nämnas. Jag slu- tar med twenne verser af Nicander:

Gummor wänte sig hugg, som taga orakade Gos- sar;
Gubbar wänte sig horn, som taga ostadiga Flickor.

P. S. Under predikan hade några barn börjat stoja, hwaröfwer den nitiske Läraren slog handen i predikstolen och sade: Börn, hwis J wil snac- ke, saa wil jeg tie. Detta infall följde oß, tillika med Prestmannen sjelf, om bord, hwilken ock spisade middag på skeppet.

Kap. 16.

Som är det nästa efter det föregående.

Laudat mercator, quas vult extrudere merces. N. N.

Under detta war här en daglig marknad på skep- pet. De kringgränsande byar bragte landets läcker- heter hwar morgon om bord. Matroserne köpte fin- kel och surt öl utan all ända, och Kadetterne druc- ko så mycket mjölk, att man till slut kallade dem: Die Ochs-Madame ihre Herren Söhne, d. ä. kalfwar. Fiskarebåtar flögo omkring skeppet såsom ungar omkring en stor gås, och de nästlig- gande bergen woro hwitmenade med skjortor, lakan och halfärmar, som quinfolken i nejden twättat åt besättningen. Ferröh dref isynnerhet en indrägtig

Handel på Finland. Han war färdig att utbjuda allt, utom sin smucke kone. Säcker, sirap, oxar, får, hudar, brånwin, wantar, allting war falt.

Jag förglömmer alldrig hur han sölade ned bänkarne under sundäck med sine Siraps-fjerdingar, och med hwad wältglighet han läckade till sig blanka Piastrar = = = Det wore hans nöje att tjena de Swenske; han ansåge dem för sine wärdaste landsmän; men Jütarne, fy! = = „De maatte waere be„tryggede paa, att han kunde söge waere dem till „tjeneste, men icke att skinde dem = = Warene wa„re gode. Jyderne wilde ej faa dem till så godt „pris; men Swenskerne ere wore bröddre."

Tre weckor blefwo wi här liggande: en gyllende tid för hela grannskapet, midt i deras jernålder. Ty wåre quarlemnade Piastrar ha satt dem i stånd att undgå Fogdens utmätningar, åtminstone i år. Norriges klyftor kallas en fristad för fremmande flygtingar, och (det jag ej will tro) ett trälsdomshus för landets infödda barn. Skatter trycka dem, och sällan kommer någon Norrman till en syßla af wärde i sin hembygd. De mägtige dricka Allmogens tårar ur guldskålar, såsom en okänd Författare uttrycker sig. Jag kunde icke höra deras suckar, utan att wälsigna min stjerna, som låtit mig födas i det urgamla Swerige.

Men jag ser jag kommer för långt från det målet, hwaråt mitt motto synes peka. Det händer mig icke första gången nu, lär ej heller hända den sista: ty hwarföre skulle jag följa reglor, när det jag skrifwer om, har inga? Följande måste, äfwen intrugas här, fast det ock skulle ske med domkraft.

När har man hört Christna menniskjor wilja dansa på ett grafööl? Nog berättas det, att Anthropophagerne i Amerika löpa slångpolskor kring elden, då de steka någon af sine medbröder. Men

icke hade jag trodt finna dylikt i Lutherdomen ... Wår första döde, som war en Matros, fick Kyrkogård i Norrige mot En Riksdalers afgift. En del af hans kamrater hade smuglat en fiol med sig i jullen då de skulle ledsagan till sitt hwilorum, och woro icke förr komne i land, än de började trippa Branicula med quinfolken. Hade icke Prestern ryckt stråken ur handen på dem, råcs jag att de dansat ännu.

Kap. 17.

Om en rar Fisk.

Dictu mirabile monstrum. Virg.

Den 25 Febr. kryßade wi på skjäl-jagt i Skärgården. Andre Assistenten sände en rännkula efter en af deße sjöhundar; men förmådde ick dyka så snällt som han, hwarföre bytet gick oß ur händerna. Wi stego i land på en liten holme; och som töwädret här och der hade blottat gräsmarken för wåra ögon, fick jag lust att bli Naturalist. Bland rara stenar fann jag här wår Swenska gråsten. Af foglar flögo här skäckwis de så kallade fiskmåsar, och den märkwädigaste wärt jag råkade war den ewigt grönskande Juniperus eller Enrisbusken, hwilken hos Turkarne förwaras i krukor såsom en helgedom. Wår lärgirige Skepps-Secter lättade mycket min möda. Han hade funnit ett stycke sten, stort som ett ägg och swartstrimmigt, hwilket han wisade mig, sägande det wara den besynnerlige Lapus petrificatus eller Korpstenen, hwarmed man kunde trolla fruntimmer till sig om nätterna. Han hade läst derom hos den lärde Författaren Herr Orbus Spictus Likaledes hittade han en kristalliserad Snäcka, hwilken han stoppade i wäskickan,

men hade den harmen att deruti wara mißtagen; ty då wi gått en stund, begynte den smälta och flöt sidan utföre, såsom det ej war annat, än ett islupit koplommon. Han hade handteradt det med wantar på händerna; kunde således icke strax märka bedrägeriet. Wi wandrade widare, och blefwo warse ett obekant spörr i snön: min skarpsynte följeslagare kallade på wåre skyttar och ropade, att här wore ett Älgstånd i nejden: de kommo och wi lupo strax alle tillsammans efter spårstreket; men till wår stora förundran förwandlade sig deßa älgfjät allt mer och mer till fruntimmers skor. Dock blef icke jagten wärre för det. Man klättrade berget uppföre och upptäckte en liten stuga omgifwen af några nakna trän, hwilka i förstone gjorde henne osynlig, likson för att undanstjäla deß ensamme åboer för den spejande främlingens öga. Wår håg för naturalier lockade oß närmare. Men huru bestörte blefwo wi ej, då twå skygga nymfer, holmens endaste inwånare, med häpna skrik lupo till skogs wid wår blotta åsyn. Wi sågo på hwarannan, liksom för att utforska, hwilkens uppsyn kunde wara grym nog till att förorsaka sådan förskräckelse. Sectern skyllde på Aßistentens bößor; denne åter lade hela felet på hans stora näsa. Emedlertid wille man ändtligen uppjaga flygtingarna. Wår Skeppspredikant, som war med i sällskapet, wann ändtligen så mycket förtroende genom sin swarta räck, att den ena kom tillbaka. Men systern rymde fältet utan att en gång se sig om. Hon gaf oß litet mjölk, som wi begärte, men med så darrande hand, att wi lätteligen märkte hon fruktade något; lopp äfwen ifrån en tillbjuden Piaster med samma skygghet, som en Swensk Dräng ifrån wärfwarepenningen; talade ock ingenting. Wår Lots berättade sedermera, att det war ett par gamla Jungfrur, af

Kap. 15.

Wårt wistande i Swinörsund.

Nos convivia, nos prælia virginum cantamus. Horat.

Wåre Herrar Supercarg och Kapten begynte strax med skeppets angelägenheter och förbättringar. De hade tagit sitt högquarter hos en General-Skeppsmaler wid namn Galtrup, en berest, munter gubbe, som hade sett alla spökelser i naturen, ända till fanden sjelf, hans mamma och närmaste slägtingar, de helige Inquisitions-Fäderne i Spanien och Portugal. Han undfägnade sina gäster med sagor och stekta kråkor, hwilka han kallade en smuck willebraad. De förra roade öronen, ty gubben satte hop artiga osanningar, och war i stånd att utdraga en sex quarters historiestump till en hel kabellängd; men de senare hade ej samma werkan på smaken, hwarföre Herrarne nödgades upphämta Kajut-Kocken till att förestå Herr Generalens kök. Herr Galtrup sjelf, så wäl som hans Måg Ferröh, en klotrund ölstomme, till embetet en Skeppare, funno begge wår Swenska matordning mycket solid, och bewisade det ockå med deras allt-slukande matlust.

Wåre ynglingar rakade emellertid alle närliggande byar omkring, släpande med sig böszor, fioler och winbuteljer. Förmiddagarne jagades i bergsskrefworna. Aßistenten von H. höll oß med wildt hela tiden. Wi spisade änder och willgäß, medan kråkstekar wankade hos Generalen. Bland annat fälde han en ofantlig örn, hwilken satt högst på en klippa. Denne stupade hällen utför, men syntes ännu wilja förswara sig, hwarpå följde ett lustigt handgemäng emellan begge partierna, till deß än-

keligen den skutne måste bita i gräset under ett slag af skyttens bößestock. Hans pennor fick jag till att skrifwa detta Kapitel med; och wår fintlige fjerde Styrman har sedan af begge hans fötter låtit göra sig ett par ståtliga ljusstakar. Eftermiddagarne bestormade man bondstugorna. Ehwart wi kommo blef ett gästebud. Töserna rycktes från spinråcken upp till slångpolskor, och hulpo oß med mycken willighet att skaka skörbjuggen ur lederna. Hwar och en fick se en Dame de ses pensées. Här lektes gömme, här skiftades makar, här tralades: Adam hade sju söner, m. m. Dock föregingo inga felaktigheter, ty wår Skepps-Pastor war med, och hotade oß med offentelig kyrkopligt.

Får jag låf att beskrifwa wåra Norrska Gudinnor? Cui bono? kunde man inkasta. Men, min günstige Låsare, fall mig icke i talet med denna ledsamma frågan: alltför få af mina Kapitel uthärda dermed, och hwilken oräknelig swärm folianter skulle icke wräkas ur wåra boksamlingar, om man måtte dem med denna måttstock? Oroa mig derföre icke med ert cui bono: jag ber en gång för alla.

Så stigen då hit, mina skönheter, lilla Gunilla, stora Gunilla, Märtha, Åsele, Agnil. Jag skall som kortast afmåla er.

Lilla Gunilla war wårt alles ögon lita till dig; en snutfager brunögd unge, med swarta extremiteter, nio quarter hög och jemntjock, åtminstone så länge wi woro der. Skulle hon efteråt utwidgas på något ställe, ware sak hennes. Stora Gunilla war en femtonpundig föttunna på twå ben, hwilka uppburos af ett par fötter, som tycktes uppsluka tiljan hon gick på. Den som wille jaga på spår, kunde alldrig mißledas; ty hwar hennes fot sattes ned i snödrifworna tog den med-

sig en hel quadrat aln. Asele russlade ett par winda ögon, hwilkas tjusande blickar delades på flere tillika, och hade så när bragt ynglingarne hårshop, såsom hwar och en wille tillägna sig flesta strålarne af detta irrbloß. Märtha prunkade med twenne alltför täcka händer: den högra hade ingen maka mer än den wänstra, och denna åter kunde icke jemföras, utan med dynggrepen. Älskwärda par! kyße dem hwem som will! = = Agnil deremot war ett litet nätt stycke, som man alldrig kunde se på, utan att harmas på det bedröfliga icke i Sjette Budordet. Hon war snygg, wäl tecknad, munwig, sextonårig och rask, korrt sagt, det felades henne intet mer, än en smula kättja, för att äga alla egenskaper af en wäl uppfostrad flicka; men i den delen war hon rätt bondsk. Fy, de der landtlällorna! De woro intet bättre de andra heller. Piastrarnes språk, som så hjertans wäl begripes i Cadix, och dito i Masthugget, slösades här lika så fruktlöst som ögonens. Landets winter hade sträckt sig ända till deras hjertan. De woro så dumma; de hade intet begrepp; de wille intet; skada, att de ej fått lära sig någon werld.

Frukten då icke, mina hemmawarande Swea Mör! I som tron er äga rätt till några hjertan på Finland! Jag kan säga er i förtroende, att Gossarne här gjorde ingen eröfring. Träffa de slika ögena Gunillor på Cap och i Canton, så bli de er alldrig otrogne.

Såsom i förwandtskap med föregående, will jag här bifoga följande underrättelse om trenne brudepars hopa=wigning, som wi hade tillfälle att bese uti Spangry Kyrka, Söndagen d. 18 Febr. Brudefärden kom sakta intågande par om par i trenne kolonner. Utom de kära förestäldte, prunkade i hopen den ärbara Fru Ferröh, utmärkt med en sim=

mande majestätlig gång, och en fotsid kattunsräck, omgifwen af Socknens wackraste Jungfrur. Min märkande inbillning målade Dido och hennes Nymfer för mina ögon, och den kyliga gråstensmuren bragte tanken mycket naturligen på hennes swalande grätta. Wi Swenske ynglingar, som uppställt oß i rad på sidorna, pillade kruset fram ur bröstet och satte hårpåsen i god ordning, i hopp att njuta ett ögonkast af Swinörs ankommande Dido. I sjelfwa werket rullade hon ock ett par nådiga ögon åt wår kant, men wi hade swårt wid att dömma, hwem som wore den lycklige. Ty de skåto ej ditåt de pekade, såsom Hjeltinnan i den delen liknade förenämde Asele. När Presten läste trodde jeg att hennes blickar stodo åt himlen, men jag har uträknat sedermera, att det werkeligen war mig hon såg på.

Hwad nu Brudparen angår, så war det första en ung Dräng, med en Jänta af samma ålder. Goßen steg fram med en triumferande uppsyn; men töfen hade en tår i ögonen, förmodligen af medömkan öfwer åskådarne, som gißade galit. Det andra paret syntes wara en enkling, och en tjuguårig flicka; men det tredje war alldeles olika. En uppstufwad ful kåring, som hade hundraåriga fåror i pannan och redan räknat tio höstar sedan hon miste sista tanden, hwars långa skrumpna halls swigtade under ett darrande hufwud, hwars öfra kindben woro försedde med twenne knölar, hwilka stodo ut likasom ett par bastioner att betäcka hennes insjunkna ögon; en buse, med ett ord, som alldrig borde nalkas Kyrkogården utan för att samlas till sina Fäder, hade fått en adertonårig Dräng wid sidan, och skulle nu bindas med kärlekens band. När Presten upprepade deßa ord öfwer dem: Wexer till i barn och blomma, blef det ett all-

mänt Ydje i bänkarna. Men jag satte hatten för ögonen och gret; ty mitt hjerta sade mig, att det endast förtjente tårar. Olycklig den som **tager trollet för gullet.** Odet ware låf, jag älskar inga antiquiteter.

Orimligheten af sådana giftermål faller för mycket i ögonen, till att behöfwa nämnas. Jag slutar med twenne verser af **Nicander:**

Gummor wänte sig hugg, som taga orakade Gossar;
Gubbar wänte sig horn, som taga ostadiga Flickor.

P. S. Under predikan hade några barn börjat stoja, hwaröfwer den nitiske Läraren slog handen i predikstolen och sade: **Börn, hwis I wil snaecke, saa wil jeg tie.** Detta infall följde oß, tillika med Prestmannen sjelf, om bord, hwilken ock spisade middag på skeppet.

Kap. 16.

Som är det nästa efter det föregående.

Laudat mercator, quas vult extrudere merces. N. N.

Under detta war här en daglig marknad på skeppet. De kringgränsande byar bragte landets läckerheter hwar morgon om bord. Matroserne köpte finkel och surt öl utan all ända, och Kadetterne drucko så mycket mjölk, att man till slut kallade dem: **Die Ochs-Madame ihre Herren Söhne,** d. ä. kalfwar. Fiskarebåtar flögo omkring skeppet såsom ungar omkring en stor gås, och de näst liggande bergen woro hwitmenade med skjortor, lakan och halfärmar, som quinfolken i nejden twättat åt besättningen. Ferröh dref isynnerhet en indrägtig

handel på Finland. Han war färdig att utbjuda allt, utom sin smucke kone. Säcker, sirap, oxar, får, hudar, brånwin, wantar, allting war falt.

Jag förglömmer alldrig hur han sölade ned bänkarne under sundäck med sine Siraps-fjerdingar, och med hwad wältalighet han läckade till sig blanka Piastrar = = = Det wore hans nöje att tjena de Swenske; han ansåge dem för sine wärdaste landsmän; men Jutarne, fy! = = „De maatte waere be„tryggede paa, att han kunde söge waere dem till „tjeneste, men icke att skinde dem = = Warene wa„re gode. Jyderne wilde ej faa dem till så godt „pris; men Swenskerne ere wore brödre.“

Tre weckor blefwo wi här liggande: en gyllende tid för hela grannskapet, midt i deras jernålder. Ty wåre quarlemnade Piastrar ha satt dem i stånd att undgå Fogdens utmätningar, åtminstone i år. Norriges klyftor kallas en fristad för fremmande flygtingar, och (det jag ej will tro) ett trälдомshus för landets infödda barn. Skatter trycka dem, och sällan kommer någon Norrman till en syssla af wärde i sin hembygd. De mägtige dricka Allmogens tårar ur guldskålar, såsom en okänd Författare uttrycker sig. Jag kunde icke höra deras suckar, utan att wälsigna min stjerna, som låtit mig födas i det urgamla Swerige.

Men jag ser jag kommer för långt från det målet, hwaråt mitt motto synes peka. Det händer mig icke första gången nu, lär ej heller hända den sista: ty hwarföre skulle jag följa reglor, när det jag skrifwer om, har inga? Följande måste, åfwen intrugas här, fast det ock skulle ske med domkraft.

När har man hört Christna menniskjor wilja dansa på ett grafööl? Nog berättas det, att Anthropophagerne i Amerika löpa slängpolskor kring elden, då de steka någon af sine medbröder. Men

icke hade jag trodt finna dylikt i Lutherdomen . . . Wår förste döde, som war en Matros, fick kyrkogård i Norrige mot En Riksdalers afgift. En del af hans kamrater hade smuglat en fiol med sig i jullen då de skulle ledsagan till sitt hwilorum, och woro icke förr komne i land, än de började trippa Branicula med quinfolken. Hade icke Prästen ryckt stråken ur handen på dem, råds jag att de dansat ännu.

Kap. 17.

Om en rar Fisk.

Dictu mirabile monstrum. Virg.

Den 25 Febr. kryßade wi på skjäl-jagt i Skärgården. Andre Assistenten sände en rännkula efter en af deße sjöhundar; men förmådde ick dyka så snällt som han, hwarföre bytet gick oß ur händerna. Wi stego i land på en liten holme; och som töwädret här och der hade blottat gråsmarken för wåra ögon, fick jag lust att bli Naturalist. Bland rara stenar fann jag här wår Swenska gråsten. Af foglar flögo här skäckwis de så kallade fiskmåsar, och den märkwärdigaste wärt jag råkade war den ewigt grönskande Juniperus eller Enrisbusken, hwilken hos Turkarne förwaras i krukor såsom en helgedom. Wår lärgirige Skepps-Secter lättade mycket min möda. Han hade funnit ett stycke sten, stort som ett ägg och swartstrimmigt, hwilket han wisade mig, sägande det wara den besynnerlige Lapus petrificatus eller Korpstenen, hwarmed man kunde trolla fruntimmer till sig om nätterna. Han hade läst derom hos den lärde Författaren Herr Orbus Spictus Likaledes hittade han en kristalliserad Snäcka, hwilken han stoppade i wäskfickan,

men hade den harmen att deruti wara mißtage
ty då wi gått en stund, begynte den smälta o
flöt sidan utföre, såsom det ej war annat, än e
islupit koplommon. Han hade handteradt det m
wantar på händerna; kunde således icke strax mä
ka bedrägeriet. Wi wandrade widare, och blefn
werse ett obekant sporr i snön: min skarpsynte fö
jeslagare kallade på wåre skyttar och ropade, a
här wore ett Älgstånd i nejden: de kommo och wi l
po strax alle tillsammans efter spårstreket; men till w
stora förundran förwandlade sig deßa älgfjät al
mer och mer till fruntimmers skor. Dock blef i
ke jagten wärre för det. Man klättrade berget up
före och upptäckte en liten stuga omgifwen af n
gra nakna trän, hwilka i förstone gjorde hen
ofyrlig, likson för att undanstjäla deß ensamme åb
er för den spejande främlingens öga. Wår h
för naturalier lockade oß närmare. Men huru b
störte blefwo wi ej, då twå skygga nymfer, h
mens endaste inwånare, med häpna skrik lupo t
skogs wid wår blotta åsyn. Wi sågo på hwara
nan, liksom för att utforska, hwilkens uppsyn ku
de wara grym nog till att förorsaka sådan förskr
kelse. Sectern skylde på Aßistentens bößor; den
åter lade hela felet på hans stora näsa. Emedle
tid wille man ändtligen uppjaga flygtingarna. W
Skeppspredikant, som war med i sällskapet, wa
ändtligen så mycket förtroende genom sin swar
råck, att den ena kom tillbaka. Men systern rym
fältet utan att en gång se sig om. Hon gaf oß li
mjölk, som wi begärte, men med så darrande hand,
wi lätteligen märkte hon fruktade något; lepp
wen ifrån en tillbjuden Piaster med samma skyg
het, som en Swensk Dräng ifrån wärfwarepenni
gen; talade ock ingenting. Wår Lots berättade
dermera, att det war ett par gamla Jungfrur,

Jag förklarar dem alltså för ägta födda, och öfwerlemnar dem till Din bewågenhet.

Åtskillige ha för mig kastat Dig i armarne dylika Ostindiska foster. Men hwart och ett synes årft för mycket af sin faders alfwarsamhet. Brelin står på Ascension och narrar Dig tårar ur ögonen. Osbeck, nyttig, proppar Dig händerna fulla med naturalier. Och Torén, gladlyntare än de andre, hade kanske kunnat roa dig med sina små täcka bekantskaper i Suratte och China; men du såg ju lifwet flyta ur honom, tillika med sista droppan i bläckhornet. Deße låra således ej lämnat efter sig andra intryck än tragiska. Tillåt då min jällrande afwel utplåna dem. Jag är en fiende till rynkade pannor, och önskar kunna sprida ungdom i alla ansigten.

Friboren i samhället, tål jag intet twång i studerstugan. Scaliger är lika så mycket min buse i den senare, som Machiavel i den förra. När det politiska oket icke trycker mina skuldror, hwi skulle jag då bebörda min hjärne med det grammaticaliska? Nej; stadne Donater och Quintilianer på Skolbänken. Reglor äro intet annat än både tyngder på ett lefwande snille, hwilka nedtrycka tänkekraften, och inskränka farten för en snäll flygande föreställning. En jernkula om foten, hjelper hon löparen löpa?

Ware då snillet sin egen wägledare. Känslan af det höga, det wackra, det naturliga, är den icke i din själ, så kan ej Aristoteles meddela dig den. Homerus hade icke warit Homerus, om han läst wåra Poeticor. Plinius den yngre talar om en Orator på sin tid, som war mycket noggrann och regelbunden, men föga eldig och hög: „Han har intet mer än ett fel, sade han, och det är det, att han har allsintet."

Ett anſigte der naturens hand likſom i bråd-ſkan utkaſtat små wårdslöſa behagligheter, inkråktar flera hjertan än den alldraſkönaſte Venus, ſom är utpenſlad efter cirkel och måttſtock.

War Helena en ſkönhet efter reglor, ack! hwilke narrar waror då Grekerne, ſom hela tio år hårluggades om henne!

En fläck här och der ſätter wåra fullkomligheter i klarare dag. Betragta Celinde. Ni ſkall twiſla hwad ſom pryder henne måſt, antingen den lilla ſwarta lappen på högra tinningen, eller de twå närgränſande flyttſtjerner, om ſkimra fram under bågarne af hennes täcka ögonbryn. Naturam expellas furca, tamen usque recurrit, ſäger Horatius. Naturen flyter ofwanpå, likſom ſkummet i ölbågaren. En Författare kan icke dölja ſig ſjelf på papperet. Hans temperament ſticker fram uti allt hwad han ſkrifwer. Ni ſkulle ſnart tänka, att han doppar pennan i ſin egen blod. Hwad under? Sonen liknar Fadren; ſkriften Skribenten. Ett tungſint hufwud, huru kan det föra en lätt hand, eller en glättig tunga quäda melankoliſka toner? Hwad dag hörde ni Korpen ropa kuku och Gökken kras? Får icke då hwar fogel ſjunga efter ſin näbb? Jag är mera fallen för att ſkratta, än gråta, och härmar hellre en luſtig Scarron, än en djupſint Hobbeſius. Orſaken till begge delarne flyter i mina ådror. Sådana wätſkor, ſådana infall. Jag låter mitt temperament regera min fjäder. Är det muntert i dag och ſorgſet i morgon, ſå har ni ſtraxt twå olika Kapitel.

Inſpärrad nästan aderton månader på ett ſkepp, och ſtädſe omgifwen af ett tröttſamt enahanda, må jag icke få ſöka mig wederqueckelſer i ſnilleſpel? Den ſeglande ſtaten bortmäter ſin tid med logglinan, den handlande med ſifferlängder; hwart ſkul-

ke jag göra utaf min, om man förböde mig bläcka bort honom?

Det jag skrifwer är werkliga händelser. Ty huru wågar jag ljuga, när 150 ögonwittnen dageligen kunna stå upp och beslå mig? Poetiska sjelfswåldet kan wäl insmyga en eller annan falsk wara i mina rim; men min prosa är alldeles pålitelig.

Lärd är jag icke. Önskar ej heller, att de Latinske skyltar jag uthängt öfwer ingången till hwarje Kapitel, måtte derföre anses. Dock gör jag mig en heder af att bruka dem; fast ock en nymodig liten Herr Puderparnaß wille säga: de lukta af Skolan. Ty jag är icke lik en del förnäme handtwerkare, hwilka skämmas för att ha deras ämbetsmärken hängande öfwer porten, sedan de börjat, med en blå kapprock öfwer förskinnet rådpläga om statens bästa wid ett kanstöparbord.

Ostindiska Resebeskrifningar ha wi till öfwerflöd: hwi skulle jag trampa spåren efter hundra? Nej, jag skall öppna mig en egen wäg. Jag will wara ny, och såsom ett prof deraf slutar jag denna boken med det hwarmed andre skulle börjat: jag menar med **Företal till den gunstige Läsaren.**

Tok jag skrifwit hit intill,
Tok lär äfwen efterfölja.
Ty ho kan sin skalk fördölja,
När han utur hjertat will?
Skriften liknar sin Skribent;
Wädren lik, dem han beskrifwer,
Han sin egen målning gifwer,
När han sätter slikt i pränt.

Andra Finska Tåget,

ifrån

Norrige till Goda Hopps-udden.

Kap. 1.

Redit in tumidas naufraga puppis aquas. Ovid.

Den 6 Mars 1770 lyckönskade wi hwarannan till god wind, och satte till alla wåra wingar. Wid middagen flögo wi Norrska Näset förbi, och twå dagar derefter hunno wi, med glädje i hjertat och frisk wind i seglen, fram mellan Hetländska klipporna, kommande den 11 Rocal i sigte, hwilken reser sig upp såsom en Fyrbåk midt i öpna sjön. Den Högste tycktes enkom ha befallt wädren blåsa för oß, på det wi måtte förgäta wår första motgång.

Emedlertid hade wår föregående långsamma kryßning planterat döden i skeppet. En rötfeber hade innästlat sig under däck, hwaruti wi, oaktadt wår Doctors wäl anwända skicklighet, förlorade sju personer på mindre än tjugo dygn. Jag minnes en dag, då tre lik på en gång störte öfwer relingen. Detta bragte oß med bedröfwelse till hågkomst af Finlands olycka under deß första resa, då en sort sjöpest bortryckte snart sagt halfwa besättningen på några weckors tid, och nödsakade wederbörande att förhyra i Cadix ett hopskrapadt pack af allahanda färger, hwita, swarta och blackota, för att ersätta de afgångne. Men denna sot upphörde, Gud ske lof, med de sju förenämde, hwilkas mißning likwäl war oß känbar nog, såsom lotten hade drabbat de dugligare ibland wåre Matroser.

Till att bota förlusten af wåra fartyg, dem Orcanen d. 24 Januarii borttagit, hade man i

Swindersund tillhandlat sig det bästa som fanns, ett stycke tjäradt bakträg, hwilket, sedan det blifwit förstärkt med nye pålagde relingar, gjorde oß en dräglig god julle. Men slup feladas ännu. Summan. Finland måste derföre yngla, och till allas wår förundran bar hon inom fyra weckor fram en alltför wacker simmande skeppsunge. Wår Kapten, som ej allenast förstår regera en seglare, utan och bygga en om det gäller på, lät uppråtta ett litet skeppshwarf midt på däcket. Tjenliga knån och planfor hade han medbragt från Norrige. Arbetet begyntes under hans inseende af wåra fyra Timmermän, och inom 8 dagar hade wi en slup på stapeln.

Medan de således hamrade på det nya fartyget, hade wi uppseglat de stående windarne, tillika med sommaren. Brämet kärrades redan på wåre Swenske pälsar, och wästarne woro knappt dräglige. Den 22 började man andas Maderas ewiga wår, och den 25 följande hade wi sigte af Öarne Palma, Gomera, Teneriffa och Picos himmelshöga spets. Den som icke räckte dem med ögat, kunde lukta dem med näsan, så widlöftigt spridde sig deßa Klimaters wälsignelse rundt omkring.

Kap. 2.

För främlingar, som önska bese Finland.

— — Vento nunc fertur amico. — —

Uti deßa farwatten är resan angenäm, som sielfwa luften, och kan anses för en lustgård. En leende himmel öfwer oß; ett jämt småkokande haf under oß; en lätt susande kulning, som underhåller buken i wåra segel och hälsan i wåra lungor;

ett luftstrek der man hwarken qwäljes af hetta, eller hackar tänderna för köld: hwilka förmåner på ett ställe! När jag nu tillägger, att wi ha Kalfstekar för magen, och Maderawinet för strupen; ack hwad kan en dödlig önska sig mer?

En äregirig tyrann, som med fulla segel swäfwar fram på lyckans haf; en samwetslös wäldswerkare, som wadar upp till wälde och rikedom uti de undertrycktas tårar; en tilltagsen ränkspelare som ställer kosan åt en båtande beställning, och på wägen seglar förtjentare medsökande öfwerända; ett gäldbundet Familjehufwud, som under en god Riksdagswind upphinner Latituden af Subsidiebordet; en ung Präst som med Hofpaßaden skjuter den bästa fart till ett fett Pastorat, och blåser calotterna af hundra gråhäriga Kappelaner; alla deße kunna wäl tycka sig ha en fägnesam seglats; men jag bedyrar, att min glädde mig ändå mera i dessa behagliga nejder.

Jag frågar wina wänner, om de någonsin haft en nöjsammare lustresa? Och de woro obillige nog till att swara mig Ja. „Detta är roligt, sade de, men huru föga betydande mot det nöjet att ta sig en wintertripp i Swerige efter en appelkastad slädtrafware, och sjelpa kull i snödrifwan med en liten Cloris." Jag gick från dem, och mumlade sagta fram: Boys will have Toys.

Man glömmer bort att man är på sjön, när allt fogar sig så wäl. Skepet flyger stadigt som jorden, och wisar mig en mängd omwärlande föremål inom sjelfwa relingarne. Frampå backen ser jag twå fastiga Cycloper, slåggande på ett smedjestäd så att gnistorna rägna ned ifrån det röda jernet, och hamsmarslagen fördubblas af ett skallande echo från kop-

parkittlarne i kabysan. Wänder jag mig åt akter, finner jag ett par årbara Segelmakare kröNte öfwer deras arbete, under musik af en kaklande orchester af höns, gäß, kalkoner, och ankor. Spaßerar jag till stormasten, ser jag ett litet fartyg wäxa upp emellan händerna på drifwande timmermän; och en smula längre fram spinnes tåg och garn, historiestumpar, lögnändar, squallerhärfwor, och understundom slängpåtskor *). Lutar jag hufwudet öfwer relingen, så råkar mit öga en hop hungriga Hajar i wattenbrynet, blandade med Delphiner och Tumlare. Tittar jag upp på Bramtoppen, får jag skratta åt utkiken, hwilken ropar att han ser en seglare babol om solen, eller styrbol om näsan **).

Men här är mycket mer att anmärka. Behagar min Herre följa mig under däck? — Wäl. — Se här akterut bor Herrskapet på Finnland. — I denna hyttan mötes Witterhetssällskapet twå gångor i weckan ***). Näst intill drickes på namnsdagar. — Der twärs öfwer bor den som mördar folk, och tätt utmed den som begrafwer dem. Denna kistan med segelduken öfwer, förwarar döden och lifwet †), tjenar på en gång till Apothek och Predikstol. — Men widare. — Låt oß först gå Babols-länggatan utföre. — Akta er likwäl för hängmattorna; ty de äro lefwande; ni kan råka i fejd med Jungmännernes krypande kustbewarare. — Detta är andra Bordet, hwarest H. D. pliktat fem Piastrar, efter han ej förmådde sluka tre höns i ett mål, såsom han lofwat i wad. — Bakom står

*) Fram på backen, hwilken kan kallas Finska squallertorget.

**) Babol och Styrbol swarar mot höger och wenster.

***) Se följande 7, 8, 9 Kapitlen.

†) Medicinskistan, der predikan hölls på utresan.

ett mindre, der Kadetterna äta ärter och härlug-gas. — Här på höger räknar ni 50 styckin Får, hwilka tid efter annan ryckas ur denna mödosama werlden, för att hederligen jordfästas i wåra magar. Midt emot härbergeras deras kära anhöriga, getterna, samt allahanda swinkreatur. Se, här står wår ärliga skepps-amma; en ärbar ko-matrona från Hisingen, och syster till den wigtige oxdrodern, som Häradshöfdingen fick af Dannemannen wälförständige J. P., på det han skulle befordra honom till Herredagsman 1765. Hennes sista son har redan gått igenom kockens händer in i ewigheten. Hon ger oß dageligen mjölk; derföre skone wi och hennes kött. — Deß runda småsaker kallas plommon om skeppsbord. Flera dylika finner ni uti D- - - s Naturaliesamling. — Stig nu litet längre fram, fast det röker. Detta är köket; främsta spiselden är för Herrarnes bord; och i det stora kopparhafwet der bakom, kokas ransonerna för hela Backslagen. — Håll, håll, min Herre, gå intet dit, det är Gallion. — Låt oß nu wandra Styrbolsgatan tillbaka. Der inunder stå tre st. oxar. Betrakta dem. — Med hwad tålamod bära de icke sina horn. — Will ni se wårt pligtankar-tåg, så är det här. Kan ni göra det fast i månan, så är jag man för att wi kunna hala ned honom dermed. — Hör ni något bullra under däck, likssom kistorna woro lefwande? Det är twå Jungmänner, som supit ut bränwinet för hwaranan och nu luggas på saken. Den der med de dräglande mungiporna, som skrattar åt dem, är wår Snickare; och den andre med stopet i näswen, är en Finne, som dansar björndansen bara ni ger honom en sup. När ni går förbi här, så håll för öronen; ty der bor en som låt sig spela. Förlåt mig, k. Herre, jag kan ej följa er längre: mina lungor fordra

friskare luft, liksom och min törst erinrar mig, att någon namnsdag måtte sökas upp i min Almanach.

Kap. 3.

Som börjas med 11000 Jungfrur och slutas med slagsmål.

Facundi Calices, quem non fecere disertum. Horat.

God dag, mine Herrar Bibancer, Riddare till rackflaskan och ölkannan! hwad ha wi för en namnsdag nu? Hwad säger Almanackan? Elfwa Tusen Jungfrurs dag! Ha, ha, så många Jungfrurliga warelser finnas knappt i hela Påfwedömet. Det måtte wara en Munkhistoria. Likgodt. De berättas alla blifwit Martyrer på denna dagen; kom låt oß dricka grafsöl; första skålen är för dem. : :

Legender säga oß, o Bachi kamerater,
Att Elfwa tusen Mör ha fallit denna dag,
För swärdsägg menar man, men jag tror för soldater,
Ty Munkars wittnesbörd tål litet undantag.
När Jungfrur falla ned, så stå de upp Mamseller. : : : : : : : : :
Gråt, Bålle, gråt oß glasen fulla.
På denna dagens sorgefäst:
Den sörger bäst, som dricker mäst.
Skål för wår hela Martyrrulla : : :
Som Jungfrur dödt i dag och stått Mamseller opp!

Hwad skall det nu bli? — Finlands wälgång!
Finland, du wår Hedersgumma!
Ingen bör din skål försumma.

Hwar man, för din wälgångs skull,
Dricker sig med nöje full.
Winden följe dina wingar,
När du öfwer djupet swingar!
Strömmar, sjöar, wäderkast
Hote aldrig mer din mast!
Hunger, törst och sjukdom wike
Ur ditt lilla Finska Rike!
Men för all ting, kära Mor,
För oß ej till Pul-candor *).

Hwad nu, mine Herrar, intet ska ni toasta **). Fy det är ett gement bruk, uppfunnet alldraförst af den otugtiga Circe, hwilken derigenom förwandlade Ulyßis kamerater till swin, förnyadt sedermera under Wilkiska oroligheterna af Londons kåldragare, och nu öfligt allena på gemena nattmöten i Wapping och Westminster.

Emedlertid är det antaget i Götheborg af de fleste, till och med det wackra könet. —

Osant, osant! mine Herrar, förnedren icke wåra sköna så djupt. Ni lär säkert mena wederbörande Rasphusämnen. Ty huru skulle jag inbilla mig, att en hederlig flicka, genom sådana Toaster wille förwandla blommorna på sina täcka kinder till rödfrasiga kopparmärken, eller omskapa ett par söta rosenläppar till dräglande winpipor?

Hwem har sagt de skola dricka så mycket? — men twå till tre glas kunna ej skada, hälst Götheborgska fruntimren äro större delen bleklagda, och

*) I Chinesiska sjön, hwarest detta skepp måste ligga öfwer under förra resan.

**) Toast, en sort dryckesduell införd af Engelsmän, hwari twå eller flere täfla om, hwem som skall ha den äran att wara mest full för någon wiß flicka.

en droppa win, naturen till trots, kan framlåcka rosor, der annars inga andra finnas. —

Wackra rosor! sådana kallar jag brånwinsrunor. Men efter ni åndtligen will ha purpur på deras ansigten, behöfwer ni bara framtoasta edra Skottska artigheter. = = = Ty hwilken flicka skulle icke rodna wid sådana grofheter?

Hwarföre så rodna? — Jag har sett dem le deråt. — Och jag år i stånd att nåmna både Fruar och Mamseller, som toastat för mig, t. e. — Inga exempel, slyngel! Sanningen kan sågas wid alla andra tillfällen; men når det rör ett Fruntimmers heder, förtjenar minsta andedrågt deraf ett par örfilar. — Örfilar? — Ja rått örfilar. — Å wet hut. Den och den skall — Håll! akta Punschbålen — Far i hufwudet på dig. — Se der ligger hela glasbruket. — Ha, ha, ha, wacker marknad. —

Hwilken har rått, min Låsare? Böra ej dessa dryckesdueller straffas lika med dem, som ske på klingan? Jag har sett en toastande hjelte kunna sluka 20 till 30 glas, utan att hwila mellan någotdera: och detta skall wara flickan till heder. Hwem år mera ursinnig, en sådan eller Don Quichot, som fastar fyra dygn under bar himmel, för sin Dulcinea de Toboso. Ack! om jag wore Celinde, och min Damon sålunda bestormande sin hålsa under mitt namn; jag bedyrar han skulle ej åtnjuta en enda nådig blick, förr ån alla 20 glasen runnit tillbaka ur hans ögon i uppigtiga båttringstårar. För min del skall jag ej wånda igen, att småda på detta bruket, så långe det finner någon förswarare, åtminstone skall det ej åga frid hår på skeppet.

Kap. 4.

Början till en härlig Naturalsamling.

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem. Horat.

Atskillige slag, så wäl af flygande, som simmande slägter, woro här i öfwerflöd att anmärka. Men hwi skulle jag beskrifwa det som icke duger att äta? Bondens ladugård är i min tanka den wackraste Naturalickammare. Ty hwilken gagnar mer, Oxen eller Krokodilen, Fåret eller Tigern? Tårarne stodo mig i ögonen, då jag i djurhuset wid Versailles såg en slukande skara af Lejon, Björnar och Strutsar underhållas på Konungens bekostnad, medan hundra fattige lupo efter allmosor på gatan i Paris. Och det förtretade mig i London, att jag mer kunde beundra en mängd uppstoppade sällsamheter på Brittiska Museum, än den närande oxhåren, som dageligen föstes mina fönster förbi till slagtarhuset. Ty då jag föreställde mig, huru denne mättade en million hungrige magar, medan de förre endast fägnade några nyfikna ögon, synes mig, att jag otacksamt hade försyndat mig på sjelfwa naturen, i det jag nogare betraktat det sällsamma, än det nyttiga.

De lärde resa på Ostindien för att samla Naturalier; de fuge till att förtjena penningar. Men jag, som är hwarken det ena eller det andra, reser allena för kroppens uppehälle. Önskar jag mig en raritet-samling, så är det Bondens. En ladugård full med kor, får, hästar, swin, höns, m. m. den håller jag mödan wärd att lägga sig till.

Icke deß mindre (se huru lätt jag sadlar om ‥ man kunde ta mig för Riksdagsman) Icke deß mindre tänker jag bygga mig ett litet Djur-

Kabinett, dock helt olika mine Herrar föregångares; ty jag årnar beskrifwa själen hos mina små kreatur, då de större hållit sig endast wid kroppen. Jag skall undersöka deras Moraliska egenskaper, då de stadnat wid deras naturliga. Med ett ord: jag will gå till kärnan af saken; låt andre hånga wid fenan och stjerten, så långe de behaga. Altså öppnar jag här ett nytt lärdomsfält, och hoppas följakteligen tilldraga mig uppmärksamma ögon.

Flygfisken är brodren till systern Flädermus i land. Begge mißlyckades i naturens hand. Jofur, säger Sjö-krönikan, satte sig ned, att skapa dem, och årnade göra begge till foglar; men hans gemål, den swartsjuka Juno, nöp honom i örat just under detsamma. Hola, hola! skrek den öfwerraskade gubben, och släppte arbetet halfgjordt ur händerna. Den ene föll i hafwet, den andre stadnade på landbacken.

Flygfiskens moraliska karakter är yrhet och öfwerdåd. Ty han spelar allahanda skälmstycken i wattubrynen, och driftar sig stundom högt upp i luften. Wid deßa tillfällen kunne wi få honom på däck, såsom han faller ner och dör, så snart wingfenorna bli torra.

Denne tänker jag föra hem med mig, först till att wisa huru litet Poeternas ed är bindande, när de försäkra en egenkär Mecenas, af hwilken de hunnit tillsmickra sig en wälgerning,

Förr skall fisken lära flyga,
Än jag glömmer denna nåd, m. m.

Och sedan till att erinra en del af mine pudrade medborgare i Swerige, synnerligen unge handlande, att icke flyga högre, än wingarne båra. Se, skall jag säga till dem, och peka på min

ßkk, detta lilla djur hade lefwat än, om det hällit sig inom sin gräns.

En Booby är förmodeligen den dummaste i hela Foglriket, något större än en Glada, och full af swart ohyra. Matroserne kunde fånga honom med blotta näfwarne. En afton hade någon af Jungmännen tagit en dylik akter på wår stora lanterna.

Jag undersökte strart hans moraliska egenskaper, och fann honom alldralikast en Mäster Förskinn i land, hwilken löper ifrån låsten eller synålen till Politiska dryckesmöten. Ty dumdristig är han; wårdslös är han, skriker mycket och lämnar smuts efter sig på stänger och rår, der han sitter, alldeles som en wälbesupen kanstöpare-broder, då han med pipan i ena handen och Posttidningen i den andra, hwilar en lappad armboge på bordet i finkel och tobaksaska.

Huru wäl skulle denne fogel icke passa till skylt öfwer ingången till wåra små statskloka Ölklubbar? Det wore åtminstone mera naturligt, än se twå grymma förgylta Lejon hålla en Skräddaresax emellan sig, med denna underskrift: „Die Schneidergesellen ihre Herberge."

En wiß fogel kallas Malefit eller Illgörare: ett öknamn som han fått af widskepliga Matroser, hwilke beskylla honom för att wara en stormbådare. Men foglen är ganska oskyldig; ty jag har anmärkt, att han äfwen så ofta har solsken med sig som urwäder.

Jag intager honom i min samling, icke till att beskrifwa deß dygder eller laster, ty han äger ingendera; utan att kasta en anmärkning på fördomar och öfwertro. När tuppen gal om qwällen, finnes merendels någon ålderstegen gumma, som förespår en olycka i grannskapet; och söta Mormor drömmer aldrig, att hon mister en tand, utan att nå-

gon skall dö i slägten. — Hören käringar! skall jag säga till dem, då de wilja se min fogel: Edra tuppar gala då de ej orka sofwa; och edra murkna tänder falla bort, när I har squallrat för mycket; men icke betyda de hwarken olyckor eller dödsfall; ty min Malesit hade god wind med sig, oaktadt Matrosernes inbillning grufwade sig för en storm.

Man bör känna en Bidewindseglare, ett märkwärdigt kräk. Förenämde Sjökrönika förmäler om honom, att han i början war skapad till en ordinär fisk; men har sedermera begärt en annan nymodigare skepelse, förtretad öfwer att likna den gemena fiskpöbeln. Deröfwer blef Jokur så förtörnad, att han slungnde honom tillbaka i sjön, så oformlig han är; hwarest han ännu, regerad af sin fordna smak för besynnerlighet, seglar städse mot wäder och wåg. Han är lik ingen mer än sig sjelf, och synes wara ett utaf bara wäder utspändt slem.

Naturen som stundom tyckes leka i sina werk, har förmodeligen alstrat denne, för att ha någon warelse på wattnet, som kunde likna wåra så kallade starke andar på landet, hwilke af en ursinnig kittslighet till att wara nye och besynnerlige, städse simma mot strömmen. Bibeln är för gammal, derföre duger han icke. Själen begripa de icke; alltså är det kroppen, som tänker. Helfwetet är en tusenårig fabel, till att skrämma en widskeplig allmoge. Och hwarföre skulle de gå i kyrkan, så länge det är så allmänt. En Gud wilja de wäl ha; men kunna ej tåla den, som folkhopen dyrkar. Härlig Filosofi!

Om någon af deße behagar att hedra mina naturalier med ett nygirigt ögonkast, skall jag rycka på axeln, gråta en tår och sucka: O du Bidewind-seglare!

Kap. 5.

Bihang till det föregående. Om Hafswargen.

Escarum horrenda vorago
Poscit quod Pontus, quod Terra, quod educat aër.
Ovid.

Hwilket obåkligt skråf! en Haj tyngre än den wigtigaste Smålands-ore. Med möda kunna trettio män hala honom in på däck. Hela min hytta är intet större än hans hiskliga swalg. Säkert war denne, Profetens hwalfisk. Sådane tankar stormade mig in i hufwudet, då jag första gången såg denne hafsbusen. Björnen är mindre ohygglig i skogen, än Hajen i sjön. Den wi nu hade fångat, höll sex alnar i längden, och tjockleken war nästan samma. Han syntes kunna sluka en Dragon hel, ty gapet utgjorde en trejedel af kroppen. Fyra timmermän gingo på honom med yxor, och öppnade stora styckgluggar, både Babord och Styrbord, hwarutur bloden strömmade däcket rundt om i långa otäcka krokar. Åtskillige mindre ha wi sedan tagit; men ej råkat dennes make.

Hajen är det glupskaste rofdjur i watturiket. Han håller sig akter i kölwattnet, och anammar allt hwad som kastas öfwer bord, affomnade höns, sjelfdöda swin, lifldösa koplommon, oxräntor, fårbogar, widbyxor, m. m. Hwarföre Holländaren ock kallar honom Struntfråter. Men i synnerhet skall han göra sig en god måltid, när någon menniska passerar relingen. Hans ankomst, säga wåre Matroser, betyder, att någon skall dö i skeppet; han går och wäntar på kristet kött, mena de

äro alltså hans bittraste fiender, och sätta med nöje deras egen fläskranzon på kroken, för att ta honom. Lyckas det dem, (hwilket sällan slår felt, ty han är så snål, att han löper efter läckmaten, oaktadt han flere gånger blödt för jernet), då kappa de stjert och fenor från honom, snöpa stackarn, och wälta honom sedan tillbaka i sjön, hwarest han slingrar såsom en stormslagen Algier=Galeja utan åror och styre. Stundom surra de ett gammalt båtsfat eller dylikt fast wid honom, skrattande hjerteligen åt hans fruktlösa bemödande till att dyka. Engelska Sjömän sträcka hämnden ännu längre: de handtera Hajar efter jus talionis, och äta upp dem igen, när de få några.

Jag har sett denne fisk lefwa, sedan han blifwit flådd. Huden upptorkad, brukas till raspar och filar. Gapet, som är beläget under hufwudet, har tre rader hwaßa tänder, och den som råkar sticka foten dit, kan wara säker, att han får wandra sin werld igenom på träben, ty ingen rakknif biter bättre. Hajen lägger ock ingen rämm, såsom allmänna fiskar, utan ynglar på samma sätt som fyrfota djur. Wår Doktor behöllt hans hjerne, och wisade mig tillika ett hjertecken, som icke finnes i menniskonaturen, jag menar twå penes på en kropp.

Häraf kan man inhämta Hajens moraliska karakter. Hans roslurande lofwar akter om skeppet, wisa deß obarmhertiga lystnad efter Hafwerier. Råkade jag Dykeri=Fogdarne på Jutska sidan, skulle jag slå dem öfwer ansigtet med hans stjert och säga: „Sandeligen, I Judske män, I äre kuns ugudelige Hajer.“ Ty då de bedja Gud wälsigna deras stränder, mena de icke Torsk, Sill och Långor, utan stora riklastade skutor, hwilka de kun=

na skößla, under det täcka namnet af Kristelig bärgning. Dykareklockan är deras drägtigaste not.

På min återresa från London 1769 såg jag strandande på Scagern twå fartyg, en Rysk Örlogsman och en liten Handelsfarare. Prospecten af den sednare smärtade mig. Men när jag fäste ögat på den förre, rann det mig i minnet, hwad Diogenes sade, när han betraktade quinnan, som hängt sig i skogen.

Widare om Hajens karakter. — Hans förnyade anlopp på den utsatte kroken röja en otamd begärelse till wällust. Bloden frusar honom redan ur swalget, ändå skyr han icke faran. Järnet har redan rispat en djup fåra i gommen; likafullt kommer han tillbaka, och blir ändteligen ett olyckligt offer för sin glupskhet. Huru lik i den delen wåre wällustige lättingar. Känner ni den isterstinne Herr von Vielfraß, och hans Morbror Ölberg, med den stora kopparfärgade näsan? Hundra gånger har den enes mage plågats under bördan af öfwerflödiga måltider, och den andres hufwud lika så ofta swigtat för plågande nattrus. De äga en Hajnatur. Huru gick det med den stackars Corydon, en älskwärd yngling, som skulle bli föräldrarnes glädje. Han wille resa. Modrens tårar ledsagade hennes afskedskyß, och Fadren sade: Min Son, haf Gud för ögon! — Corydon kom till Cadix; for derifrån med swigtande brännmärken af en oförsigtig kättja; blef återställd; anlände i China; försyndade sig å nyo — Skall jag sägat? Corydon dog. — Corydon, en älskwärd yngling, som skulle bli föräldrarnes glädje, träffade döden i en hednisk famn, lik en täck blomma, hwilken rotstungen af en giftig Aspis, fallnar af, och förswinner midt i deß hoppfullaste morgonstund.

Uslingar! Ömkanswärde Hajbröder! Hwi pleu-

ken I rosor på en buske, der I nyß fått sönder-rifna händer? Wällusten undergräfwer lifwet, såsom mullwaden träden. Betrakten Hajens åndalyckt och båfwen!

Slutligen will jag anmärka, om min grym-hjertade fisk, att han åfwen lärt sig konsten att lefwa på andras död. Hans ofwanstående beskrifning intygar detta. Ty man ser derutaf, att ett lik icke förr hinner öfwer relingen, än han gör sig derpå ett fägnesamt gästebud.

Glupske arfwingar, som med leende mun skifta en länge efterlängtad rikedom på fädernas grafhög; en lägre Embetsman, som triumferande uppstiger på den högres likkista, sedan han hunnit wänta själen ur honom; en tjuguårig enka, som med förställda tårar tillsmickrat sig ett stort testamente af sin döende Gubbe, och nu delar det samma med en gammal galant: ack säg mig, min läsare, om deße äro en hårsmån bättre än min Hafswarg?

Kap. 6.

Märkwärdig träffning emellan Skeppet Finland och en Sjöröfware.

Arma virumque - - - Virg.

Medan jag sålunda samlade Naturalier, upplupo wi grannskapet af Linien. Jag gitter ej beskrifwa de särskildte främmande seglare, hwilke wi under wägen haft i sigte. Ty märkwärdigheter allena böra syßelsätta min fjäder. Alltså förfogar jag mig strax till walplatsen, för att blanda mitt bläck med de kämpandes blod.

Långfredagen 1770, wisade oß den uppgående solen en obekant seglare, som kryßade fram och

tillbaka, kommande oß efter hand närmare och närmare. Wi tänkte på ingen ting mindre än krig, utan ärnade fridsamlingen börja Gudstjensten, när hans konstiga lofwar, än på den ena sidan, än på den andra, satte oß i en billig mißtanka. Wi hißade Swensk flagg, hoppades derigenom framlocka hans; men förgäfwes. Jag tog honom i ögnablicket för en Sjöröfware; ty Kocken hade drömt föregående natt, att någon slog honom i synen med potäter, och Snickaren swor på, att de blodrödda norrsken wi sågo norden om, kunde inter annat betyda än örlig.

För att icke öfwerraskas af en Kurare, gjordes Finland klart till motwärn. Psalmboken lades bort, och laddstocken togs i stället. Redan stå 140 Kämpar i gewär; redan ser man döden färdig, att rusa fram ur serton gluggar på hwarje sida. Bindlar och plåster lågo i ordning för de sårade, och mine oförskräckte Landsmän till heder, bör jag tillstå, att allesamman med Carolinska uppsyner afbidade ordres till angrepp.

För min del hade jag länge önskat mig krigiska äfwentyr; kunde alltså ej utan glädje mottaga detta tillfället, att mätta min längtan. Försäkrad, att kulan snarast träffar den huggrädde, beslöt jag att icke stanna i krutdurcken. Jag hade aldrig läst wår nyare Swenska Historia; begrep således icke huru man i träffningar kunde få sina skråmor i ryggen. Ty jag såg min Farfader, en gammal gråhårig Carolin, bära dem alla framantill. Om jag lefwer i hundra år, förgäter jag ej, hwad Gubben erinrade mig sista gången jag besökte honom här i werlden. Jag war en goße af tio år: Hör pojke, sade han, och fattade mig i skuldran med en hand, som syntes uppsluka hälften af min lilla warelse; hör, om du någonsin

kommer i faran, så se henne stint i synen; ty hon wördar en djerf uppsyn. Du är förlorad för all din tid, om du wänder ansigtet bort. Kung Carl, Gud fröjde hans själ! — (Här torkade Gubben sina ögon, —) när han gick för oß i fält till att tukta sina fiender — (Här strök han sina knäfwelbåtrar och såg grymt ut —) så slagtade wi dem, såsom oxar — (Här åter log han rätt hjerteligen) — Minsta delen stupade i sjelfwa slaget. Nej, det skall du weta, min goße, att största nederlaget alltid sker ibland de flygtande. Ju mera du löper undan, ju mera hänger dig döden på hälarne: derföre stå som en karl.

Denna hans erinran kom jag nu ihog, och föresatte mig att följa den samma. Stackars Gubbe! han mådde wäl, ända till 1742, då han läste i Post-Tidningen, att Ryßarne hade skutit Victoria med Swenska Kanoner i Helsingfors, hwaröfwer han fick slaget och dog.

Så snart jag såg krigsanstalterna börjas med alfwar, påminte jag mig fordne Fältherrars maner, att anspårra sina kämpar med något muntrande tal. För att i nödfall ej wara ett sådant förutan, gick jag ned och skref följande i största hast:

Opp, Finlands raska barn, låt modet icke falla,
När ära, frihet, lif, ert swärd ur sliban kalla.
Opp, dragom pansar på, och klädom oß i järn,
Till wåra kistors hägn och bränwinskaggars wärn.
Sku skälmar utan näpst oß nalkas på det djupa;
Förtära wår ranzon och allt wårt bränwin supa?
Sku wi, som slafwar dras till någon okänd Ö?
Från hembygd, flicka, wän? Nej låt oß heldre dö!
Jag ler åt tusen skott, jag ler åt tusen dödar,
Blott owäns blod med min på tummelplatsen flödar.

Min ande i triumf skall fly ur mina sår,
Om jag en röfwarsjäl i ressällskap får.
Betänk er Swenska börd. I dag, o folk! man finner,
Om fädrens tappra blod i barnens ådror rinner.
Slåß nu på gammalt wis, ej i wår nya smak,
Tan rispan frammantill, men icke på er bak:
Som hjeltar, låtom oß den lömske kaparn möta,
Och i hans snåla blod en rättwis klinga blöta.
Tan musquedundrar fram! Konstaplär rusten er,
Att knalla detta pack till hafwets afgrund ner.
Låt hela luften rundt, kanoners åskor braka,
Att skräck må både dem och djupets bottnar skaka.
De djerfwe skifta rof, när feghet intet har,
Och den plär segren få, som först sin klinga drar.

Själen hoppade i mig öfwer de storwerk wi skulle göra. Säkert, tänkte jag, släpar denne skälmen någon bortröfwad skönhet med sig som suckar efter sin frihet. Ho wet, om ej det är en Afrikansk Prinseßa, hwilken i aftonens ensamma tystnad, antingen badat sig med sina lekande täcknor i någon stilla flod, eller suttit under en lummig palm wid den sakta sorlande sjöstranden, sorgsen öfwer sin älskares frånwaro, stundom blandande sina suckar med Turturdufwans klagande toner, stundom begärande medömkan af skogens härmande Echo. Jag meddelade wännerne min gißning, och wi hoppades alle få oß en Banise. Hwilken ära, sade wi till hwarannan, att rädda den lidande oskulden, höra en Prinseßa kalla oß sine beskyddare, och hennes knäfallande nymfer hälsa oß för hjeltar, medan wi stoppe den ena röfwaren efter den andre in

i wåra kanoner, och slunga dem hela neder till dödens rike.

Man till en hjeltesång rullade mig redan omkring i inbildningen. Åtminstone, tänkte jag, skall denna de Swenskes bragd icke begrafwas i glömska. Voltaire skrifwer i Henriaden:

Les François savent vaincre et chanter leurs victoires.

Jag har alltid funnit, att wi brustit i det senare, ehuru wi i det förra öfwerträffa alla andra folkslag. Ty hwilket land kan uppwisa flere Achiller och färre Iliader, än wårt? Full af dessa föreställningar hörde jag med fägnad ordres gifwas till anfall. Efter ett lofligt krigsbruk gjorde man kaparen en höflig fråga, om han wille ge sig eller slåß, hwilket skedde förmedelst en kula, som sändes honom för bogen. Wi woro honom nu så nära, att wi med wåra små kikare kunde se fiendens ansigten på däck. Deribland upptäckte man åfwen sex eller sju kjortlar. Strart hade wi wår Afrikanska Prinseßas Kammarjungfrur. Hwilken spåre för ynglingarnes mod! Wår knallande hälsning jagade fuller deßa hals öfwer hufwud ned i botten på skeppet; men deras anblick hade emedlertid haft den werkan, att alle med en mun ropade: Gif fyr! I ögonblicket wändes bredsidan till med hela glatta laget; hwarpå fienden (F . . far i honom, så måtte han haft lust att slåß) strart hißade Engelsk flagg, strök segel och höll utaf, skickande oß i stället för de wäntade länkekulor, några hundra potäter, såsom kocken hade drömt.

Ack, min Läsare, döm nu om min flathet af din egen. Hela min Roman, Prinseßa, Nymfer,

Seger, Byte, Hjeltesång, allt förlorades i en handwänning. Freden utblåstes öfwer allt.

Lik en snål, som i sömnen hittat en Ducat-pung, men waknar med toma nattmößan i näfwen, kröp jag ned i min hytta, och tyckte nåsan tog emot allestädes. Min penna är således den enda som blödat i detta kriget. Wår sjöröfware war en Kapten Laner från London, destinerad till Månen; ty den ort han nämde fins icke på jordklotet. Hans rätta afsigter kunde man ej få weta; men wi gißade, att han kryßade på deßa högder, för att afbida Engelske Ostindiefarare; budo honom derföre om bord, till att spisa middag, i hopp, att kunna skrifwa med honom till Europa. Han kom, tog emot wåra bref, och fick en fjerding sill i utbyte mot sina potåter. Hans fruntimmer woro några st. hjertungar från Westminster, hwilka förmodeligen hälldre welat peuplera kolonierna, än spinna på Bridewell. Se Kapitl. om skeppsråttor. Swart eller hwitt, något måste Engelsman ha.

Kap. 7.

Hwilket tjenar det följande till Förstuga.

Inter Saurometas ingeniosus eram. Ovid.

Ellofwa dagar solbrändes wi under linien i en småktande hetta. Förr i werlden regerade hundstjernan här i hufwuder på Ostindiefarare; ty de plägade döpa hwarannan, spela gäck och supa sig fulle. Men denne gång fingo de befallning, att behålla sitt wett, och äro ännu allesamman wid sundt förstånd.

Till att ersätta förlusten af deßa Taskspeletier,

hade jag börjat utgifwa Weckotidningar, under namn af Swedenborgske Posten; de bestodo i hwarjehanda Politiska och Historiska underrättelser ifrån Europa, hwilke meddelades mig af några tjenstfärdige andar, som stundom uppenbarade sig i en hytta på Finland, fordom bebodd af Herr Secr. E. . . . . Men det synes, att allt som utkommer under detta namnet, nödwändigt borde mißlyckas. Hwarken Herr Aßeßorn i Swerige eller hans andar på skeppet, njuta Skriffrihetsförordningen till godo. Werket måste stadna wid de twå första papperen.

Imedlertid gick det här, som i Campio: Harlekin drar alltid någon med sig. Mitt exempel satte pennorna i gång. Bläckslußarne öppnades, och hela floder af Witterheter öfwerswämmade både bänkar och bord. Den ene utgaf en Neptuni Spion; den andre fägnade oß med Finska Posten. Somlige brefwäxlade på rim. Somlige började skrifwa Romaner. Ingen namnsdag, ingen födelsestund undslapp oß utan lyckönskningar. Skaldeådran flöt så mycket ymnigare, som hon uppspäddes med racksaften. Kort sagt: hwar och en hjärne gick ynglestinn. Pluggen ycktes icke förr ur bläckhornet, än en Bel-esprit kröp der utur.

Men barn tröttna snart wid enahanda leksaker. Wåra lärda förrådshus ramlade inom tre weckor öfwer ända. Dock uppwärte ur deras hus en ny Phenix. Samtelige Herrar Författare öfwerenskommo, att ingå ett Witterhetssällskap, under namn af Runio-Sacrum, såsom denne Swenske skald syntes alratjenligast, till att bli deras Patron. En Estampe till Sällskapets Sigill utstakades af deß wärde medlem, H. A d. B., hwarest bemälte Runius föreställtes drucken, liggande i en rännsten,

medan tre Damer wisa sig ur ett fönster och be honom rima. Derdfwer står följande infall:

O, hwilket wackert mönster!
Tre H=== i ett fönster.

Jag hade den äran, att blifwa wald till Secreterare i gillet. Sammankomsterna borde ske twå gånger i weckan, då en af ledamöterne ömsom tagen Preses, hade att öpna sittningen med en skål till Runii åminnelse, samt låta den samma gå bordet omkring. Sällskapets arcana wågar jag icke upptäcka; men deß öfriga historia skall korteligen meddelas i mina nästa Kapitler.

Kap. 8.

Om det Wittra Sällskapet Runio-Sacrum.

Adsit læti is Bacchus dator - -

Wid första sammankomsten framställtes såsom preliminärfråga: Om det ej wore ett nödwändigt sammanhang emellan hiärnens nerwer och halsfibrerne?" undersöktes och befants, att deßas torrhet hindrar de förres utspänning, följakteligen sätter dem ur stånd, att werka tillbörligen. Förklarades genom liknelse af en quarn, hwilken utan watten icke kan mala, och bewisades widare af Runii och fleres exempel. Afgjordes altså: att „Snillet oumgängeligen tarfwar Punschbålens bistånd."

Häraf flöt naturligen det andra Spörsmålet: „Om Herrarne samteligen äga förråd af Citroner, Socker och Arrack?" Större delen swarade Ja. De öfrige förklarades oduglige ledamöter uti wårt witra Gille, och togo afträde.

När detta skedt, frågades ytterligare: „Om alle funno sig wid, att skrifwa eller låta skrifwa i de ämnen, som framdeles uppgifwas kunde?" Bejakades allmänt. Hwarpå Sällskapet satte sig, att öfwerenskomma om Lagarne, af hwilka jag nämner allenast de hufwudsakligaste.

§. 3 „Nu är bordet fullsatt. Uppgifwe tå „Präses ett ämne, till nästa sittning. Theröfwer „skrifwe sedan en och hwar, bundet eller obundet: „ware wal theras. Tredskar någon, plikte för „sin tredsko en Båle Punsch."

§. 5. „Må ingen återblifwa, tå han af Wakt„mästaren kallad är, wid twå buteljers wite första „gången, och dubbelt opp den andre. Är han „sjuk, böte en topp socker för sin sjukdom."

§. 7. „Pröfwe Präses, hwem priset tillkom„mer. Bästa afhandlingen lönes med åtta, den „närmaste derintill med fyra glas."

§. 10. „Nu smädar en Ledamot annan: Sker „det i prosa; pligte som för uteblifwande §. 5. Sker „det i vers, ware saklös.. m. m."

§. Siste. „Såsom Drycke-karet med inskutna „böter underhållas bör, alltså åligger hwarjom och „enom föreskrefne punkter stundom att öfwerträda." Gifwit Finland å Mötes-platsen den 1 April 1770.

Johan Krogskylt. Adam Flaskenfelt.
Peter Kallsup. Jöns Dregelström.
(L. S.)

Truls Bläckhorn.
Secter.

Ett så wisligen inrättadt samfund kunde intet annat, än frambringa wackra saker. Och jag skulle utwidga mig i samtelige Herrarnes beröm, om ej

låfsånger öfwer lefwande kunde anses för smicker. Icke deß mindre bör jag införa ett eller annat Witterhets=prof efter dem, besynnerligen de som wunnit prisen.

Första uppgifna ämnet war Kärleken i sin linda. Härdfwer skrefs allahanda. Jag medelar de kortaste bara.

Första Devisen:

Pedibus calcamus amorem.

Hwad är kärlek i sin linda?
Ägget till en Scorpion;
Snara till att oskuld binda;
Märke på ett Dårhus=hjon.
Raggen plågas för en Flicka.
Möter Astrild mig i land,
Så skall jag med Bachi swicka
Piska bågen ur hans hand.

Andre Devisen:

Hwar fogel sjunger efter sin näbb.

Jag kan wäl ej så noga weta,
Hwad kärlek i sin linda är.
Men det mins jag, då jag war kär,
Så kände jag en faslig heta,
Och wille gerna se min Greta,
Men längre gick ej mitt begär:
Då gißar jag, att kärlek min
Gick som ett barn i lindan sin.
Men sedan blef jag snål allt mer;
Min mun på Gretas wille hänga;
Mitt hjerta börja häftigt denga,
Med ticka, ticka opp och ned;
Jag skalf uti hwar enda led;

Då gissar jag, att kärlek min,
Gick som en karl i kläder sin.

Harmas icke, min Läsare. Jag smakar dessa infall lika så litet som Du. Men min pligt såsom Historie-Scribent förbinder mig, att införa dem. För att ställa dig tillfreds skall jag spara de öfrige, och icke en gång omtala den afhandlingen som want priset, hwilket bestod i åtta glas Bischoff, hwilka wår då warande Präses öfwerräckte, med ett efter tillfället lämpadt Läsftal.

Poeten tog dem emot med bugning och följande sång:

Skall en wagn
Göra gagn,
Bör man ofta smörja hjulet;
Annars går,
Hwarje spår
Krokigt, tungt och illa wulit.
Likså bör
Strupans rör
Läskas i ett wittert Gille;
Ty jag swär,
Bischoff är
Bästa smörjan för ett snille.

En annan hade samma gång skrapat ihop några Rochesterska grofheter, och wille bewisa, att kärleken icke war annat, än en häftig hunger efter ett stycke hwitt wackert Woman-flesh. Skriften war quick nog i sin wäg; men Sällskapet fann sig icke föranlåtet att förwara, bland dess öfriga papper, några lißpund smuts, för twå eller tre quintin snilles skuld, ådömde författaren följakteligen, att försona sig med ärbarheten, genom twå Bålar Punsch till nästa sammankomst.

Kap. 9.

Fortsättning om Runio Sacrum.

Sive recte, sive krum,
Tamen est latinicum.

Jag har läst igenom mitt föregående Kapitel, och tycker ej om det, ty det ser mig så liderligt ut; hade derföre tänkt indraga detta, om icke det skälet kommit emellan, att supa är ett lika så oundwikligt ondt på sjön, som giftas på land. Det ena måste skaffa mod i faror; det andra trefnad i näringar. Intetdera kan mistas. Hwad är det, som gör Engelsmän till dristige Sjökarlar? Intet annat, än deras Bumbertar och Hlmuggar. Ser Ni någon Kapten bland dem med en blek, mager hy, så tro säkert, han uträttar inga underwerk på djupet. Men har han en näsa, så stor och rödfräsig, att Ni tycker hon kunde bli en reputerlig Krögarskylt, då må Ni ta honom för en äkta hjelte på Neptuni botten. Såsom Swenskarne icke hunnit ännu, att upparbeta sig till någon höjd i dryckeskonsten, altså stå de äfwen efter dem i widlöftig sjöfart. Ho kan således undra, att Ostindiefarare söka styrka i bålen?

Saken är bara den, att kunna dricka med smak. Förr i werlden söp man sig full på gammal ren bondska. Nu finner Ni, det sker wittert och beleswadt. Mycket wunnit på den goda sidan! Ett ondt, som icke kan afskaffas, må man åtminstone göra så drägligt som möjligt är. Denna ädle föresats anspårar wårt ädla Gille Runio Sacrum.

Hwi skulle jag då blygas, att skrifwa deß historia? Men M. L. jag har twå starkare skäl, till att icke fullfölja henne. 1) Har jag intet att dricka. 2) Ides jag ej. Du får altså icke mer

än högst par sidor till, och dem så usla, att du räknar din mistning för en lycka.

Följande wann priset wid tredje sittningen. Frågan war: Huru skall min Fästmö se ut? Devisen? Chacun a son goût.

Om jag skall nånsin blifwa kär;
Hör på, hwad Flicka jag begär.
En medelmåttig wärt, med fri och hurtig gång,
Behag förutan konst, manerer utan twång.
En fin och fyllig hy, der helsans färgor pråla,
Der snö med purpur mängd tycks wårens fägring måla.
En liten rosröd mun, en mun som ljufligt ler,
Som drillar wäl en ton, men bättre kyßar ger.
Dertill ett ögon-par, der munter oskuld lågar.
Utur ett wackert hwalf af smala swarta bågar.
Sist twenne höga bröst, som häfwas i en barm,
Hwars marmor städse är af kärlekselden warm.
En sådan kropp med wärdig själ,
Skall endast göra mig till träl,
Det är mitt tycke uti Quinna.
Och när jag kan en sådan winna;
Så offrar jag min frihet opp.

Stackars gäße! när will du bli gift? — Wid femte sammankomsten skulle hwar och en säga sin hufwudböjelse. Penningen hade många anhängare, äran en, lärdom ingen. Twå förklarade sig för något i allt. Men den, som rimat till Wällustens beröm, erhöll denna gången belöningen. Han kallade sig: Epicuri de grege porcus.

Kom wällust, du är min Gudinna.
Kom öfwerströmma all min själ!
För dig skall blott mitt rökwerk brinna;
Ty annat allt är bara gräl.
Begrafwen i din ljufwa famn,

Jag ler åt Croesi gull och Alexanders namn.
Låt ärelystnans folk på lyckans branter klånga:
Sorg, afund och beswär på deras hälar hänga.
Låt Harpax ha sin skatt, den är en mager tröst,
Han hyser sjelf den orm, som tär hans usla bröst,
Nej Wällust, du är den, som nöjets rosor strör.
På lifwets tistelwuxna hedar.
Jag sorgfri kuskar fram på dina glatta medar.
Ju mer min tid är kort, ju mer hän nyttjas bör.
I andra werldens tysta slätter
Oß ingen Cloris smekar mer;
Der wankas inga läckra rätter,
Ej heller pråßas drufwor der.

Deßa rim, påminte Secreteraren, kunde alldrig wara foster af en nykter hjerne; underställde altså Präsidis nogare ompröfwande, huruwida man borde understödja Författarens yrande snille med nya tillökningar på det gamla ruset? kunnandes han för sin del ej annat, än anse det för wådeligt. Tillstyrkte fördenskull, att de honom tillfallna Punsch-premier måtte förwandlas till en lika stor dosis watten, såsom tjenligast för hans wimmerkantiga hufwud. Denna ömhet för en krank medbroder, uttyddes såsom en grof bespottelse. Secreteraren jagades ifrån Protocollet, och nödsakades wärja sig bakom ett bröstwärn af tre pålagde buteljer rödt win, som till promt utmätning öfwerlemnades.

På detta sätt fortsatte Sällskapet sina möten inemot Kap, då deß Witterheter tillika med quarstoderne af Arrack och Socker upphörde. Handlingarne afslutade jag med följande Swanesång:

O coup fatal pour les buveurs
De notre heureuse Compagnie!
Adieu bouteille, adieu ma vie!
Voici ton Secretaire en pleurs.

Bacchus! tous tes sujets fidels,
Dont le courage et la constance
Furent l'appui de ta puissance,
Ne brulent pas sur tes autels. —

Nog kunde jag här tillägga berättelsen om ett par urtima Tings-rätter, som under samma tid höllos öfwer några små brottmål. Men jag orkar ej. Utom deß kan det wara tillräckligt.

Claudite jam rivos, pueri, sat prata biberunt.

Virg.

Kap. 10.

Hwars innehåll jag skall säga när det är skrifwit.

Qualis Rex, talis grex.

Jag erinrar mig, att någon i Stockholm per anagramma förwandlade Sällskapet Witterlek till Spetälska källri-wett. Detta anförer jag för att spara en hårklyfware den mödan, att lämpa det samma på wårt. Ha wi skrifwit slätt, så ha wi och skrifwit kort. En höflighet, som Läsaren icke finner hos alla pappersmånglare.

Emedlertid hade wår Kapten nyttigare anwändt sina lediga stunder i paßaderne, med öfwersättning af en täck Engelsk bok. Wärdig ledamot af Swenska Wettenskaps-Academien, borde han wäl icke nämnas så nära på wåra bönhaserier; men det tienar till bewis, att Snillet, som annars plär kastas i skamwrån bland Neptuns söner, war denna gång i någon aktning. Drucko wi, så skedde det af egen drift. Öfwade wi oß med pennan, så war det en följd af hans exempel. Huru ängsligt, att wältas på ett skepp, det hela förståndet

är inskränkt i nachterhuset der man nödgas klaga, med min Naso:

Derident stolidi verba latina Getæ!

En Engelsk Sjö-Officerare, hjertelig hatare till all lärdom, satt på ett Wärdshus i London, i sällskap med några bedröfliga dito. Talet tullade på det uppgifna förslaget, att förmedelst ett ur, utfinna longituden på hafwet. Dermed dref han gäck en stund, och angrep sedan Euclides, Astronomer, Geografer. Newton sjelf war en wurm. Der sitta de Scholfuchsarne, skrek han till, så rågan dansade ur alla ölmuggarne; der sitta de bakom en kakelugn, och wilja lära oß segla werlden omkring. De läfwa er det och der, prata om nya upptäckter, nya instrumenter, m. m. men tro dem intet. T. e. de inbilla Er jorden är rund, — God damn their block-heads! Jag har rest med Amiral Anson från deß ena ända till den andra, och funnit henne, by God, as flat, as this table (så platt som detta bordet). O att denna paddan ej måtte ha några syskon i lifwet!

Jag wore otacksam, om jag icke prisade min lyckliga belägenhet, på ett skepp, der de begge ypperste både älska och äga wetenskaper. Jag är icke nog liten till att kunna sjunga ur en krypande smickerton; men till min egen förnöjelse måste jag säga, att den ene är lika så bewandrad i Lärdomsriket, som den andra på Witterhetens fält. Wi behöfwe ej öfwa tungan med nötta Historier om gamle Ostindiefarare, om kompaß och wäderlek, efter wanligheten. Wåra omgångesämnen kunna stiga från Linnäi plantor, ända upp till Cartesii hwirflar. Man är hemma hos Härleman; man känner Newton; man skäms icke heller för bekantskap med Curtius och Virgilius. Huru långt ifrån den allmänna Skepparkretsen! Hade

Osbeck och Toreen warit här, skulle man icke läsit i deras resor, att de den eller den gången ej kunde gagna Natural-wetenskapen, i brist af frihet att komma i land.

Detta må bli ett Kapitel för sig sjelf. Jag har ögnat det igenom, och finner det wara det sannfärdigaste hit intill.

Kap. II.

Ankomsten till Kap.

Crebrescunt optatæ auræ, portusque patescit. Virg.

Den 15 Maj mötte oß första gången de så kallade Kapska Dufwor. Foglar som förebåda sjöfarande grannskapet af Hopps-udden, lika som swalornas ankomst hemma utmärka sommarens. Den 24 hade man Banken inne, och följande morgonen sigte af det höga bekanta Taffelberget.

Denna årstiden, som börjar wintermånaderne i Kap, utsätter den wanlige så kallade Taffelbayen för de aldrawåldsammaste wåderilar. Okunnigheten derom kostade Portugiserne, snart sagt, en hel flotta år 1500, och gaf anledning till deras tädanflyttning; ty deße woro de förste Européer, som här nedslagit sine pålar. Fördenskull fann man orådligt, att så sent inlöpa der, utan stälde kosan öfter om udden till Bayfalso, belägen 5 mil från sjelfwa staden, ehuru Swenskt köl alldrig warit der förr.

Men till att komma Kap förbi utan storm, är lika så sällsamt, som att slippa Cadix utan älskogs-krämpor. Aldrabäst wi fägnade oß öfwer en snar landstigning, mötte oß en tjutande buse i luften, hwilken satte hela wårt Finska Furstendöme i bestörtning, så mycket mera som han så

når hade blåst alla wåra fötmodade förfriskningar bort med sig. Ty såsom han bar bus ifrån landet, och man fruktade han kunde bli långwarig, stod man på wägen att lånsa förbi, utan widare påhålsning. Men då han på tolfte timen började lägga sig, tog man i öfwerwägande, så wäl de sjukes scorbutiska tillstånd, som resans ofantliga längd från Nörrige till Java, och beslöt att förfriska oß något litet.

Dygnet derefter blåste winden god. Men wid kröfningen in åt Bayen kom han oß mer och mer emot, så att man måste lowera bergen emellan långt in på natten, utan att upphinna Simons Bay, annars rätta ankarstället, nödgades altså stadna ett stycke der utanföre till följande morgonen, då wi åter kunde bruka ögon och segel. Fjerde Styrmannen affändes med Jullen, att kunskapa belägenheterna; försigtighet, så mycket mer angelägen, som wi på en obekant plats utan Lotsar måste wägleda oß emellan klipporna, efter oriktiga Holländska kort, hwilka liksom Allmogens Lyktgubbar i land, synas wisa rätta stråten, men föra i sjelfwa werket på willostigar. Bedragne af dem, styrde wi ock högre upp i Bayen än ske borde, till des man på sidan upptäckte husen och ett derstädes liggande Waktskepp, då man straxt genom en liten wänster swång kom på stället, och lät ankaret dundra i botten, medan Konstaplen aflade wår hälsning med fyra skott, hwilka beswarades med elfwa af förenämde Waktskepp.

Kap. 12.

Som har kostat mig mer möda till att skrifwa än det kan kosta Er till att läsa.

Versus rerum inopes nugæque canoræ. Horat.

Således hade wi nu på en tid af elofwa weckor seglat ifrån Norrige till Hottentotternes land! Den som känner wägen, lär säga, att wi kuskat med dubbel skjuts ända igenom. — Holländarne ha innästlat sig här, stränderna längs, och bo wälbehållna mellan de klyftor, som klemige Portugiser kallade Promontoria Diaboli.

De skyhöga bergsryggar, som omfamna Bayfalso rundt omkring, kunde intet annat än tilltycka sig min Poetiska förundran, hälst Finland war det första Swenska skepp, som någonsin hwilat emellan dem. Jag såg dem och begynte strakt uppswälla:

I Jordens älsta barn och Taffelbergets bröder,
Hwars himmelshöga spets det tunga fästet stöder;
I Afrikanska berg, som ständs otörda stå,
Fast alla djupets swall mot Edre bottnar slå,
Och wädrens grymme Kung, på Edre höge kullar,
Sin stormbeklädde wagn i dunderhwirflar rullar,
Ack tagen mot ett folk från Bores kalla bygd,
Som nu i Edert sköt har sökt en stilla skygd.
Opp! Hottentottska slägt, att Swenska flaggan ära.
Förfriskning, hamn och fred med godo wi begära.
Wår teling widrigt fall skall tolka wårt beslut,
Skall spruta död och eld ur sexton gluggar ut,
  Wi Carl den Tolftes landsmän heta,
  Och äre af Gustavers ätt;

Ehvo som driskat deßa reta;
Har alla tider stått sig slätt.
Dernäst I, Hollands barn, I Hafwets djerfwe Söner,
Hwars werldsbekanta flagg en ewig framgång kröner,
Hwars Köpmän större land med siffror wunnit ha,
Än Alexander sjelf med wapen kunde ta.
Hör snälle Handelsmän, som deßa berg bebyggen,
Och Edert hwardags-öl af bara drufwor bryggen,
Ack rullen ned till oß twå tusen åmar win,
Samt hundra häskelaß Citron och Apelsin.
I oß I finnen ej Fransoser utan pengar,
Ej buttre Engelsmän, ej snelle Danske Drängar,
Nej redelige Män, af Göthisk moderstam,
Som nu gått förste gång bland deße klyftor fram.

Geld, Myne Heeren, geld.

Se bara hwilken sympathie; knapt hade jag ordet ur munnen, förän wi hade Holländare om bord. — De Posthouder eller ortens Commendant, Herr Kirst, en född Saxare, besökte oß strart, tillika med twå andre, och bödd Herrarne till middag. — Man klädde sig och for i land, under 8 skott, nyttjande den nye slupen, som nyß blifwit färdig.

Kap. 13.

En hastig blink på Cap och Swerige tillika.

Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit et immemores non sinit esse sui.
Ovid.

Norriges utsigter woro bedröfliga. Denne Bayens lika så. Det förra föll mig ej underligt, ty

jag hade icke förmodat bättre. Men det senare förlängde mig nästan en god del, såsom jag wäntat ett Canaan. Höga, hotande och skoglösa klippor, ljungbewäxta och till hälften öfwerpudrade med torr sand, skulle snart inbilla en främling, att han har hamnat i steniga Arabien. Landets winter, som närmast liknar wår höst, ehuru man stundom ser snödrifwor på bergstopparne, erinrade mig fuller, att de icke buro sin sommardrägt; men denne kan dock intet ändra mer än färgen, och gröna gräset utgör ju alla behagligheter i land.

Ögat älskar ombyten. Jag har rest i Holland, Frankrike och England; men ingenstädes åtnjuter jag en så mångfaldig natur, som i Swerge. Än möter mig en angenäm flod, som bågar sig fram emellan klyftorna, och sätter allahanda sågar, quarnhjul och hamrar i gång. Än ser jag ett forsande wattenfall stupa bergshögderna utföre. Än åter en stilla insjö, der stränderna rundt omkring wisa mig upphängda fiskedon, bärande fällor, eller feta betesmarker. Har jag på ena sidan ett slätt åkergärde, så susar på andra en gammal wördig skogsdunge. Stiger jag ned i dälden, finner jag en intagande omwäxling af ängstycken, löfträn och åkerfält. Backarne, som omsluta de samma, prunka med ewigt grönskande tallar eller granar, och sjelfwa gråbergen, större delen klädda med småskog, uppte mig en hundrafaldig förändring af sluttande afsättningar, brådjupa stalp, hängande stenhwalf, grottor, storrännlar m. m. Den resandes öga plågas aldrig af ett tröttsamt enahanda; ty allt detta träffar han ofta inom ett enda skjutsbyte. Naturens hand har danat Swenska jordytan ojämn, liksom för att bespara åt oß en ständig omwäxling af utsigter. I Frankrike kan man resa hela 70 milar, utan att råka ett berg, en brink, en skog, en sjö; allt är slättmark.

Hwilken dödande enhet! Hos oß deremot upphinner man ej förr på en ny kulle, än man har en ny cirkel af prospecter. Om wägarne ej äro så beqvämlige som de Franskes, förtjena de likwäl att beundras, alldenstund de äro bättre, än deras backiga och swårarbetade läge synes tillåta. Går det långsamt uppföre; rullar man så mycket snabbare nedföre. Med ett ord: Den stora Byggmästaren hade utmätit wåra boplatser på det bästa stycket af hela Jordklotet. Dyrbara fosterbygd! Hwar har jag täckare sommar? Hwar andas jag sundare luft? Hwar finner jag flera wälsignelser ofwan grund eller under? Äge wi inga winpråßar, så ha wi dock goda sädeslogar; Och om en frusen Utlänning med hackande tänder tadlar wåre hälsosamme wintrar, så förgäter han att wi ha skogar till bränsle och pälswerk till kläder, liksom han ock alldrig smakat det makalösa nöjet, att kuska fältet omkring på en glänsande is eller ett gnistrande åkföre, efter en bjällerselad prustande slädtrafware.

Swerige, säger jag till slut,
Är det bästa Gud har skapat.
Jag ej andra land begapat,
Om jag wetat det förut.
Den som reser hemifrån
Efter lärdom eller seder,
Efter föda eller heder,
Hämtar wattnet öfwer ån.
Nej, blif wid din födsekort,
Föd dig på din torf med ära,
Ty hwad du kan borta lära,
Är allena lite lo = lo = lodning.

Hwad skulle jag på Cap? Liksom man icke kunde se nakna klyftor närmare. Jag har rest något litet in uti landet. Det är fullt af länga

kala bergsryggar, ännu bebodde af Tigrar och Lejon, ehuru mycket Holländaren bemödat sig att utrota dem. Deremellan äro fuller wackra widlyftiga slätter, hwilkas bärande jordmån lönar arbetärens nedlagda swett femtio fallt. Men utom det, att större delen af dem ännu ligga oupptägne, och följakteligen se wilda ut, saknar man här naturens förnämsta prydnader, skogar och floder. Holländska idogheten har wäl sökt ersätta denna brist genom konstens åtgärd, jag menar med wattenledning och träplanteringar; men detta wisar sig allena kring husen der de bo och är föga betydande. Så att den gode Hopps-udden, hwarest jag inbillade mig finna allt så utomordentligt, som Constantiawinet, äger få utwärtes behagligheter för en resandes ögon. Annat har jag med detta ej welat ådagalägga.

Emedlertid, när man besöker Holländaren på sina Landtegendomar, finner man hälsa i hans ansigte, snygghet i hans hus, wälmåga i hans wingård. I seder, tänkesätt och penningegirighet liknar han sin Europeiske stam. Är likwäl mera gästfri än denna. Jordtorfwan han sitter på, har han tillskapat efter sin egen smak, och när jag betraktar hans mödosamma uppodlingar, tror jag mig känna igen här, hwad Baron Hollberg skref om deras Fäder hemma:

Jordens krets är gjord af Gud;
Men de Nederländer —
Deras jordplätt dannet ud
Har med egne händer.

Hamnen i Simonsbay befanns för öfrigt både säkrare och beqwämligare, än Taffelbayen. Hwarföre Herr Kapten Ekeberg, jemte fjerde Styrmannen H. Ad. Burtz, så wäl under inseglandet med lodning och pejling, som sedermera genom observationer från höjden af de kringliggande berg-

gen, satte sig i stånd, att deröfwer i förfärdiga fullständiga sjökort, genom de äldres mißledande kunde förorsakas, och för hwilkas skull en Engelsman så när blifwit borta på den så kallade Romans klippan.

Den 21 Junii wore wi åter segelklare och gingo härifrån med god wind.

Kap. 14.

Ett ord till Häcklare.

Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor. Virg.

Ödmjuke tjenare, mine wälwise Herrar! Hwad han I emot mig? I arlen Er — Hwad skall det betyda? Jag har wäl icke skrifwit så slätt heller — Men törhända, Ni will jag skall tilltala Er på Latin? — Wäl — Miltiades Cimonis filius, Atheniensis — Grammatica est ars loquendi et scribendi. — Ni ären ej nöjde ännu. — O mihi trux pecudum genus!

Frågorna i ordning — Jag är en tok, säger Ni först? Det skadar intet, swarar jag, ty tokar lyckas mäst. Jag har studerat smaken hos min samtid, och funnit att älskwärda galenskaper behaga mer, än den alldrasundaste wisdom; är alltså för mycket klok till att wara klok.

En del författare nöja sig med några få kännares loford; och förakta den olärdare hopens; skrifwa fördenskull idel djupsinta saker; men jag som skattar det största partiet för det säkraste, söker mer de senares bewågenhet, än de förres, kan således efter naturligt förehållande mellan begges antal, icke skrifwa mer än hwar tjugonde sida förnuftigt.

Wisheten hjelper ingen fort. Det ser Ni på den stadiga Leander. Med allt sitt wett får han förgäfwes buga sig hos Camilla, medan den jollrande och platte Puderkamp triumferar. Stig in i Erasti boksamling: Reiniche Fuchs träffar Ni helt utsliten; men Wolffen hänger ännu bladen efter präßen. Sådan är smaken i wåre tider. Cervantes skref en Theologia Moralis. Ingen läste Cervantes. Cervantes skref sin Don Quichot: alla menniskor läste honom. Cajus hade studerat, gick på Predikstolen, och fick ingen åhörare. Cajus sticknade, gick på Theatern, och hela werlden lopp efter honom. Hwilka quädas oftare: Heliga Sånger, eller B . . . s Wisor? — Hwad förmon är det då ej, att wara tokrolig.

Jag är en smädare, säger Ni dernäst. Wäl, då ha wi samma syßla. Låt oß derföre tiga med hwarannan. När hörde Ni en Tullbroder förråda en annan, eller Domare tala om att Domare tar mutor? För öfrigt, hwem rår för att sanningen är bitter. Gnälle den som slaget känner. Min penna, uppriktig som mitt hjerta, kan icke kalla Mormors Katt en Tiger, eller Per Persons Oxe Kammarherre. Wore det ej ett Danwiks-arbete, om jag firade den yra Lisbetta såsom kysk, medan hon bär synden framför sig, så stor som en Regements-trumma?

Tadlen alltså hwad tadlas bör? Lasta Påfogelens fjedrar är orätt; berömma hans fötter, icke mindre. Ware fördenskull hwarken lasten skyddad eller dygden ofredad! Begge urskiljas bäst, när de stämplas med deras naturliga bomärken.

Jag stöter ärbarheten, säger Ni widare; jag är smutsig och plump; t. ex. Kapitlet om kräkning med flera. — Men, mine läckre Herrar; låt oß rätt utreda begreppen om plumphet; ty det är skilnad

på Kanzler och bandtler. Plumphet ä. ä. är plumphet — d. ä. när man är plump. Ack, jag fruktar jag kan icke förswara mig! Store Donatus stått mig bi.

Jo, naturalia non sunt turpia.

Utom detz, min fråsmagade Häcklare! ger jag alltid tillkänna med några öfwerskrefna ord, hwad i hwarje Kapitel innehålles. När jag pekar på busken, der taggarne sitta, så är det ju icke min förseelse, om du löper dit och blir stungen.

Emedlertid om någon förflugen plump krupit mig ur pennan, hwarigenom ett ärbart fruntimmer kunde bringas till rodnad, ber jag alldraödmjukast om ursäkt: Icke hos Er, mine Herrar, utan hos den sköna förolämpade. Hennes spegel tör wisa henne, att det lyte hon funnit på mitt papper, förwandlat sig till en fullkomlighet på hennes ansigte. Tu huru täck är icke en flicka, då blygsamhetens färg purpurerar hennes kinder. Jag hoppas fördenskull, att hon förlåter mig ett undsluppit fult ord, som haft så wacker werkan.

Hwad ha Ni nu mer att förebrå mig? Jag är för mycket piltaktig, tör Ni säga, och icke alltid Ortodox? Jag swarar, det förra är en följd af mina år, och min hälsa; och hwad det senare angår, så har jag ej lofwat Er en Postilla.

Kallar Ni mig dum, gör Ni mig orätt, quick — likså; lärd — äfwenledes. Ty mitt bomärke är: aliquid in omnibus, och skulle Ni widare få weta, hwem jag är, så wore hela werket skämdt. Alltså sker oß en inbördes tjenst, om wi städse förblifwe hwarannan obekante.

Men Ni kunne med mera skäl förewita mig, att jag inblandar så mycket Fruntimmerssaker i mitt kram, likasom jag wore en klemig kjortel-kyckling. Men ho wet icke, att denna waran är den sälgbaraste? Med detta wackra gods är man alldrig

förlägen, änskönt man ock hade hela skeppsläddningar deraf; när deremot det lärda läswirket, liksom stora brädstaplar, ligger oefterfrågadt på Boklådorna. Låt mig derföre ofredad få idka min lilla minuthandel dermed. Jag bör ock utomdeß göra mina härwarande wänner till nöjes; ty deras wanliga fråga är: Har du något om flickor? Och när jag swarar nej, så gå de bort långe i synen, som detta Kapitel, och wilja ej läsa mitt papper.

Slut på Första Delen.

Min Son på Galejan,

eller en

Ostindisk Resa,

innehållande

Allahanda Bläckhornskram,

samlade på

Skeppet Finland,

som

afseglade ifrån Götheborg i Dec. 1769, och återkom dersammanstädes i Junii 1771.

Andra Delen.

Femte Upplagan.

Stockholm,
Elméns och Granbergs Tryckeri,
1835.

Tredje Finska Tåget,
ifrån
Cap till Java.

Kap. I.

Nautæque per omne
Audaces mare qui current. – –

Sjömän äro flyttfåglar, like watinet de segla uppå, i beständig rörelse. Ofta lägga de sig i ett klimat, och stå upp i ett annat. Södra Polens hetta förfärar dem likaså litet, som Norra Polens köld. En hiskert tjutande storm, eller en glädtigt susande medwind, är dem nästan ett och samma.

Werlden är Sjömannens Fäderneslånd, luftkretsen hans boning, himlen hans tak, och fiskarnes rike hans åker. Utan hem är han allestädes hemma. Naturen äger inga råmärken, dem han icke wågar öfwerstiga, och sjelfwe de långwäga wädren gå ej längre än han. Långst från det höga Europa, letar han sig fram ända ned till Antipoderne. Japanen helsar han för landsman, och till Grönländaren säger han broder. Ingen fläck på denna sidan om solen är honom obekant. Med Kompaßen i ena handen och rodret i den andra, flyger han jordklotet omkring, dricker The med Chinesen, köper Markattor på Java, tar sig ett rus Constantia hos Hottentotterne, och lurar Guldklimpen ur näfwen på den dumma Amerikanen,

för en tälgknif, för en stekpanna, eller för en liten lumpen spegel. Lik en General-Uppbördsman hämtar han skatt af alla Klimater. Lik en Westgöthesknalle, är han med i hwar marknad. Lik en Nordkapare, känner han alla watten. Med ett ord: Neptuni söner äro själen i hela det stora allting.

Ho plåckar fremmande blomster åt Europas Linneer? — Deße. — Hwilken hembringar Silfwer ifrån Peru och Guld ifrån Chili? — Desamme. — Ho skaffar Rhabarber åt fördärfwade magar, eller Chinarot för Froßuslingar? — Äfwenledes de. — Huru skulle hans Exellence få kostbara winer för sitt bord, och hennes Nåd en taß Mocka på maten, om Sjömannen ej driftade sig gå derefter? Huru skulle den älskwärda Celinde få utbreda sina älskliga täckheter på en sidensoffa, eller prunka på Bällhuset med rika glänsande tyger, om han icke uppsökte Silkesmaskarnes fäderneslands? Och menar ni den ftälte triumferande Corydondundrion nånsin inkräktat så många hjertan, så framt han icke skaffat sig Diamanter från Indostan, till att uppsträla horizonten af ett brunett ansigte? Nej, Neptuns söner har ni att tacka för alltihop. Columbus war en hjelte, Alexander en slaktare.

Wi woro nu äter på sjön. Taffelberget hade redan förswunnit ur sigtet, och saknaden af Hoppsudden war oß ganska dräglig; ty tre weckors tid, som wi legat der, är öfwer nog, att kunna ledsna derwid. Detta syntes sjelfwa windarne ha sig bekant, emedan de länga fjorton dagar bläste så friskt, att wi gjorde 8 till 9 segelknop i timen. Med sådan lycka i seglen, och Capska tröstekällor i byttorna, flöto stunderna snart förbi.

Mina wänner, som icke haft tillfälle att komma längre än inom Bayfalso, läckade win i mig och

Cap ur mig; jag menar, de bewärdade mig så wäl, att jag måste beskrifwa för dem hwad jag sett der. Ty wi, som reste dit, woro allena Herrar Supercargen, Kapten, Assistenterne, Skeppspredikanten och jag; bifogar alltså följande:

Kap. 2.

Post varios casus, per tot discrimina rerum. Virg.

Twå dagar efter ankomsten i Bayfalso, begåfwo wi oss på resan till Cap. Man sade mig, att wi foro landwägen; men jag kan ännu intet annat finna än att det skedde sjöwägen; ty utom det att rägnskurar squalade uppöfwer oss, wältrades bränningar under oss, så höga, att de öfwerstego hjulen wid hwarje steg. Jag satt på en ålderstigen stadig Rosinantes, och hade åfwen min Sancho Pansa wid sidan. Wågar jag just icke jemföra mig med den oförlikneliga Riddaren Don Quichott, äger jag dock den hedern, att liksom de tappre Carolinerna ha spårat mig fram öfwer, floder och haf. De andre Herrarne inpackades i en stor wagn, som war betäckt med ett stycke rödtjerad segelduk, och drogs af fem par ståtliga hornkampar; ty så swår war wägen, att hästar ej kunde bruka, och kuskar hade de hyrt från Blåkulla; åtminstone såg jag aldrig swartare bussar afmagne på gamla kyrkowäggar., De woro twå slafwar från Madagaskar. I denna rustning tågade man twå ewiga mil, stundom ned i bränningarne rundt omkring hafswikarne, stundom på sluttningen af skyhöga bergshällar. Wagnen som gick före mig, tog ibland så förfärliga stalp ktippon utföre, att jag började drömma om wåra förfäders ättestupor. Jag misstänkte Herrarne wilja resa till Wallhall i

stället för Cap; fann således mycket skäl derinti, att de tagit Präst med sig. Ty i händelse af en kullbytta från deßa branter, hade det aldrig kunnat bli fråga om förbinda, utan om begrafwa. Detta märkte man: fattade derföre det rådet, att förtro sig åt egna ben, och låta skjutsen gå före. Men detta lyckades icke heller. Wåre resande årnade wandra en genstig, förwirrade sig, och stodo i hast omringade af watten. Hwad skulle man göra? Gå tillbaka war för långt; simma för kallt, rida för sankt.

Man satte sig ned att rådpläga. Saken war wigtig nog till att fordra en blandad Rätt: alltså inkallades åfwen de swarta. Deße woro denna gången slugare än de hwite. De ransakade djupet med sina långa bambupiskor, hukade ned på hälarne såsom markattor, och gåfwo med grimacer tillkänna, att man borde bestiga deras arlar. På det sättet drogo de den ena efter den andra öfwer träsket. Jag påminner mig aldrig i min lifstid ha skrattat mera, undantagandes då jag hörde Doctor W. wilja bewisa, att en Enka lagligen kunde komma i barnsäng fjorton månader efter mannens död. Ty det rann mig i hågen, att om en swensk bonde råkat se detta, skulle han gjort hundra kors för sig, och med darrande knän sagt, att hin håle drog af med oß lefwande.

Mot middagen anlände wi wåte och sönderskakade till skifteplatsen Muisenburg, hwarest wi funno mot oß Kompagniets nye Commißionär Herr Le Fevre, ett stycke bättre wagn, en dito sämre bagarewagn, samt sex hästar ifrån Cap. Oxarne sändes tillbaka. Man åt en bit och fortfor. Ännu ett haf att öfwerwada. Aldrig i min dag war jag wärre utkommen. Ett uppflöd ur Bayen hade skapat en sjö midt i wägen för oß. Öfwer

måste man, änskönt alla regnbyar hwinte om dronen. Wagnen gick förut, och bärgade sig på sina höga hjul, ehuru de stackars hästarne knappt förmådde hålla hufwudet uppe; men jag arme syndare, som efterkom, måste sträcka mig längs efter ryggen på min Rosinant, och war mer än en gång i fara att spolas öfwer bord. Med betslet kunde jag omöjligen styra cours; ty såsom händerne hängde i hästluggen, måste jag föra det i munnen; hade följaktligen intet annat råd, än att wricka mig fram med mina begge akteråror, efter den pejling jag tog af wår föregående Caroß, hwilken liksom Noä Ark flöt öfwan wattubrynet.

Men olyckan kommer aldrig allena. Medan jag sålunda, full af ångest betraktade himlens fönster öfwer mig och djupsens källor under mig, satt bagaren wid mjölsäcken, och underhöll målron på min bekostnad. Han såg huru jag i wåndan brassade min lekamen, än åt styrbol, än åt babol. Strax war han rädd att strömmen skulle ta mig, och frågade om herrarne låtit försäkra mig i Amsterdam. När han blef warse regnskurarne squala längs utåt ryggraden, sade han suckande: Der Himmel schweitzt; och då han märkte någon wåg stöta mig på sidan, mente han, att jag såsom rättrogen Lutheran icke borde frukta, alldenstund man med en smula tro, så stor som ett senapskorn, kunde gå på hafwet, m. m. På detta sättet måste jag ligga och med stillatigande höra ett bedröfligt echo ur wagnen af de andras löje. Men i ångsten war jag mer betänkt på bärgning än hämnd; tordes ej heller för wätwädrets skull komma mjölpåsen för nära. Det mins jag likwäl, att jag önskade honom hängd i swansen på min skjutshäst.

Det står icke i min planet att jag skall drunkna. Triumferande red jag ändteligen upp på andra

stranden; men hade så när härmat Påfwen, hwilken förledet år, midt under sitt heliga intåg i Rom, kastades af hästen, oaktadt kyrkans wördige pelare, Herrar Cardinaler, stödde honom på sidorna. Ty min obelefwade Rosinant hade knappt stigit ur sjön, förr än han stallande och prustande begynte skaka wattnet af sig så erbarmeligen, att jag tog den ena öfwerhalningen efter den andra i sadeln; så mycket mer bekymrad, som han röjde all lust att tumla sig. Men wi samsades igen, och fortsatte resan. De återstående tre mil war wägen tämligen god. Men den omåttliga blötan hade gjort honom så hal, att jag ännu ej begriper huru mitt hufwud kan sitta på en obräckt nacke; ty min skinkmärr snafwade flere gånger omkull, dock utan att få mig med sig mer än en enda gång, då han satte sig som en Apa på akterdelen, och förorsakade mig en kullbytta baklänges.

Klockan fem om aftonen ankommo wi till staden Cap, hwars hwita hus och swarta tak presenterade sig på långt håll såsom en kringspridd stor fårahjord, betande wid foten af Taffelberget. Wi bodde alla hos förenämde Herr Le Fevre. Jag säger om denna resan, som Dahlin om pepparen: aldrig förgäter jag den.

Kap. 3.

Må ej läsas af dem som wilja skratta.

Nil non mortale tenemus. Ovid.

En half time efter wår ankomst begrofs Vice Regenten i Cap. Likfärden war stor. Före gick Milicen med fällde Pikar och behörig sorgmusik. Efter kommo Prestafwerne och Wapnbragaren. Der-

näst Liket och ortens förnämste, hafwande med sig en lång swart Kolonn af det smärre Borgerskapet.

Kyrkogården ligger ett stycke utanför staden. Jag följde hopen dit; men blef icke litet bestört, när jag såg en sådan folkmängd gå till grafwen, och strart wända om igen, utan att läsa ett enda ord, skiljande sig åt liksom på en Handelsbörs. Ingen Präst kastade mull på den döde, oaktadt der woro tre närwarande, utan man låt några slafwar påta grafwen igen, och dermed war det allt. Det rörde mig, att se en Öfwerhetsperson begrafwas som en häst, och jag kunde ej annat än stärkas i min Lutherdom, hwilken jag wördade som en wis medelwäg emellan Catholikernes allt för mycket, och de Reformertes allt för litet.

Denna bedröfliga syn, jemte min olustiga resa, spridde måln på mitt ansigte, och dödsbetraktelser i min själ. Jag föreställde mig icke utan rysning wårt sista wigtiga steg. Uselhetens fjät syntes i all ting. Lyckan fann jag ingenstädes. Man löper werlden omkring efter rikedom, och tre skyflar mull äro till slut hela wår winning. Man herrskar i dag öfwer hälften af ett stort Africa; i morgon äger man endast en liten sexfota grop deraf:

- - quis talia fando
Temperet e lacrymis? - -
Virg.

Högsta lott i werlden
Är ju bara flärden;
Här på jorden fins ej lyckan.
Se på grafwens wäggar,
Och deß murkna läggar:
Spiran kännes ej från kryckan.

Låt en yppig slaf,
Uppå lustans haf,
Prunka i förgylda slupar;
Rik må winna rang,
Genom guldets klang:
Cresus jemte Irus stupar.
Fåfängt segren krönet
Krigets tappra söner;
Döden stoppar dem i jorden.
Nåfwa mull begrafwer
Carlar och Gustaver,
Fast de ägde hela Norden.
Slipper skönhet dö?
Nej, af wintrens snö
Ros och nässla lika höljas.
Skyddar Lärdoms ljus?
Nej i samma grus
Mevius och Maro döljas.
Sjelfwa dygdens fränder
Röna tidens tänder;
Äfwen oskuld måste falla.
Intet oß kan bärja
Undan dödens färja,
Ewig natt skall gömma alla.
Usla werldens barn!
I, som flygtigt skarn
Med så mycken omsorg söken!
Hwad gör all er magt?
Ära, gull och pragt,
Äro endast lyckans spöken.
Snål må ramen suga,
Och sin mammon ruga:
Han skall dö, och skatten tagas.
Månn oß höghet gläder,
När wi mellan bräder
Under masketanden gnagas?

Säll då den som nögd
Litet har med frögd!
Bäst är lagom stämpel bära:
Ty med allt beswär
Mörka griften är
Medelpunkten af wår ära.

Kap. 4.

Strösaker om Cap.

Quidquid venerit obvium loquamur. Mart.

Detta blir ingen beskrifning, utan endast anmärkningar. Jag skildrar tingen sådane som de falla mig i ögonen, ej sådane som andre finna dem. Kan alltså lätt hända, att mina omdömen ej gillas af alle. Orsaken till resandes olika berättelser i enahanda ämnen härröra icke så mycket af de särskilte tider de warit på stället, som af deras särskilta sätt att föreställa dem. Den ene tycker att Hopps-udden är den täckaste boning på jordrunden; den andre kallar honom en naken obehaglig ödemark. Begge ha rätt, bara de tilllägga, att så synes dem. Några hålla Chineserne för det wisaste, mägtigaste och sällaste bland alla folkslag. Andre åter säga er, att de äro feghjertade uslingar, utan seder, utan frihet, utan wettenskaper. Ingendera ljuger, så snart de tillstå, att sådan är deras mening; ty det ges skäl på begge sidor.

Alltså kunna twå Resebeskrifware wara skiljaktige i deras omdömen om det wackra och fula, utan att stöta historiska sanningen. Om Cajus säger, att inbyggarne på Madagascar äro hwita, och Titus deremot påstår att de äro swarte, så

måste endera nödwändigt ljuga. Men om Cajus berömmer dem såsom fromsinte, och Titus lastar dem såsom grymhjertade, kunna begge twå ha rätt; ty moralista föremål hafwa hundra sidor, men de naturliga endast en. Behagade wåra häcklare på landbacken erinra sig detta, skulle de icke kränka wår heder med den oförtjente titel af storljugare.

Icke will jag intränga mina papper bland de Lärdas resebeskrifningar; ty jag antecknar mer det som roar mig, än det som kunde gagna andra.

För min egen del förswarar jag mig ej. Hwar och en dömme som honom lyster, endast jag får skära min penna sjelf. Mina begrepp om Cap äro följande:

Stadens beskrifning angår mig icke; men inbyggarne till heder bör jag tillstå, att de äro myccket höflige emot främlingar, långt mera än emot deras egna Europeiske Landsmän. Swenskarne tala de hjertans wäl om; hwarföre jag finner mig förbunden att göra dem af min Nation, som warit der förut, en offentelig erkänsla. Ty hwad, utom deras hederliga uppförande, har kunnat ge änledning dertill? Fransmän äro nog illa luktande hos dem, för deras sjelfswåldiga capriolers skull med quinfolken; liksom man ock efter Danskarne har en hop smutsiga historier. En främmande, som litet förstår prata med dem, kan eljest klappa på hwar dörr, och är wälkommen öfwer allt. Okänd och utan anwisning, dristade jag på mitt Swenska ansigte, och blef wäl bemött allestädes.

Följer ni dem till deras landthus, utanför staden, så slipper ni dem aldrig, utan att ha genomwandrat deras winkällare, tunna från tunna, och druckit ett glas af hwar sort. Ni gör dem

en uppriktig sorg, om ni ej helsar på dem en gång om dagen.

Regenten Friherre Tulbagh, hwilkens långa förtjenster wunnit en wärdig belöning, i det han stigit från ringa Soldat till landets yppersta Man, är en bedagad och wördad Herre. Hans namn bör icke wara kärt hos Holländare allena. Ty utom den höflighet han wisar Swenskar i allmänhet, har han gjort wår Linnäus wigtiga tjenster i sin wetenskap, hwarföre man och i dennes papper räknar ett örtslägte, under det tacksamma namnet af Tulbagia.

Fiskalen Herr Baron van Plettenberg, Secreteraren van der Berg, nedstammad af en Swensk Farfar, och Opper-Coopman Herr Hemmy, alla tre Ledamöter i Regeringen, samt Majoren Herr Du Prene böra nämnas dernäst, såsom wår Nations synnerlige wänner.

Ni träffar här tre slags ansigten, utom de hwita: Gulbruna Hottentotter, becksvarta slafwar, och blackote blänningar eller Europeiske Jämtungar med någon swart Demoiselle. Hela swärmen är hednisk.

Hottentotterne, landets naturlige inbyggare, äro ansedde såsom frie bundsförwandter, och kunna äfwen bli borgare i Cap, då de antaga Christendomen. De fleste hafwa dock dragit sig från udden, djupare inåt bergsbygden, bibehållande hellre sina förfäders wilda lefnadsart, än de härma Europeernes konstlade seder. Holländarne äro mycket måne om deras omwändelse, ty de löna en hel Sjuketröster, som förrättar Apostlaämbetet bland dem. Men oaktadt detta deras kostbara bemödande, älska de ßa likafullt sitt gamla hedniska mörker. Odäneligen swinaktiga skola de wara; men att deras Papar eller Offerpräster wid bröllop och begrafnin-

gar stänka helgelse kring på de närwarande med deras eget watten, såsom några Tyska resebeskrifningar förmåla, sades mig wara diktadt.

Slafwarne, större delen köpte på Madagaskar, äro inwånarnes dyraste husgeråd. När egendom förytttras, följa de med såsom annan boskap. Sysslorna utom och inom hus förrättas af dem; ty frun med sina döttrar synes fastwuxen wid Thebordet, och åtager sig ingen ting. Hela slägtet är smått och swaglemmadt. Jag här sett fyra af dem omkring en börda, som en enda Dalgoße hemma skulle kasta på skuldran, dem sjelfwe inberäknade. Detta räknar jag härröra från deras oordentliga och otidiga sammangång, ofta på 12:te, 13:de året. Så oförswarligen lemna husbönderna dem uti deras hedniska uselhet. Hwilka Holländska samweten! Skall det bli någon rask afwel, måste en Europé wara med i spelet. På den grunden anser ock wärden såsom en synnerlig höflighet emot hans ringa hus, om hans gäst täckes förälska sig i något swartöga; ty den som utwidgar hans slafwinnor, utwidgar tillika hans egendom. Engelsman tar sig ibland a dear black sweetheart, och den belefwade Fransosen försummar aldrig att culbutera aux pieds de sa belle brune; men mine hederlige Landsmän tänka på ett mera ädelt sätt.

Hwilken tycker ni är swartast, hennes hud eller deras gerning? Bland de hwite finner man folk af allahanda tungomål. Milicen wittnar i synnerhet om själhandelns flor i Amsterdam.

Hundra gäldbundne uslingar begråta här under Musketen en liderlig ungdom. Förträffelige Holländare! Ingen ting är honom onyttigt. I Europa drifwer han köpenskap med Christna själar, och hos Japaneserne säges han taga lakerade granlåter i afträde för trosbekännelsen. All ting,

ända till wår Herres rägn, förstår han wända till penningar; ty om ni kommer till Silltornet i Amsterdam, skall ni träffa sex, åtta Jagter, byggda endast för wattenhandel, till förtigande, att aldrig någon rägnskur får paßera deras tak, utan att erlägga dem tull; såsom de låtit ofwan husen upprätta blybeslagna altaner, för att quarhålla rägnet.

En del af Franske flygtingarne, efter Nantiska Edictets upphäfwande, blefwo här emottagne, och bo furstеligen i dälderne inåt landet. Deras fruntimmer äro de ryktbaraste skönheter på denna sidan af Afrika.

Tyskarne utgöra hälften af folknummern i Cap, och äro Lutheraner. Redan länge sedan hafwa deße samlat fond till egen kyrkas byggnad, men icke kunnat erhålla tillstånd att företaga densamma. Obegriplig politik i Handelsregering! Detta är orsaken att de städse efterfråga Lutherske Präster, när skepp anlända. Förbundo ock wår Predikant denna gång att skrifta och predika för dem, på deras språk, hwilket han ock gjorde, och bekom derföre 50 Riksdaler i offerpenningar.

I staden är endast en kyrka; på landet ha de fyra. Wid den förra lönar Kompagniet tre Pastorer, och de senare ha hwar sin. Deras inkomster äro så öfwerflödiga, att Präst och rik kan räknas för ett. Här som i Holland äro alla like: Det ges ingen rangskillnad i andeliga ståndet.

Efter mitt ögonmått är staden så stor som Götheborg, men hwarken så tätbyggd eller folkrik; ty antalet af innewånare sades mig icke öfwerstiga sextusen. De förnämare tala fransyska. Några kunna engelska. Holländskan och Tyskan äro hufwudspråken.

Kap. 5.

Fortsättning.

Eadem non omnia Tellus. Ovid.

Capska Trädgården förtjenar en örtälskares uppmärksamhet, så wäl som en hushållares. Det är ett nöje till att se, huru artigt den trefne Holländaren wet att förena det nyttiga med det angenäma. Å ena sidan förser han Compagniets ankommande skepp, tillika med en stor del af Staden, med tillräckliga grönsaker af alla slag; å den andra öppnar han för wettgirige Naturforskare ett rikt förrådshus af rara wärter från werldens fyra hörn. Älskar ni frukter, så har ni dem utsökta; behagar ni spatsera, finnes ingenting nöjsammare. Jag kunde ej utan förundran betrakta stora obändiga Ekar, twungna tillhopa i lydiga häckar, och konstigt betäckte gångar. Franska trägårdar, i synnerhet de som uppwurit under den ryktbare Le Nostres hand, äga flera och mångfaldigare siraier, men mindre wäsentlige förmåner. De synas gjorde för ögat allena; när denne kan hugna alla edra fem sinnen. Djurgården skaffar åskådaren en angenäm diversion i sina betraktelser, förmedelst en underlig hop sällsamheter. Strutsarne, samt en fogel kallad Secretarius, roade mig mest ibland dessa.

Men så äger ock Cap, utom detta spatserställe, inga offentliga lustbarheter. Bållhus, Opera, Maskerad, äre här icke ens kända till namnet; och det som bör synas ännu mer obegripligt, ingen Källare, intet Kaffehus, ingen Billard, ingen Nyhetsklubb finnes här. Jag undantager några krognästen för matroser. Detta ger orten utseende af en ödemark, när man kommer ifrån ett folkmyrlande glädtigt Europa. Efter twå dagar är all

ting gammalt. Omgifwen af ett bedröfligt enahanda, känner man sig tom och ledsnar. Den som söker något mer än äta och dricka, trifwes här icke länge. Magra umgängesämnen, ställda i en utnött hwardagston, eller inskränkta inom en plågsam squallerkrets, sätta en främmande ur stånd att börja en galant och artig conversation. Holländarnes språklåda är alltför fattig. Besöker jag Myn Heer, så heter det både i dag och i morgon, rök en pipa, drick ett glas. Dristar jag mig fram till Mefrouwe, en förlamad stolprydnad, som med händerna i kors hwilar ett par obrukade ben öfwer ett fyrfat, (ty låttjan är alltid frusen,) så gnåller hon ett ewinnerligt Koppje Thé, Myn Heer! och när jag tager honom emot, räcker hon mig en smula flinthårdt Candisocker, litet som hennes ögnasten, hwilken jag efter hennes eget sparsamma exempel af höflighet måste bruka både till denna koppen och tre efterföljande. Bjuder hon mig Caffe, så är det lika så slätt som hennes The. Säger jag henne ett wackert ord, swarar hon med en platthet, eller ropar efter en spott-back. Har jag en snygg dosa, eller någon annan artig nipp, begär hon med en osmaklig tilltagsenhet att få se honom, smilar med ett par kysstna ögon, wänder honom emellan fingrarne, och önskar äga en dylik; kan och ofta stoppa den i kjortelsäcken och skratta, liksom hennes nådiga grimacer skulle wara mig en tillräcklig ersättning. Med ett ord: Fruarne äro det odrägligaste jag såg på Cap; höll mig derföre hälst i manswrån, hwarest jag åtminstone kunde dölja mitt mißnöjda ansigte uti en molnstod af dammande knasterrök.

Utan att wara belefwad, är Holländaren ganska kruserlig. Med pipan i munnen och en hatt på sig, som mindre synes betäcka än uppsluka hans

oborstade hjessa, finner ni honom midt i en Fruntimmers cirkel kunna föresnacka en hel hop Franska granlåter. Röken, som i stora utwidgande hwirflar dammar utur hans begge mungipor, kunde snart inbilla er att han belägrade de sköna med tolfpundingar, och så framt icke deras tindrande ögon, lika stjernor om natten, uppstrålade denna fördunklade Horizont, skulle ni behöfwa wägleda er med händerna. Wid bordet åter, beledsagar han hwar matbit med en höflighet, och intet glas tömmer han utan en flod wälmenta sundhetsönskningar. Aldrig ser ni honom spotta på golfwet; aldrig stiger han till måltiden, aldrig derifrån, utan att twätta sig. Deremot får ni ej förtryta, om han kastar ett par sjelfswåldiga ben på en stol, och så widare. : : : Hwilka kruserliga bönder! Deras bordanrättningar äro mera granna, än solida. Fyra Swenska rätter gifwa mer föda, än 18 deras; ty de bestå mest af frukter och grönsaker, hwilka till slut äro lika så bedröfliga för gomen, som deras måltidshöfligheter för örat: Smakelich eeten, Inclinatie, Gesondheit, m. m. Det rörar mig att ihågkomma Baron Hollberg: „Holländernes huuse," säger han, „äre skidne af luttert renfärdighet; ti de spotte ej på deres gulv, men sätte bordene fulde med spotte-kruger." Icke mindre artigt är en wiß Auctors uttryck om Holland: C'est un païs, ou le Demon de l'or est couronné de Tabac, assis sur un thrône de Fromage.

Kap. 6.

Afhandling om Skönheter.

Ingenium movit sola Corinna meum. Ovid.

Nyhetens behagligheter äro tjusande. Neptuni ynglingar, som lång tid omwältat på watturiket, komma i land, och mena sig finna en ängel i hwar kjortel. Huru många o! och ack! blefwo icke framsuckade på deßa stränder wid wår ankomst! Jag tycker mig ännu höra echo deraf från de medlidande bergsklyftorna. Stackars goßar, de behöfde icke se mer än skuggan af en quinnolekamen för att bli förtjuste, och jag skulle beklaga dem, om jag ej wißte, att de med samma lätthet kunna kallna, som anfyra.

Capska flickor äro täcka, dock inga Gudinnor. De ha den förmån framför andra, att de alldrig brännmärkas af kopporna; ty deßa komma här icke, om icke någon gång öfwerbragta med främmande skepp. Ett af de Danska hade på det sättet för tio år tillbaka, minskat stadens folknummer på 2000 lif. Men smittan har alldrig kunnat spridas till landet, hwarest de wid sådana tillfällen bortflytta. Med Europeiskt uppfostran och mera omgånge med den stora hyffade werlden, skulle de kunna bli fullkomliga fruntimmer; men äro nu i brist deraf föga annat än snutfagra landsbäckor. De ha en blommande färg. Denne är dock merendels så litet waraktig, att de som woro wackra i fjol, äro fula i år. Uppdragna till att göra intet, råa och utan werld, bli de släta matmödrar, och döttrarne efter dem lika så. Jämförelsen med wåra, besynnerligen upp:i Swerige, skulle alltför mycket beskugga deras målning.

På mina resor har jag sett många Nationers Fruntimmer, och det med märkande ögon. Jag har alldrig warit lycklig hos de Swenska; kan således icke wara deras anhängare af erkänsla. Men icke deß mindre twingar rättwisan mig att lämna dem företräde i skönhet för alla andra, så snart man talar i allmänhet.

Ja täcka Swenska Kön! jag måste det besanna;
Den mullwadsögon bär uti en hornwärd panna,
Hwars ömkeliga smak kan finna någon ting,
Som öfwerträffar er på hela jordens ring.
Er hy, så frisk och ren, som luften den I andas,
Är likt ett blomsterfält, der ros och lilja blandas.
Att samla i er bild allt wackert, sött och ömt,
Naturens rika hand sitt hela förråd tömt.
Om altar bygges mer åt någon dödlig quinna,
Blott för en Swensk, jag swär, mitt rökwärk skulle brinna.
Att wackra flickor se, gick jag all werlden om;
Men inga råkte jag, förr än jag återkom.
En Engelsk mö är skön, jag tillstår utan smärta,
Men har för mycken snö i anlet och i hjerta:
Du ser en snöhwit kind, men purpurn saknas der,
Och alltför liten eld i hennes ådror är.
En Fransk har täckhet nog, men konsten är för mycken;
Naturens wackra wärk fördränks i lånta smycken.
Tag smink och puder bort, så har du trollet quar;
På närstånd är hon ej, hwad hon på afstånd war.
Det mera Södra kön, är snömos helt och hållet.
Det är så hjertans klent, så hjertans ömt och fjället,
Det wißnar när det rörs, som blomman på en äng:
I willek går det an, men ej i hustrusäng.

Hit räknar jag hwar enda Mö;
Som bör ibland de Capska bergen;
De äga intet mer än färgen;
Och den försmälter liksom snö.
För en gång kunna de gå an,
Men jag will ock må wäl i längden;
Lär alltså ej i denna ängden
Bli någon hustrus man.

Kap. 7.

Om den Musikaliska Mamsellen.

Saxa ferasque Lyra duxit.

Utom dygden är ingen ting, som mera kläder de sköna, än Musiken. Denna wetenskap borde i mitt tycke wara deras egen. Den sysselsätter himlens änglar: hwarföre ock icke jordens? Naturen synes ha bygt dem dertill. För hwad ändamål ha de sina små wiga fingrar, tillika med en bejelig och tjusande röst, utan för att drilla en Herdesång wid Claveret? Med en finare hud än manslägtet, äga de ock finare känslor, äro mer i stånd att taga mot intryck af det öma, det läckra och behagliga. Hela deras kroppsbyggnad är musikalisk. Betrakta den wälwärta Clorinda! Hwad är det icke för ett behagligt accord i hennes person. Från hjessan allt neder till det lilla lekande fotabjället, finner ni ej annat än sammanstämmelser. Ett par eldiga ögon, som täckt accordera med sina begge smalpenslade hwalfbågar; en rund panna, fullkomligen paßande till hennes fylliga kinder; en leende rosenläpp, en nätt haka, en hals, ett bröst, en hand : : : Altihop, det ena efter det andra, wisar er den alldrasötaste likstämmighet. Hela gestalten är en lefwande Concert. Piporna i ett Orgelwerk och

strängarne på Violen, stämma icke båttre tillhopa Ho ser då icke, att naturen åmnat de sköna til musikanter? Claveret, Lutan, Flöjten böra lyd dem. Baßongen, Trumman och Trumpeten äri för det starkare mankönet.

Hwad förmåner skulle derifrån ej tillflyta der yppigare werlden? Huru många mindre artiga tids fördrif undwikas? Jocosa, den yrhättan, skala staden ikring: antingen leker hon bort sin mans egendom på Baler och Båtlhus, eller squallrar hon åran af sina grannsystrar i snicksnackande quällmö ten. Den stilla Sapho deremot, ofredar ingen, utom sina tangenter. Med ett hjerta, lika så mun tert, som hennes musik, åger hon glädjen, utan att söka den på andras tröstklar; och när ni hör henne ensam, eller i en samling af utwalda wän ner, twinga ur Clavesinen allt det älskwärda, som är i henne sjelf, skulle ni tycka Er se en ängel i menniskjohamn.

Orpheus kunde röra stenar. Med Lutan tamde han Tigrar och Cerberer. Huru mången ung Sapho har icke en Cerberus i sin egen Man? Trumpen, twär och stampande, kommer han hem om aftonen. Hon möter honom med ett leende öga; det rör honom intet. Hon klämme en klagande ton ur Lutsträngen; det hjelper; ise upplenas. Hans grymma panna mister den en fåran efter den andra; och innan hon hinner af klädas, har hon förwandlat sin tiger till det a draspakaste lam. Lustig som ett Allegro, stig han i säng. Den ärbara Sapho följer honom och fäster sparlakanen ihop med en knappnål.

Deßa betraktelser gör jag till åminnelse af e angenäm afton, som wi hade hos min Herr Hen my i Cap. Hans döttrar woro snälla Kapellm starinnor; i synnerhet öfwerträffade den äldsta. D

hade hört att wår Supercarg skulle wara stor musikus, och långtade täfla med honom. Han kom och bar glädjen med sig på fingeråndarne. Första försöket skedde på ett litet täckt Orgelwerk. Flickorna öppnade leken och tillryckte sig allas förundran. Sedermera förbundo de wår förbemälte Herr Supercarg att sätta sig, och tänkte öfwerraska honom med deras krångligaste notpapper; men skalkstycket lyckades dem icke. Så mycket de wunno på honom med ett par bruna täckare ögon, så mycket forlorade de denne gången på wiga fingrar. Detta tillstodo de sjelfwa, ehuru han bemödade sig att intala dem motsatsen. Dernäst flyttades musiken till Clavesinen, hwarest man likaledes täflade om företrädet. Mellanåt hördes en klingande harpa ur förstugugången. Jag wille se den David, som knäpte så angenäma toner. Jag kom, och håren reste sig på min peruk, så stygg såg han ut. Det war en swartlurfwig Virtuos från blåkulla, en Bataviaslaf, som icke wisade mig något hwitt, mera än twå dußin grinande tänder. Flickorna hade ställt honom der, likasom i försåt för wåra lysande ögon. Denne älskwärda busen bragtes in att accompagnera den äldsta Mamsellen, och det blef en förträffelig Concert; ty hon sjöng tillika. Alldrig såg jag mera glädje på min Kaptens ansigte. Han tyckte nästan mer om den swarte Musikanten, än jag om den hwita. Det kan ock ingen neka, att han war en snäll satan. Till att å ena sidan betrakta denne buse, med tio beckswarte ramar klämma ur strängarne de alldrasötaste samljud, stundom i ett kullrande forte, stundom i ett bortdånande piano; och å andra se Fruntimret flyga tangenterna kring, slå en täck drill med munnen, och förlängan med fingren, samt rulla långsamt ett par ögon, hwilka uttryckte allt det öma som war i

sjelfwa musiken; det war ett uppträde, som lämnade mig i owißhet, antingen mina ögon eller mina öron åtnjöto måst.

Tredje ombytet skedde på en Handcitra, hwarpå förenämde Mamsell med en penna raspade accorder till ett Herdaquäde, som hon sjöng. Wi liksom uppslukade henne med ögonen. Flickan war ordinärt wacker; men det är wißt, att musiken gaf henne täckheter, som en blott skönhet alldrig kan äga. Fingren tryckte strängen, strängen wäckte ton; tonen gick till hjertat, och hjertat lyste i ögat. Det war ett ljufligt accord i hwarje lem, och när jag tillägger, att hon war bland de rikaste fäntor på Cap, lär man finna, att hon skulle äfwen så wäl accorderat i hustrusång. Jag ärinrar mig alldrig denna quäll, utan att framsucka Amarantordens: Dolce nella memoria.

Kap. 8.

Ett Piller för mine Landsmän.

Respice, quod non et. Horat.

Swenskar äro andras apor af blott höflighet; like i den delen Tyskar och Danskar. I London låte wi luggen hänga i pannan. I Paris gå wi med hatt under arm, i Amsterdam med stora byxor. Wi följe den gamla enfaldiga grundsatsen: „Stick fingret i jorden, och smaka i hwad land du är:“ antage följakteligen alla bruk, ända till de grimligaste, på de platser der wi anlände.

Denna öfwerdrefna belefwenhet är åtlöje wärd. Ingen nekar, att en främling, som njuter skydd å utrikes ort, bör underkasta sig deß lagar, i förefallande politiska händelser. Men denna förbin-

delse sträcker sig ej till seder, klädedrägt och tänkesätt. Skall jag skämmas att läsa till bords, efter Engelsman ej gör det? Skall jag ta mjölet ur munnen på mig, och strö det i håret, derföre att en fåfäng Fransos brukar så? Böra wåre skeppare iakttaga samma oträcka bruk som en plump Holländare? Det wore ju det samma, som att säga mig: När du kommer till Java, skall du sitta på hälarne och tugga Betel: När du är i Ryßland, skall du supa dig full och äta hwitlök. Nog kan jag bli mätt utan ett smakelick eeten? Icke behöfwer en Swensk pumpa sjukdom i sig för Holländarnes Gesondheit? Hedrar det mig, att sitta midt i en fruntimmersring med pipan i munnen och hatten på hufwudet, alldenstund sådant anstår Capske Galanter. Nej, jag will ej en gång antaga deras artigaste moder, som är att hälsa könet med en trefaldig kyß, när man kommer eller går; ty, huru mången måßwuren darrande käringhaka är icke med i räkningen? När ni kyßer henne, måste ni frukta det någon af hennes anletes såror meddelas er genom anrbrandet; till förtigande af den fara ni löper, att ge hennes bofälliga näsa en slaksida. Hwad åter angår den yngre, så är det bara en liflös hudnalkning utan eld och styrka. Tacka will jag en kyß i Swerige. Jag får honom sällan, men då jag får, känner jag honom ända ned i stortån.

Mine Landsmän gjorde sålunda rätt wäl om de städse höllo sig till sine hemseder, synnerligen, som deße äro en förnuftig medelwäg emellan Fransmannens öfwerdrefna artigheter och Holländarnes plumpa rättfram. Engelsman är Engelsman, ehwart han kommer; hwarföre icke wi lika så? Lefwer jag som jag är wan, så bli mina manerer otwungna, lätta och naturliga. Går jag derifrån.

lyckas jag som Apan i läckperuk. Mån ej Myn Heeren skulle göra oß samma tjenst då som nu? Twifwelsutan. Ty når upphöra de att ålska Piastren? Det är redan för mycken höflighet att wi tale deras språk, emedan de alldrig lära wårt igen: Jag för min lilla del har budit till att wara Swensk öfwer allt.

Söndagen efter Pingst woro wi samteligen fårdige att återresa till Skeppet i Bayfalso; men en wåldsam kolik, som samma tid fåstade Supercargen wid sången, förorsakade några dagars uppskof. Emedlertid for andre Aßistenten och jag förut. Skjutsen kostade Tolf R:daler, då jag i Swerge kunnat för twå plåtar komma lika lång wåg. Så oförskämt tar Holländaren för sig, når han äger tillfälle. Mycket är wagnarnes dyrhet skulden dertill; ty en ordinår Jutwang på Cap kostar hela 400 Riksdaler; men hyran är icke deß mindre alltför grofhuggande.

På wägen besökte wi åtskilliga wackra landtgårdar. Allestädes mötte oß glada ansigten. De som bo på landet nöja sig med ett ärbart namn af Bönder, ehuru de kläda sig såsom Borgare, och lefwa som Adelsmän. Trefnad och öfwerflöd grönska omkring deras boningar, hwilket följaktligen såtter alla drycks- och matwaror i ganska lågt pris. Orten Constantia, der förmodeligen pråßas de ljufligaste winer på werldsrunden, foro wi tått förbi. Deß låge wid foten af en rund bergås, som skyddar planteringen för Ostlige windar, tillika med sjelfwa jordmånens beskaffenhet, lärer wara orsaken, att denna slags winwårt ej förekommer på andra ställen; ty man har försökt att utwidga den annorstädes, men fruktlöst.

Mot aftonen anlände wi till Byn till Kommendör Kirstes hus, hwarest wi funno wåra quar-

lämnade kamrater i full dans med der wqrand flickor, såsom i nästa Kapitel skall förmälas.

Kap 9.

Spelmanni gnidite Gigas. Lust. Stud.

Hola! Bröder! Så tappert J bruken fotabjället! Stampningen tordönar halfwa milen från Er. Man hade så när kunnat inbilla mig att sjelfwa gråbärgen dansade; = = Låt mig se Edra Nymfer, så skall jag säga Er min tanka om dem = = =

Är detta Kommendörens dotter G st? Hon är en täck unge, rosig som morgonrådnan, eldig och fri. Se bara när hon ler, huru skalken lyser tillika ur ögonen, och ur ett par små alldrakäraste hål på kindbenen. — Men fy! nu storskrattar hon. Det kläder henne intet. Hela det lilla köttbelåtet skakas deraf så erbarmligen, att Ni känner gungningen deraf ända ned i tilljan som hon står på. Hennes ansigte bildar wällusten för mig, men äger ej det höga och förnäma, som kan befalla en åskådares wördnad: alltså räknar jag henne bland de Skönheter, som bättre kunna winna ett hjerta, än behållat. Dansmästaren skulle dessutom ha skam, som icke satt hennes underrede i bättre skick, ty Ni märker ju, att hon går som en gås, med inböjda tår. — Icke heller äro alla hennes manerer artiga. — Nå, nå, mine Herrar, tycken ej illa wara. Jag säger bara min mening. Ni må gärna kalla henne Gudinna, om så behagas.

Widare: Hwem är den lilla flickan med de blå ögonen? Den förmögna Miß Hörter från Cap: Slappertement, det är den regelbundnaste Skönhet jag sett i detta landet. Hwilken täck wäxt, för=

enad med ett ännu täckare ansigte! Jag måste betrakta henne en stund. Wet Ni hwad jag tycker, mine Herrar? Hon är ful af alltför mycken fägring. Det är en blomma utan lukt, eller snarare, en wacker målning, som fägnar ögat, utan att röra hjertat. Gete med sina små lyten behagar mera. Så går det. Naturen i sina wärk lyckas alldrig mindre, än då den brukar cirkel och måttstock; lik mig i den delen; ty jag skrifwer alltid illa, då jag will göra't rätt wäl.

Den långa Mamsellen, som står der hos den Holländske Styrmannen, och wiskar tobaksröken från sig med näsduken, hwilken är hon? Miß Anett, Kousin till den förra. Det är en tolfpundare. Wet Ni, hur hon förekommer mig? Jo, jag finner henne lik de Capska fåren, hwilka äga sin mästa wigt i swansen, och fylla grytan bättre, än de förnöja smaken. Stackars fånta! Hon är intet ful, men har för mycket af en ärbar Matrona, till att kunna kallas en täck Flicka.

Deßa tre hjertungar woro egenteligen balens prydnad. Det war en glädje till att se dem med inbödjde fötter trafwa en hop kontradansar, och figurera fram och tillbaka med akterspegeln, medan wåre Swenske gäßar midt emot gjorde sitt bästa. De förra förstodo icke mer af dansen, än sjelfwa cirklarne, och de senare hade ännu sjösslingringen i benen. Icke deß mindre fördunklade wåre oändeligen de Holländske; ty en Batavia-farare, som från Amsterdam ankommit i Bayen tillika med oß, war här närwarande med sine Officerare. Deße sutto förgätne i en wrå, medan wår beställsamma ungdom, lika som humlor kring blomstren, höllo ett stojande colorum med nymferna, och ätnjöto utmärkta företräden.

Mine Landsmän har jag på åtskilliga ställen

funnit wara lyckliga hos främmande Fruntimmer. Fransosen, säga deßa, är alltför näswis och smalbent; Engelsman är bättre wuxen, men butter och påckande. Swensken deremot, tillägga de allrasötaste munnarne, har förenat i sin person den förres artighet med den senares wärt. Tjusande smicker från en skön läpp! Till erkänsla måste jag ocksa tillstå att de äro täcka som änglar; ty huru kan jag kalla den ful, som säger att jag är wacker.

På detta sätt hade wi hwar afton en bal. Jag anmärkte såsom något besynnerligt, att de som woro gifte bland oß, fingo mästa sjelfswäldet bland flickorna. Men Ungkarlarne måste så godt som slå sig till sine förmåner. Dumma statsgrep! Liksom ingen erfarenhet kunde finnas, utan inom ägta ståndet. Detta gjorde till slut, att äfwen wäre orakade piltar började försäkra att de hade hustru, barn och bohag, till upphjelpande af sin credit hos dem.

Fredagen derpå kommo Supercargen, förste Aßistenten och wår Commißionär Le Fevre från Cap: dansen räckte äfwen den aftonen; men förbemälte Herrar, så wäl som Kapten, funno räkningarnes afslutande angelägnare, och hade den hårdheten att ge de nigande nymferne ett grymt afslag, då de uppbödos att deltaga i glädjen. Sådant kunde ej annat än förtryta deßa, hwarföre de ock lade sina hufwuden tillsammans och utstuderade en hämdplan, som lyckades dem förträffligen. De läto fördubbla antalet af fiolerne, bragte på benen allt hwad lif och anda hade, stojade, trallade och stampade slängpålskor så käckt, att pennan skakades de andra ur händerna, der de sutto. Ni skulle trott att jordbäfning war i hela huset. Stolar, bänkar och bord, all ting syntes bli lefwande, för att understödja deras afsigter. Supercar-

gen skulle räkna, och råkade i förwirringen skrifwa en ziffra och en not om hwarannan. Kapten ärnade göra en ritning på klipporna kring Bayen, men alla hans klippor mißlyckades; den ena blef lång som en basfiol, den andra rund som en styfkjortel, den tredje helt och hållet en fruntimmersско. En stark windkula från Alektas förbiswängande råd, kastade dem alla, tillika med bläckhornet öfweränd, och förorsakade en total ljusets förmörkelse i den wrån. Den arme Le Fevre wille sammalunda sätta pennan på papperet; men handen tycktes hålla samma takt, som flickornas fötter. Han stack fingren i öronen, han stampade, han bad, han swor. Ingen ting kunde hjelpa. Han flyttade sig undan i ett annat hörn. Dansen förföljde honom äfwen der. Han antände sin pipa för att röka bina ifrån sig. Allt förgäfwes. Den stackars mannen blef till slut så förwirrad, att då han skulle uppläsa sin skuldfordran, och säga hundra Riksdaler för får, hundra för getter, kapuner, citroner m. m., blef det icke annat, än hundra Riksdalar för spelmän, dito för kontradansar, noch för stråkar, o. s. w. Med ett ord, wåra hämdgiriga Amazoner wille icke lystra till andra fredswillkor, än fästningens uppgifwande på nåd och onåd. Fienderne nödsakades ändtligen uttåga ur sina förskansningar bakom skrifborden. Deras arsenaler af bläckhorn, sanddosor och pennor gåfwos till spillo, och de sjelfwe fördes i triumf kring alla gatorna i en lång kontradans. Det war ett nöje att se wår åldrige Befälhafware löpa kapp med en likaårig Fru Kirst, och ännu mera, att se den stackars Commißionären i Alciras obarmhertiga näfwar göra en perforcejagt. Supercargen, såsom opaßlig, hundslapp; men alle de

andre måste springa gatlopp hela natten, under de sköna näsdukar.

Kap. 10.

Nyttigt att läsa för alla Sjö-Galanter.

Speluncam Dido Dux & Trojanus eandem Deveniunt.
Virg.

Jag förgäter alldrig huru jag af en händelse råkade, såsom en annan Actäon, att öfwerraska Diana samma afton. Jag ärnade gå ut, och - och räkna sjustjernorna, när i en hast en okänd röst bakom förstugudörren hördes framsucka: O! my dear, my dear! Nyfikenheten läckade mig att stå på lur; jag lade örat till, och uppsnappade några fragmenter af en kärleksförklaring, som wäl war den artigaste i sitt slag. Men hwilken Damon war, wille jag ej utgrunda. Det mins jag likwäl, att han suckade ett ord Swenska, ett ord Engelska, ett Holländska m. m. Charming creature, ick ljuge nicht; Ick love ye, with all min kart. - Give me a kyss for min hund. - My dear. Här parerades en smula, och det lät lika som twå skulle kyssa hwarannan. Jag lystrade widare, och jag hörde en annan finare stämma: ach, myn Heer, Ye beent een schelm; — de Ostindische Leiude is niet veel te vertrauwen -- go! go! niet mehr, - ik heb ye iwee gegeewen. Men den andre syntes ännu icke hågad att rymma fältet, utan swarade sakta: no, no: my sweet jongefru, ye hebb me sewen kysse versproke, - ye maet me for den hund betale - one more - that war moi one more, one more, och sålunda blef icke annat än one more, hela långa stunden, ända till deß hans moy jonge frawe tycktes bli ond och sade; Wat!

Schaam ye ju niet? Ik blywe qwaat, — ye besmeet my de mont — foy! ye bent van dag niet gerasseert. Hoe veele sonties sall iek dan voor en hond geewen?

I det samma knarrade den squattersamme dörrhaken, hwarpå hon hwiskade: st! st! go, go malle portrait - go, go, my modar komt. Mamma kom intet. Men jag kunde omöjligen bärga mig för skratt. Och det war orsaken att de begge twå, hals öfwer hufwud, lupo undan, lämnande i brådskan en rosig näsduk efter sig, märkt G. K.

Sällan winner man något wid dylika oförmodade upptäckter. Actäon öfwerraskade Diana i ett bad, och blef förwandlad till en hjort. Icke bättre lyckades jag denna gången; ty då jag efteråt bar näsduken tillbaka till min Diana, och begärte såsom deltagande i hemligheten en kyß för mitt synd, fick jag endast en örfil för min möda. I harmen skall jag ock utropa hennes namn för hela werlden: Det war den elaka Gef : : : dock nej, jag wet ingen större synd, än squallra på flickor. Jag stoppar min örfil i fickan och tiger, förmanande hwar och en snapphane som lurar i portskjulen efter Fruntimmershemligheter, att af mitt och Actäons öde taga en hälsosam åtwarning.

Deremot kunde jag wäl ha hjerta att förråda den röde öfwerräcken, af hwilken jag såg en flik i månskenet? men det händer ibland, att den som röjer en annan blottar sig sjelf. Derföre säger jag ej mer, än att han hade skänkt henne en knähund eller en knähynda, och att denna Herr knähund, eller denna Jungfru knähynda, skulle med kyßar, eller efter Holländska myntfoten, med Soenties återgäldas. Huruwida han efteråt har wunnit förhöjning i procenten, skall jag ej kunna berätta.

Efterkommande Ostindiefarare till tjenst kungör

jag alltså, att de som längta att lyckligen skjuta ett hjerta, böra ladda med knähundar. Alla Bayens Fruntimmer besökte oß om bord en dag, och lupo hwar hytta igenom, för att uppsnappa dylika waror. Commendörens dotter hängde wår Opperstyrman i räckskjörtet midt på däck, och wille ge förskrifning ifrån sig på 52 S enties, för en liten swart hundwaluta, som han hade med sig ifrån Swerige. Men hwarken hennes bönfallande nigningar, eller hennes wällustiga rosenläppar, förmådde beweka hans redan intagna bröst. Wi hade twå skeppskattor på Finland: huru ifrigt önskade jag icke att kunna iklåda dem hundskin, för att ställa den stackars flickan tillfreds.

För likhetens skull med föregående ämne, will jag här bifoga ett besynnerligt bref, som en händelse brägte mig i händerna. Det war ställt till någon af Bayens Nymfer, och innehåller allt det ömma, som någonsin ett swällande sjöhjerta kunnat frambringa. Författaren, hwars namn jag wärkeligen icke wet, låter hört, att Capska Fruntimmer, så wäl som alla Österländska i gemen, älska mycket en förblomerad stil, och derföre walt detta skrifsätt. Jag tillstår, jag fick icke tid att afskrifwa mitt Original. Men mitt goda minne skall ersätta bristen. Ungefär lydde det sålunda:

Makalösa Skönhetsblomma!

„Dina ögons kanoner ha skjutit eld i mitt „hjertas kruthus. Min skuta har stött på dina „behaglighetsklippor, och bräckt min kallsinnighets „bogspröt, så att, derest din bewägenhets wind ej „snart blåser upp mina begärelsers segel, lär jag „drunkna i min förtwiflans häftiga bränningar. „Ja, skönaste Ängel, jag älskar dig mer än för-

„de=wind och piastrar. Tillåt mig derföre fälla „mina önskningars ankar uti din goda hoppsudde, „och med min kärlighets octant söka latituden af „din terra incognita. Dina ögons kompaß skall „hädanefter utstaka min kours, och din wiljas roder „styra hela min lefnads skuta. Om du wißte hu= „ru din skönhets eld flammade i mitt hjertas ka= „bysa, skulle du säkert utsläcka den med dina ögons „medlidande wattensprutor. — Fördenskull, min „Corall, war icke så hård som Romansklippan, „och kroßa icke min brinnande älskogs glaslampa „under tyngden af din kallsinnighets isberg. Skic= „ka mig wackert några kärliga förfriskningar med „ditt brefs paketbåt, eller kom sjelf. Jag sänder „dig nu femton båtsfat fulla med hälsningar, och „förblifwer med ballast och bramsegel, i alla wä= „der, hela kompaßen rundt om“

Min makalösa Majblommas

Undergifne Kölswin

N. N.

P. S. „Hälsa fader och moder. Jag önskar „dem dubbla Kanzoner af allsköns wälsignelse. „Farwäl.“

Brefwet war skrifwit på Holländska. Och Lä= saren tör gißa, likson jag, att han dermed endast haft i sinnet att bry. sin sötunge.

Kap. 11.

Om Sigonius och Hasenkräck.

Måndagen d. 13 Junii war man klar öfwer allt, och tog afsked af Kommendören Herr Kirst, en

man, som förtjenar att nämnas med heder. Hans artiga hus gjorde oß wistandet i Bayfalso rätt angenämt, utom de betydande tjenster som han wisade oß wid provianteringen. Herrarne hedrade sig tillbaka på ett sätt, som alltid gör Swenska flaggan wälkommen i denna hamn.

Atta dagar wäntade wi på god wind. Denna ledighet anwände wår Kapten uppå bergstopparne, dels till att taga observationer, dels till att samla örter.

Emellertid hade wi besök af Holländarne från det andra skeppet. Bland deße woro i synnerhet twå löjliga originaler, en paßagerare till Batavia, som bedyrade att han öfwersatt sju Mosis Böcker på Arabiskan, samt en lustig Zieke-trooster[1], som behagade helsa wår Präst för myn confrater. Den förre, lik en Dragon, som på ett wärdshus prålar med hjeltebragder, dem han aldrig gjort, målade för mig en fullkomlig Hasenskräck, och den senare med en lurfwig peruk, som syntes wara årsbarn med hans lappade fullsjebräde räck, föreställde en wurmig Magister Sigonius till punkt och pricka. Paßageraren skröt med stora penningar och sköna slafwinnor; anmodade allrså Herrarne något hwar, att hedra hans hus med besök på Batavia; ty han wißte att wi aldrig kunde komma dit; försäkrorades att all ting, ända till hans favorit unge, skulle stå dem till tjenst.

Sjukträstaren, som hemma war Trägårdsmästare, beskref sitt andeliga Ämbetes inkomster; höll wår Präst i armen och bekräftade, att han ägde 25 gyllens månads hyra, 500 dito i previlegie-penningar, och deßutom frihet, att föra ett quantum bränwin, en kista tobak, med mera, hwarigenom han kunde fördubbla sina räntor, då köpenskapen slog

wål in; wiljandes sedan weta huru mycket Swenska Kompagniet består voor de Geistlickheit op zyne skipe? Hwarpå denne swarade: det war honom kårt, att Herrar Holländare icke bundo munnen till på oren som tröskar. Men hwad Swenske Sjöpråster angår, såsom deras syssla mycket differerade från Hollands Sjuktröstares, alltså handlade de ej heller med brännwin och tobak, ågande dessutom sin nödtorftiga utkomst, och mera trodde de sig icke böra begåra, wål wetande, att deras rike icke wore af denna werlden. Zicktrosteren ryckte på axlen ock drack.

Innan de gingo bort besågo de skeppet, och tillstodo, att deras kunde stå inuti wårt, ehuruwål deras besåttning bestod af 460 man, hwilke dock hålften woro Soldater, förordnade till Batavia. Ändtligen togo de afsked och raglade till relingen. Passageraren förnyade sitt förra anbud, under det han klåttrade sidan utföre och pratade om sina sju Mosis böcker och sina slafwinnor, åfwen en hel stund långre ån wi förmådde höra honom.

Torsdags morgonen den 21 Junii gingo wi till segels, som förbemålt år. Seglatsen gick fort och lyckſamt, hwilket war oß så mycket kostbarare, som kölden hade twingat oß att båra winterklåder å nyo.

Öarne St. Paul och Amsterdam, hwarigenom skeppen gemenligen pläga taga departure på Java, fann wår Kapten icke nödigt att söka denna gången, utan stållde kosan gerad fram, kommande dem ej närmare ån på twå, tre grader.

Kap., 12.

OXEADEN,

eller

Wördsamt Äreminne öfwer wår Norske Oxe, den wälbereste Herr Rölle, som afled i Junio 1770, och jordfästes i wåra magar samma år.

Bovis omnia plena. Virg.

Det är nu så långe sedan jag rimade, att Ni torde inbilla Er, att min versådra sinat alldeles af. Jag skulle ock tro det sielf, så framt jag ej redan kände henne drypa fram ur ett par hål, som twå Oxhorn stångat i hennes damlucka. Jag skall säga saken:

Morgonen efter sedan wi slagtat wår fiste Norske Oxe, inskickades till mig såsom Fastlagsris hans begge horn. Hwardera hade sin särskilda påskrift. Det ena som war uppfyldt med skosmörja, skulle brukas att rida på till Blåkulla i sällskap med Påskkäringarne. Det andra kunde jag behålla såsom ett symbolum af mitt tillkommande äktenskapsöde.

Detta gaf mig anledning att anställa en betraktelse öfwer sånad. I synnerhet fann jag mig förbunden att uppresa en poetisk ärestod på wår afledne Rölles graf, såsom billig erkänsla för den andel jag hade fått af sterbhusets quarlåtenskap. Han war ett godt kreatur, och min reskamrat så wäl som de andre. Mången Skald har strött cypresser öfwer ett owärdigare lik, eller efter von Dalins uttryck, besjungit sånad i helgade grifter.

Boum gemitu nemus omne remugit.

Ack Sångmör! samlens hit, med swartbeklädda lu-
tor!
Naturen träde fram i djupsta sorgeskrud!
Hwart öga wandle sig till strida tåresprutor!
Förskräckes haf och jord för mina klageljud!
I Africanske skogars fasa!
Ack Tigrar, hjelpen mig att rasa.
O qual! — Wår oxe är nu död.
Du grift-poeters hop, som fått den ädla wana,
Att sorgetoner slå, när månskjosånad dör,
Beklaga nu med mig min stora Rösles bane.
Jag denna skilnad blott på wåra Hjeltar gör:
Twå ben ha edre, min har fyra,
Jag gråter gratis, I för hyra;
Men begge skrifwa wi om nöt.
När I åt edra lik så höga stoder byggen,
Skall mitt då gräfwas ned i glömskans mörka
wrår?
Nej, en Vizir, en Zar, kan wända werlden ryggen;
Men deras Oxebragd dock lika ewig står.
Kom alltså werld att höra;
Jag skall min sorgsna luta röra,
Wid en af edra bröders fall.
I Jutland blef han född utaf en fyrbent mamma,
Som aldrig smutsat sig med bondekreatur?
Nej, fy! af sådant pack ej hjeltar nederstamma.
Hans söta pappa war en adlad Herrgårdstjur.
Men Adel gör dock ej till saken;
Ett von framför, en hjelm i baken
Föröka ej en Cesars dygd.
Här han nu dag från dag wid modrens jufwer
grönskar,
Bland Socknens alla nöt den skönste ungerswen;
Hans hjerta äger allt, och magen intet önskar.

Han wäxer och får hull, fast Kerstin, Kuskens wän,
Så mö, som kon hon mjölkat hade,
Ej sällan till hans stora skade,
Stal bort hans mjölk åt sin galant.
Snart fullwäxt wandrar han, att segerkransar plocka,
Från frodig kalf han blir en oförliklig tjur.
Til Engelsman han will befalla, ta och packa,
Men brukar aldrig krus, som små Fransyska djur.
Han på en höst halp flera quigor,
Än Skottar fägnat Swenska pigor,
På femtan år i Götheborg.
Men, ack, du grymma werld, du hjeltar snarast fäller.
Wår ungdoms wackra wår ser alltför snart sitt slut.
Till obeskriflig sorg för hundra Ko-mamseller,
Wår tappre Rölle blir en snöpt odugelig stut.
Hur många menskjordllar rusta,
Så stackars frun en gång får pusta,
Wid sidan af en ömklig stut!
Hwad under om nu horn uti hans panna wäxa!
Hur mången twåbent bror bär dylik ärestod,
Som kunde härutaf ta denna stora läxa:
Att draga dem som han med sedigt tålamod!
Min wän! fast dina horn bli långa,
Bör du din hjelpbror icke stånga,
Men tig, och wisa ädelmod.
När oxes lif allt mer åt motgångsbranten lutar,
Han till en Norrman blir på nästa marknad såld;
Från sine Landsmän skild, de hederwärde Jutar,
Han öfwer Skogern for i Farfars Ferrös wåld.
Här sätts han under grymme drängar,
Får litet halm och mycket slängar,

Och gråtnar wid en gammal plugg.
Men hjelpen kom till slut. Hans nöd till Jofur trängde;
Ett flytande Kastell med trenne maste-torn,
Som på en skyhög topp den Swenske wimpeln swängde,
Sam majestätligt fram, och sköt med skrot och korn,
Att Lotsar upp ur bergen jaga,
Och litet lugn i Norge taga.
Här Rölle sin förloßning fann.
På Finland bragt om bord, han sälla dagar äger,
Beständigt paßad upp utaf en twåbent bror.
Bland får och getter nöjd, i hacken på sitt läger,
Han nu på milda sjön sin andra resa for.
Ehuru skeppet kullbuterat,
Har aldrig Rölles buk womerat,
Förutan små = = et cetera.
Till Cap han följde oß, men ack mitt öga gråter —
Hans panna måste här för slagtaryxan stå.
Hur många likar få gå hit och komma åter!
Hwi skulle denne blott så gruflig ända få?
Jo, egennyttan är wårt roder;
Wår oxe fick af oß sitt foder,
Att foder bli för oß igen.
Ack! Rölle, sof då sött, ditt fall oß nog bedröfwar.
Wi dele mellan oß hwad fordom hört dig till:
En Jungman får din swans, Kadetten dina klöfwar,
En Skepps-Seeter ditt wett, din ränta hwem som will.
En Styrman ärfwer dina seder,
Och på det allom må ske heder,
Skall jag behålla dina horn.

Månnerne gåfwo mig Rhabarber; derföre få de swälja deßa piller igen. Jag will icke inblanda andre deruti än dem, som hulpit till att fläta Fastlags-riset åt mig; ty jag har icke hjerta till att göra, som de Katholske Prinsarne med de stackars Jesuiterne, skära alla öfwer en kam.

Kap. 13.

Om det lärorika hornet.

Dum femina plorat decipere laborat.

Den 15 Julii såg jag en Sjöko, NB. på papper i en tysk Resebeskrifning.

Den 16 blefwo wi från altanen warse twå Tumlare, fiskar, som äro märkte med ett slags horn på hufwudet. De stodo uppräta i wattnet, och syntes smeka hwarannan. Jag frågade mycket enfaldeligen hwad detta betydde, och fick till swar, att det war ett äkta par; ty Tumlare-slägtet förhåller sig in coitu liksom wårt. — Derföre ser Ni ock, infföll S---n, som satt bredwid, att deras äktenskap äfwen i ett annat hänseende ofta likna wåra; jag menar, de ha horn med sig. Betrakta dem.

Wäl! tänkte jag för mig sjelf. Då skall Tumlaren få en plats uti min Moraliska Naturalie-samling. Han skall uppstoppas och sättas bland mine Malesiter och Hajar, med följande lä-

afrika Stenstil, ingrafwen i hans märkwärdiga horn.

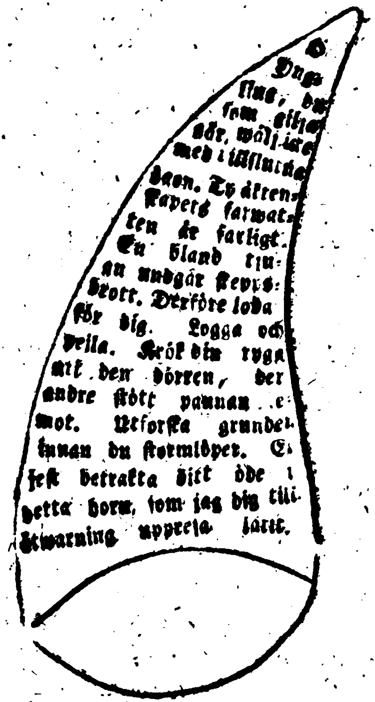

Härligt fynd! Men huru skall jag förwara denna kostbara klenoden; skall jag gömma den i glasskåp, eller läggan i Spiritus vini? Nej, dessa påhitt äro nu mera för gamla. Jag måste wara ny; Till den ändan will jag inswepa min Tumlare i en wiß uniform, och behänga hans horn med ett par

wål betjårade sjömansplagg; ty der år han i sitt råtta element, åtminstone wet jag intet fötral, som paßar en hornfisk båttre. På uniformen skall jag, till widare upplysning, binda bröstebilden af en Skogsfaun, lindad omkring hans begge horn, och skrifwa derunder: Surgunt in cornua Lauri. Ofta medan Soldaten fåktar och Sjömannen seglar, så ... så .. Quos ego ..-

Föregående håndelse hade emellertid bragt talet på giftermål. Middagsklockan ringde oß till bordet. Men huru skulle maten kunna stoppa munnen i ett så nåra rörande åmne? Discursen fortsattes, och den som år nyfiken, kan inhåmta honom ur följande

Kap. 14.

Allom dem till tjenst, som gilja gå.

Hwad år ett paradis, om man skall ensam bo,
Om man ej hustru har, den man kan sig förtro?
Att genast ålska hwem man der och hwar kan råka,
Er lika tokugt som uppå hwar kårra åka.

D. Spegel.

När jag friar, sade den ene, will jag icke se på slickan allena, utan likssom Turkarne i håstköp, underråtta mig om hela racen, tre, fyra leder tillbaka. Ty åplet, såsom ordspråket lyder, faller ej långt ifrån trådet, och fådrens laster fortplanta sig gemenligen, liksom wißa naturliga lyten, uppå efterkommanderne. Wattnet smakar alltid af den jordmonen, hwarigenom det rinner, och når har man någonsin sett en frodig planta efter ett förderfwadt frö? Nej, fortes creantur fortibus. Säger icke Cornelius Nepos så, Herr Magister! Ödmjuke tjenare! Cornelius Nepos säger så —

Apor födas af Apor, Åsnor af Åsnor. Derföre will jag börja med att genombläddra så noga, som möjligt är, familjens husel egender. Först skall jag undersöka, om söta mormor haft någon fortplantlig kråmpa. Dernäst ärnar jag lyfta på söta Morfars långperuk, och utforska om der inga märken finnas på hans panna. Sedermera stiger jag ned till min nådiga Swärmor, för att tillse, om på hennes ansigte träffas några brännwinsrunor, som kunna göra mig slägtens nykterhet twetydig; och ändtligen will jag weta, huru min Herr Swärfader lefwat i ungdomen. Ty hända kan, att han sin lagliga afwel till men, antingen dansat för mycket på wißa baler, eller sparat sig för litet under wißa möten. Är det icke sant, Herr Magister? — Ödmjuke tjenare! Det är sant. Den som syndar, han skall falla Läkarenom i händerna. — Härutaf will jag dömma om flickans både moraliska och naturliga egenskaper; Stammens är bästa borgen för sjelfwa fruktens. Och alldenstund döttrarnes uppfostran merendels är mödrarna lemnad, kan man skäligen sluta från deßa till de förra. Har Modren warit god Hustru, så litar jag på Dottren. Men i widrigt fall tar jag min Matts ur skolan. Tanti pœnitere non emo, sade Filosofen. — Hur hette han, Herr Magister? — Ödmjuke tjenare, han hette, han hette = = het = = förlåt mig, jag hostar så, = = han hette Da = = Da = = Darius Longimanus, eller Doctor Bombastus. — Han må heta Longimanus eller Bombastus, fortfor den förre, så will jag likafullt utkunskapa belägenheterna, innan jag nalkas fästningen. Kärlekens citadell har, liksom andra, sina dolda minor; låt oß derföre med warsamma steg approchera.

Sedan jag nu på föresagda sätt försäkrat mig om sielfwa godsets godhet, ärnar jag ingalunda anmäla mig hwarken hos söta Far eller söta Mor; ty jag friar icke till dem, utan till deras dotter. Hennes samtycke bör föregå deras; ty hon är hufwudperson i spelet. Dem tillkommer råda, men icke så alltid befalla, och finner jag ingen ting onaturligare, än det Österländska tyranniet, som berättigar föräldrar att oinskränkt föra wåld på barnens böjelser, i giftermålsärender. Faran är ju icke deras. Är det icke wår lycka, som skall afgöras? Bör man då ej äga skiljordsten i egen sak, utan följas i brudsång som en oxe under oket, twärt emot naturens allsmäktiga kallelse! Beelsebubska wålde! Är jag icke ett fritt wäsende, en Adamsättelägg, en menniska, en Christen? Denna handen jag äter med, denna skinnfällen jag bor uti, detta hjertat, denna foten, denna . . . är det icke allt mitt? Skall då en annan råda derom. Skall min kropp, mitt tycke, min wälfärd bli en kramwara i främmande näfwar, ett rof, ett, ett . . . ack, det är odrägligt, Herr Magister. — Ödmjuke tjenare, wißerligen. Nam quos Deus conjunxit, förmyndare ne separet! — Alltså will jag först hålla mig till flickan. Men icke ärnar jag strax röra på friaresträngen. Ännu har jag mig några punkter förbehållne: 1) Måste jag weta, om hon äger så mycket wett och werld, att jag slipper rädna för henne borta, och förakta henne hemma; ty en fjälla är swårare att dragas med, än en yrhätta. 2) Will jag försäkra mig, att wåra hufwudböjelser, så wäl som temperamenter, någorlunda stämma öfwerens; annars kunde hända, att hon wille gråta, när jag hade lust att skratta, eller frysa under samma täcke som jag brinner. 3) Såsom ägtenskapets stora sym-

folum är: „Wäxer till och förökar Eder;“ alltså synes mig att en försigtig Gifjare bör skaffa sig säkerhet i den delen. Eller hwad menar Ni, Herr Magister? — Ödmjuke tjenare! hon borde kunna hända ge Fältskersattest om sig, ha, ha, ha! 4) Tror jag antipathier och sympathier hjertan emellan. Slagrutan förråder metallen, magneten nordstreket; lika så tänker jag mina aningar och känningar skola säga mig, när jag träffat den rätta. Icke frågar jag efter Romangriller, men min person måste äga ett utmärkt företräde i hennes tycke. Det är ett slätt förebåd, att twå käre se hwarandra med oförändrad puls. Jag för min del skulle dömma alltför illa om min kärlek, om jag någonsin kunde öfwerstiga min Fästmös tröskel, utan en liten ilning i bloden; liksom det å andra sidan högligen skulle förtryta mig, om min ankomst icke förorsakade henne en smula älskwärdt bryderi.

Alltså är nödigt att weta, huru högt wi hunnit i hwarandras hjertbarometer, innan man skrider till hufwudfrågan. Finner jag uti förenämde punkter inga hinder, så låt mig då icke som en suckande snushane med ack och o! utan som en man med anständighet, frambära mitt ärende. Får jag hennes ja, så kommer ordningen till Pappa och Mamma. För dem skall jag framlägga en kort uträkning på mina årliga inkomster och säga: Här är min egendom. Med detta och den högstes wälsignelse kan jag skaffa en Hustru bequämligheter, och uppfostra hennes barn. Er dotter passar mig, och jag henne. Ert samtycke kan göra oß begge lyckliga.

Nu, såsom jag förut lärt mig känna föräldrarnes karakter, och deßutom aldrig ärnar fria utom mitt stånd, bör jag wara säker om deßas bisall:

Hufwudsakligen återstår här icke mer, än att taga ett ord med Prästen, och sedan fullkomna saken.

Kap. 15.

Hur läsas i en andedrägt med det förra.

Lycka till, min Herre, inföll en annan, som satt bredwid. Men Er predikan är ännu bara half. Ni har lärt oß få en god hustru; lär oß äfwen sättet att förwara henne sådan. — Rätt så, skrek wår Präst, Hinc robur & securitas, står det på Plåtsedlarne.

Förwara henne sådan! återade wår förre Talman. Det är Ert eget fel, om hon icke är densamma till slut, som hon war i början. Fullborda hwad en Man tillkommer att göra. Men i synnerhet rensa ur huset all ohyra, hwaraf den bästa quinna ofta blifwit förderfwad.

Det händer understundom, äfwen i de kärafte hjonelag, att mannen i ett eller annat nödsakas controllera sin hustru; straxt är = = Oldmoster tillreds, och gnäller om männernes tyrani. — Annat war det i min ungdomstid, säger hon, och förbubblar färorna på sitt ålderplöjda änne: „Min „salig gubbe, Gud fröjde hans själ, kunde aldrig „neka mig någon ting. Hwad jag pekade fingren „på, fick jag. Han war så god, så god!“ — Här fäller hon en tår; men innan hon hinner långt med sitt tal, hör Ni henne rysta på kryckan, och bruka ett helt annat målföre. — Han skulle understått sig bara, till att göra så med mig. Så sant jag är en ärlig quinna, skulle jag wisat min junker

annat. Jag skulle = = jag war intet fål den tiden = = = mången gåße gjorde söta ögon åt mig. Så snackar hon och myser på munnen, liksom för att draga tillsammans några få bedröfliga lämningar af en redan förwißnad fägring.

Hwad tycker Ni, mine Herrar! sådant dagligt prat kan ju förgifta det renaste bröst. Min unga Fru är oförsökt, tar sina skyldigheter för twång, och blir uppstudsig. Hennes kärlek, som förut flutit tillsamman endast i min person, korar omkring sig efter andra föremål; knytkäringar få hennes förtroende, båra willerwallan tillika med brödkakorna ur huset, och strart har jag en sprättande puderhjelte på halsen, färdig att fiska i grumligt watten. Få de förra tid till att squallra, och den senare tillfälle att förrycka hennes upprörda sinnen med suckande snicksnack = = = ack, då ser jag med fåsa det öde som förestår mig; åtminstone tänka grannarne så, hwilket för mig är det samma; ty hwad hugnad har jag deraf, att min hustru är ärlig, när ingen menniska tror det? Ware fördenskull mina dörrar ewinnerligen tillbommade för käringar och sprätthökar.

Men, mine Herrar! ännu kan jag uppdaga ett medel, att försäkra Er emot de flesta twifwelsmål. Det är helt lätt och naturligt. Aldrig kunna twå makar bindas ihop med starkare band, än barnlindan. Skaffar Ni er skyndsamligen ett par arfwingar på backen, så kan Ni trotsa hela werldens Asmodéer. Derigenom dragas en hustrus omsorger allt mer och mer inom huset. Såsom moder få hennes kringlöpande begärelser ett wißare föremål: de wändas ifrån baler, bållhus och sällskaper hem till den kära waggan. Mannen blir henne dagligen älskwärdare, ju mer hon ser honom upplifwas i

nya teckningar, som framjollra ett lekande Mammas och Trohetsbandet; likt den Gordiske knuten, kan ej klyfwas af någon annan, än den allt ströfwande Alexander, döden. Genom barnen är det, som Man och Quinna warda till ett kött. Genom barnen smälta de tillsammans i en warelse, på samma sätt som twå buskar på marken, förmedelst nya skott, hwilka uppskjuta ur deras fruktbara stammar, och efter hand flätas tillhopa till en häck. Ni ser alltså, att det icke sällan är wårt eget fel, om en dygdig fästmö icke förblifwer en dygdig hustru.

Kap. 16.

Än ett stycke af samma stuf.

Hjertans wäl tänkt, synnerligen i de senare punkterne, swarade en annan som ännu icke yttrat sig. Men edre scrupler angående er hustrus förfäder synas mig alltför öfwerflödige. Ty medan ni hänger wid utanwerken, torde en annan dristigare löpa sin kos med fästningen. Hundrade skönheter kunna bortslåpas på mindre tid, än I talat derom.

Hwad mig angår, tänker jag hala till mig en flicka ur sjelfwa syskolan. Fjorton år, alldeles icke öfwer femton, skall hon wara. Jag är då i stånd att tillskapa henne efter mitt eget tycke. En ung gren lyder trägårdsmästarens hand. Med läma pa och mognare wett kan hon wänjas till sina hustrupligter, utan wåld, utan möda. Och för att göra werket så mycket lättare, will jag helst wända mig till en sådan, som kan anse mitt tillbud såsom en wälgerning, på det erkänsla måtte tillbinda mig hennes hjerta, icke mindre än kärlek. Ty här förutsättes, att jag ej gifter mig förr, än

jag kan göra't utan affende på hemgiften. Jag har då den glädjen, att å ena sidan se min uppwärande blomma utwecklas i nya behagligheter dag från dag, när en annan fullmogen skulle i samma förhållande tyna af; och å andra sidan åtnjuter jag en öm maka i henne, som blandar sina små caresser med menlöshet och en liten älskwärd rädds-håga.

Jag har i så god tid samlat hennes tycken, tillbörligheter och nöjen tillsammans i min person, att de ej kunna ledas en annan wäg. Innan hon än hunnit fora sig omkring i förförelsernas rike, är hon frälst. —

För öfrigt går jag in i min Herres planer. Will allenast tillägga en liten stor anmärkning. Huru mångfaldiga gånger har jag icke med förargelse sett en hop wårdslösa Fruar gå otwättade och oklädda ofta hela dagen. Jag will icke behaga någon annan än min man, säger en sådan, liksom han skulle wara en Liebhaber af smuts. Fy! hwar gång ett sådant ord öfwerstiger min hustrus läppar, skall jag wisa mig twär en hel wecka. Ty som jag sjelf älskar att wara klädd, påstår jag ock att hon skall förfoga sig ur sängen gerad till Toiletten. . . .

Nej wänta, mine Herrar, skrek en annan och kastade skeden ifrån sig: Nu står jag icke ut med att höra er längre. Hwad för tunnor tusan sols skensmarkattor will ni ha? Lyster min madam skena, så lyster min Måster Eric dansa. Jag har tagit henne att göra gagn, men intet till att sitta för spegeln och wrida munnen i korkolag. Jag skulle slita ondt för en Papegoja, som hänger näsan i en lukrflaska hela dagen, sitter med kammen i näfwen i stället för slandan, och dras med sina

förnäma vapörer, fransyska döningar och annat knåfwelstyg.

Nej, tack, mine läckre Herrar; mitt hus skall ej bli en friserstuga. Jag förstår mig icke på ert nymodiga klemiga tidhwarf; derigenom att I med er öfwerflödiga foglighet underhållen edra damer i låtja och fåfänga, öpnen I ju wägen för dem till tusende dårskaper. Weten I hur jag bemöter snushanar? Jag bor utmed landswägen, och det händer ibland att en spårjagande Officer eller nåswis Småskrifware får luften af min frustuga. De öfwerhopa mig strart med en million artiga ursägter, att de tagit sig friheten att incommodera mig med deras besök; men ha ej kunnat emotstå det nöjet att se huru jag bor, och på stället inhämta min wälmåga. Mår Frun wäl, så är det dem oändeligen kärt: och Mamsellernas dyrbara hälsa hoppas de continuera ännu. Jag bugar mig och försäkrar dem om det senare af allt hjerta; och hwad angår det första, så är jag färdig att på stunden mätta deras gunstiga nyfikenhet. — Derpå släpar jag Junkrarna alla mina ägor omkring, tils kätjan börjar drypa dem ur pannan, och gör sedan en ödmjuk förfrågan, om det ej skulle roa dem försöka sitt handlag wid en slaga, medan wi betrakte min loge. I blinken ropa de drängen, att sadla hästarne, och jag får icke tid att be dem wara wälkomne en annan gång, innan de löpa mig i fullt spårstrek ur sigte. Alltså har ej någon enda gjort mitt hus den äran att bli quar öfwer natten. Jag berättar putset för min hustru, och wi skratta deråt rätt hjerteligen. Nej, mine wänner! wäljen till fästmö den första i tycken om, och sätten henne bra till att sysla, så löper hon ej öfwer skaklorna.

Hjelper ej det, så hola! då bör i yttersta nödfall en alfwarsammare kur försökas.

Kap. 17.

Långt mindre än Punschbaljan det handlar om.

Desererne fram, Hofmästare, ropade den förnämste i laget, och slöt dermed alla wåra giftermålstankar. Deserer på sjön, frågar ni? — Ja wißt ha wi det. Apelsiner, Ananas, Rußin, Pompelmoser, Meloner och hwad ni ej får hemma, kunne wi ha här. Det enda, som ni kanhända tycker att wi borde äga till öfwerflöd, jag menar fisk, är just det som wi ha ondt efter, ty det wankas ganska sällan. Man kan i den delen lämpa till oß ordspråket om smedens häst och skomakarens hustru, hwilka man säger städse wara sämst skodda; såsom wi midt i fiskarnes rike ha minsta tillgången på fisk.

Wi åte förträffligen wäl om skeppsbord, och den som nekar det, förtjenar att dö af hunger, eller, som är det samma, wräkas in på en skeppsskuta, der man slipper peta tänderna efter bringor och kalfstekar. Min son har warit på Galejan. Jag fick erfara det 1769, under min långsamma hemresa från London. Stockfisk och ärter om middagen, samt ärter om qwällen. Dito i går, dito i dag, dito i 3:ne ewiga weckor, hade så när förwandlat hela min warelse till en ärtgryta. Jag förgäter aldrig hur jag i wåndan gick och suckade på däcket. Men nu sjunger jag ur en hel annan ton. Wid utgåendet ifrån Cap hade wi mellan fem och sex hundra matnyttiga lif med oß, förutan några hästlaß frukter och läckra winer. Gud

signe så wißt dem, som slåppa myntet till. Bords-ordning, uppaßning och öfwerflöd; all ting talar till deras heder som utrustat oß.

Hwad wåra besättningar angår, så hållas de öfwer hufwud långt båttre än andra nationers. Utom tre styfwa mål om dagen, består Compagniet dem twå gånger thewatten, en gång brånwin och oftare, allt efter som arbetet år swårt, till exempel i stormwäder, wid landfall och ankarens lyftande; en musik, som matroserne ej wilja byta bort för Stockholms båsta Concerter.

Bland annat få de ock twå gånger Punsch i weckan. Onsdagar och Lördagar, kl. 1. kommer Butlers-maten från förn, skyllrande med en lång kopparslef på axeln. Efter stiga twå armstyfwe Matroser med en jårnbeslagen balja mellan sig, så stor, att Ni skulle kunna drånka der den korpulentaste Dragonlekamen. Denna bringas fram på halfdåck, hwarest deß flytande innehåll kommer att förklaras i en kort dryckesbetraktelse. Sammanringning sker på sin wanliga melodi, och folket swärmar tillhopa, som flugor kring en filbunke.

Butlers-maten reser sig upp, och börjar sitt utrop med deßa kraftiga orden: kommen hit och dricken! hwarigenom han tillåckar sig långt flere åhörare, ån Katholska Prästen har i Högmäßan; hwilket ock icke år underligt, ty wakter Eder för swalg och dryckenskap år en helt annan text; alltså ha de åfwen olika werkan. Den förra sätter deras ben i ordning till en lustig slångpolska; den senare gör dem långlagde i synen, eller lullar dem in i en stilla sömn. Klart bewis, att Sjömån ha mera kånsla i halsen, ån i hjertat. — Hwar och en sticker fram sitt kårl; somlige ha gamla tråstop, några utgrafna Kokosnötter, andre åter sina hattkullar, Det år ett nöje till att se huru

deras uppsyner ljusna allt mer och mer. De få nog, till att kunna bli glade; men för litet till att kunna krakela. Alltså följer på dessa gästebud intet annat ondt, än några brorskålar, eller en stojande slängdans rundt omkring däcket.

Wore jag i mitt moraliska lynne, så skulle jag önska att alla kalas på landtbacken inrättades således. Ty det är orätt att en wärd will mäta sin heder efter gästernes mer eller mindre öfwerlastande.

Kap. 18.

Ankomsten till Java.

Den 3 Augusti, sex weckor efter skilsmässan från Goda Hopps-udden, fingo wi Ön Java i sigte. Och sedan wi 3 dagar seglat landet längs efter, swängde wi oss förbi dess yttersta spets, eller det så kallade Javahufwud, anländande den 8 följande till Angri, hwarest Ostindiska skeppen gemenligen ankra, för att hämta watten och förfriskning. En Holländsk Korporal hade emellertid bragt oss några Sköldpaddor om bord, tillika med den nyheten, att Skeppet Prins Gustaf passerat här 9 weckor för oss. Detta satte oss så mycket mera i förundran, som wi hade oss bekant, att det legat 20 dygn i Cadix, och wi sjelfwe dessutom gjort en snäll resa från Norrige.

Men när wi efterfinnade, att detta skepp ingen känning haft af den förfärliga storsjön som jagade oss in i Swinörsund, så blef saken begriplig.

Täckare utsigter, än de som Javas kuster å ena sidan, och Sumatras å andra, uppte för en framseglande främling, kunna ej finnas på jordklotet. En ewigt grönskande strand, öfwerskyggad af majestätlige trätoppar, som antingen höja sig

småningom i stora runda kullar, eller utwidgas i allahanda dälder, häckar och irrgångar, tillskapar för ögat den alldraskönaste lustgård; samma tid som den fägnar lukten med en söt och wederquickande utdunstning. Ingen sandig backe, ingen skallig klippa, intet magert stenrös, wisa sig på något ställe. Huru härligt måtte paradiset warit, när markattorna härstädes fått en så wacker boning.

Om aftonen, då wi kommo inom Javahufwud, mötte oß en Booby-fogel, seglande på en gren. Det roade mig att betrakta huru trygg han satt på sitt lilla fartyg, och syntes styra kosan åt andra stranden. Jag kom ihåg de gamla Poeterne, som sagt att menniskan lärt sig plöja jorden af swinet, och föll på den tankan, att en Booby sammaledes kunnat ge oß första anledningen till sjöfart. Min föreställning ledde mig widare: jag gißade att Näktergalen warit wår lärmästare i musiken, Räfwen i statsklokheten, Myran i hushållskonsten, ach Tigern i krigskunskapen; ty hwad detta sista beträffar, kunde jag wara så grof som Milton, hwilken i sitt Förlorade Paradis försäkrar, att alla fältgewär, besynnerligen Muskedundrar, Mörsare och Kanoner, blifwit gjutne i afgrunden och skottställde af djeflar. Om jag icke i deßa hänseenden tyglat min löpande inbillning, så hade hon bragt mig än längre. Jag hade snart kunnat inweckla mig i krig med de farligaste Wälgeringar på denna sidan om månen; men nu tiger jag dermed, och skall endast försöka huru mina första tankar flyta i vers:

Minsta djuren
I naturen
Oß de största läror gett:

Första regla
Uti segla
Sjöman hos en Booby sett;
Plogens wärde
Bonden lärde
Utaf Suggans plöjningssätt;
Hjelte=läran
Har den äran
Stamma ned från Tigerns ätt.
Till att drilla
Har Camilla
Siskans underwisning fått.
Jag tror äfwen
Art hos Räfwen
Statsman uti Skola gått;
Och af Skatan
Tör den satan
Advocaten lärt sitt skrik.
Derför detta
Sägs med rätta:
Hwar är sin Preceptor lik.

Kap. 19.

Redogörelse.

- - Acheronta movebo. Virg.

I detta Tredje Finntåget erinrar jag mig just ingen oärbar utlåtelse som behöfwer ursäktas; men jag ställer mig till räkenskap för andra småsaker.

Uti mina omdömen om Cap synes jag föra en ojämn penna, och törhända gensäga mig sjelf på åtskillige ställen, i det jag blandar låfsänger och satirer om hwarandra. Men hwad är wäl så fullkomligt, att det ej tål någon skugga? Moraliska föremål äga ju hundrade sidor? Huru kan då deß

målning bli enahanda? Man kunde ock hwiska mig i örat, att jag obilligen smådar sjömän. Men den som säger det, betalar mig en inbillad oförrätt med en werklig. Ty twärtom hyser jag all den aktning för denna nyttiga del af Rikets medborgare, som någonsin en förnuftig Patriot kan hysa, och ingen kan uppriktigare önska, att wi ägde af dem ännu så många till, som wi redan ha, på det landets allmänna näringar måtte tillika med deras enskiltare blomstra och utwidgas. Men hwilken hjord har icke några illa beskaffade får? Sjelfwa det heliga Ståndet är dem ej förutan. Hwem undrar då, att i en så werldslig stat som deras finnes ett eller annat ämne för satiren?

De kunna ej sjelfwe neka mig, att bland dem träffas en hop dumdristige Sjöbönder; ty jag kan ej kalla dem annorlunda, hwilke å ena sidan anse med förakt allt hwad wettenskaper heter, och å den andra sätta sin heder i en grof och wildartad omgångeswäg, liksom okunnighet och plumphet woro det wäsendtliga hos en käck Sjöman.

Ingen fordrar att en Sjökarl skall wara djuplärd, än mindre Hofman. Men som Navigationen icke är ett handtwerk, utan twärtom en wigtig provins af sjelfwa wettenskapernas rike, och en Sjökapten utomdeß å alla främmande orter, dit han kommer, kan sägas föreställa ej allenast sin besättning, utan ock i wißt hänseende sin Nation; alltså äskas med skäl, att en och hwar, som trängtar upp till befälet på ett skepp, bör äga så wäl ett stådadt hufwud som hyssade seder. I Holländska tjensten antages ingen till Officerare, utan efter ett förhör i ärskilliga lärdomsgrenar; och jag är ögonwittne till det, att en Swensk, som warit Opperstyrman hemma, och nu wille försöka sin lycka i Amsterdam, stora befordringar oaktadt, må-

ste upparbeta sig långe i Geometri och Mathematik, innan han kunde få en mindre betydande post, än den han beklädde i Fäderneslandet. Hwad åter seder beträffar, sätter jag ingalunda Holländare till mönster; ty bland all sjöpöbel kan en myckenhet af dem kallas de mest barbariska och mest obelefwade; hwilket förmodeligen härrörer af det myckna sammanskrapade pack, som Själhandlare och Wärfware inwräka på deras skepp. Men alldenstund sammanlefnaden, synnerligen inom ett par trånga relingar, der man städse ser enahanda ansigten, och således snarare kan tröttna, är odräglig, utan en inbördes humanitet; alltså synes mig man kan aldrig nog rekommendera goda omgängessätt. Jag medger, att en befälhafware om bord esomoftast behöfwer en sträng uppsyn och en dundrande baston, för att hålla tilltagsne Matroser i tygeln. Men detta bör ej sträcka sig till bättre folk, än mindre bör det följa honom i land; ty båtsmansmaneren måste bortseglas tillika med becktröjan. Det händer, att en Sjöman som blir så till sägande kläckt och uppdragen i salt watten, understundom ej äger tillfälle hwarken att underbygga sin erfarenhet med kunskaper, eller upphöfsa sin person med prydligt omgängeswett: en sådan om han gör sin syssla, utan att förakta wetenskapernes wänner, eller ofreda sine medlefwande med smutsiga grofheter, lämnar jag gärna oangripen. Men när han kallar de förre Skolfurar, och utmärker de senare med grofwa skällsord, så bör ju ingen mißtycka, om jag hänger honom orskylten i pannan, andre hans gelikar till en rättwis warnagel. Ty med det ena röjer han en nedrig otacksamhet, och med det andra en dumdristig brutalitet. Ho är det som lärt honom stjernornas lopp, satt Kompaßen i i hans hand, afmätt jord-

rymden som han seglar uppå, utan deße Skolfurar, hwilka han så oförskämt beler: deras sömnlösa nätter, deras förstörda hälsa, deras mödosamma hjernbrott, förtjena de wål ingen annan belöning? Dömmen sjelfwe, om Engelsmannen talar osant, når han kallar sådana för Seabrutes? Dernäst, hwad kan wara mer wanhedrande för menskligheten, än att en Sjö-Officer, som tillika med rättigheten att befalla de smärre, satt sig i förbindelse att wara deras eftersyn, skall lefwa som en wildartad Kalmuck, och öfwersmutsa dem, som hafwa den olyckan att bo med honom på samma planka, med bitande grofheter och söliga Båtsmansmanerer. En sådan kommer bland främlingar, och sätter ofta fläck på en hel Nation, till förtigande, att mången stådad gåße, som råkar stå under hans befäl, blifwer skamfilad och hatad derföre, att han understår sig wara belefwad, och icke will förnedra sin förnuftiga warelse till samma djuriska lefnadsart, som hans förman.

Alla dylike Sjöbönder förklarar jag krig, så länge en droppa bläck flyter ur mitt bläckhorn. Deremot skall ingen wara mer willig än jag, till att göra dem heder, som heder förtjena. En Sjöman som med behöriga insigter i syßlan, förenar ett godt omgånge, och åtminstone hyser någon aktning för snillewerk, anses med rätta för en ibland Rikets nyttigaste och följakteligen priswärdaste medlemmar. Förden skull skall jag alltid finnas lika så redebogen att berömma deße, som tadla de förre.

Ingen må tro, att jag hämtat föregående anmärkningar här inom Finlands relingar; ty jag har wisat förr, att min Kapten är en man, hwars namn allena bör wara tillräckligt att wederlägga en sådan mißtanka. Och utomdeß erkänner jag med nöje, att jag bland mine öfrige Reskamrater icke

träffat annat än goda caracterer. Men detta är icke första gången som jag warit på skepp. Jag har sett och omgåts med sjöfarande, egne och främmande, långt före denna tiden. Alltså kunna närwarande tankar ej wara annat än allmänna slutsatser af en flerårig erfarenhet, så att den som inbillar sig, att jag härunder förstuckit några personliga bitterheter, gör både sanningen och mitt hjerta alltför stor orätt. Ett eller annat wågadt infall bör icke ge anledning till en obarmhertig uttydning.

Slutligen finner jag alltför wäl, att en stor del af hwad jag antecknat lärer falla dem, som ej warit på stället, dels obegripligt, dels tröttsamt. Men ho kan hjelpa det?

Jag har här med nöje frambringat min lediga tid, och mine wänner, som läsa mina skrifter, må sjelfwe se sig om, huru de paßera deras. Ha de lust att följa mig längre, så är det mig kärt. Hwar om icke, så låt oß sluta här mitt Tredje Finska Tåg.

Fjerde Finska tåget,

ifrån

Java till China.

Kap. 1.

Defessi Æneadæ, quæ proxima littora cursu
Contendunt petere - - - Virg.

Ankaret hann icke förr i bottnen, än wi hade twå Javanske prämar på sidan, lastade med höns, apor, sköldpaddor, papegojor och allahanda frugter, kokosnötter, pisang, m. m. I synnerhet drefs här en blomstrande handel med Spanska rör. Matroserne tillbytte sig dem för gamla skjortor, speglar och rakknifwar; krut och skjutgewär togo Javanerne helst, ehuru Holländarne förbudit dem denne köpenskap. En Soldat från Angri war med, för att hålla deröfwer ett waksamt öga. Men icke deß mindre smugglades tjogtals råstiga böſsor och pistoler öfwer relingen. Han war bördig från Sarren, och syntes följa den förnuftiga regeln, att „lefwa och „låta lefwa." Apor förböd oß wår Kapten att handla, på det skälet, att wi hade nog af det slaget hemma.

Slupen gick i land, hwarpå jag tillika med några andre wänner fick tillfälle att besöka Angri. Stranden längs efter mötte oß en liten flotta af små ökstockar, urhålkade såsom hoar eller långa baktråg. I hwardera satt en naken pojke med en kort åra, på begge ändarne platt som en spade, hwilken han med en förundranswärd snabbhet kastade än på den ena, än på den andra sidan, och syntes kunna löpa kapp med fiskarne. Fartyg och

last inberäknad, war ej större, än att en ordinär krokodil skulle nästan wara i stånd att sluka det helt. Gäßarne sågo på oß och skrattade, liksom wille de säga: Ni ären stackare, som ej kunnen hielpa Er fort med mindre än nio åror! Ty så många hade wår slup.

Så angenämt som detta landet ser ut, så ohyggligt är det i anseende till deß quäfwande hetta, blandad med hållande regnskurar och ett städse warande dunder och ljungande. Det händer som oftast, att åskan slår ned i skeppen. Det fick wårt skepp erfara under deß förra utresa, och på Bataviaredden är sådant mycket allmänt. Innan man blir wan, är det rätt ängsligt att höra deßa långbrakande salfwor rulla ur molnen, och slunga oß hwäsande flammor öfwer hufwudet, som hota antända hela himlarymden.

Wi togo oß en tripp in åt skogen. Det är ett nöje till att se Markattorna hoppa i det ena trädet, medan några pratsamma Papegojor sitta i det andra, och liksom skratta åt deras krokiga krumsprång; men när man nödsakas gå med uppspända ögon och muskedundrar, för att akta sig för Tigrar och Krokodiler på högra sidan, och på wenstra för en hop giftiga Ormar, så synes mig, man köper sin spatserlust nog dyrt. Faran är förhända icke så stor, men det gör tillfyllest att man inbillar sig det. En Tiger, sades mig, hade här bitit hufwudet af en Preusisk Opper-Styrman, och hans blodiga wålnad wisade sig för min inbillning i hwar buske. Jag säger om Java, som en Engelsman om Paoli, när han först kom till London: Major e longinquo reverentia. Jag skulle tagit detta landet för ett paradis, om jag aldrig satt foten dit. Men nu förefaller det mig likt en wacker flicka,

som man efter långsam möda wunnit; i hoppet war hon en Gudinna; i besittningen är hon en hwardagspiga. Wåra begärelsers föremål lysa stort på långt håll, nära intill är det ingen ting. Man omfamnar skuggan i stället för kroppen, och ropar: O vanitas, vanitas! En Moralist will likna en redlig mån wid fogeln Fenix, som hela werlden talar om, och ingen äger. Hwarföre har han icke sagt det om lyckan?

Angri är en liten Japansk stad, om annars en hop sammanwråkta Bambuhyttor, fulla med twåfota markattor, kunna så kallas. Holländarne, som ensamme herrska i landet, sedan de efterhand utjagat Danskar och Engelsmän, hålla här en stark Garnison, bestående af en Korporal och fem gemene, hwilka äro fördelte kusten längs efter. Tyghuset äger twå goda muskedundrar med lås, 4 st. dito utan, samt 6 sablar med meßingsfesten. Mera behöfwes ej, för att hålla några tusende Javaner i tygeln. Så usla äro menniskor utan seder och wettenskaper.

Religion är Mahometisk hos landets naturlige inbyggare, både på denna och större delen af de nästgränsande widlöftiga öar, Borneo, Sumatra, m. fl. Således har denna smitta ej allenast utbredt sig till yttersta brädden af fasta landet, utan äfwen flugit öfwer hafwet. Det är en wigtig fråga, huru den kunnat komma så långt ifrån Profetens hemwist? eller månne han hållit Mißionärer såsom Påfwen?

Det war Fredags afton, då Korporalen, som war Swensk och hette Gisen, wisade mig deras Gudstjenst. Den liknade Judarnes i utwärtes måtto. De sutto wid några blekt lysande lampor, gungade med hufwudet och mumlade mellan tänderne en hop saker, som Mahomet och jag förmodligen lika för-

skodo. Deras Kyrka är byggd af sten, fyrkantig och låg, med galler i stället för fönster, ser alldeles ut som Ryska Fånghuset emellan Skansen Kronan och Göthborg, dock likwäl täckt med takpannor från Holland. Deras Frutimmer wisa sig så wäl som Manfolken. Presten eller Mufti, om jag så får kalla honom, och äfwen hans Hustru, woro skilde ifrån de öfrige med ett stycke hwitt tyg, som de kastat öfwer sig. Mot natten upptändes en hop eldar rundt omkring stranden, som sades mig ske för att skrämma bort wilddjuren.

Kap. 2.

Fortsättning.

Optat ephippia bos - - - Horat.

Javanerne, som hade tillsmuglat sig gamla gewär om bord, lupo i skogen för att profskjuta dem. De yngre började med att afbränna fängkrut, och wande sig efterhand wid starkare smällar. De äldre sköto dristigare, men träffade illa. Wi hörde deras gläppande långt in på natten.

Jag frågade Korporalen, hur Holländarne kunna tillåta sådant, alldenstund deras säkerhet berodde på Javanernes okunnighet i den delen; hwarpå han swarade, att det warit strängt förbudet i förstone, men sedermera tillåtet, såsom ett medel att utöda wilddjuren. Och på mitt widare inkast, att de kunde börja med Tigrar och sluta med Holländare, menade han, det har ingen nöd, så länge de icke släppas till det gröfre Artilleriet. Medlertid beskref han dem såsom ett opålitligt slägte, försäkrandes, att han och hans kamrat aldrig tordes sofwa på en gång.

Jag frågade honom dernäst, hwarföre han gått ur Swerige? Hwarpå han axlade sig och sade: man måste söka sin fördel. Här kunde han månatligen draga sin lön, drifwa en liten handel apart, underhålla Mätreßer, m. m. Jag fann således hos honom, hwad man finner hos alla landtlöpare: de blanda begreppen om frihet och sjelfswåld tilsammans. Hembygden får båra skulden till det, hwartill låtja eller liderlighet år wållande. De skryta om wålmåga på främmande ställen der de wistas, medan deras swultna kåkar wittna om hunger och elände. Hundradetals af dem löpa omkring i London och Amsterdam, prisande deras utländska frihet, som i sjelfwa werket består endast deruti, att de kunna som Kavaljerer förstöra på ett liderligt hus om söndagen hwad de wunnit om weckan. Granlåtskonstnärer woro fordom de endaste som wanttrifdes hos oß, och det war mycket billigt, alldenstund wi behöfwe mer eftertrakta det nödwändiga än det artiga. Jag öfwertygade min Herr Korporal, så godt jag förmådde, att frihet i sitt rätta förstånd finnes antingen i Swerige, eller ock ingenstädes.

Men det föder ju intet sin man, föll han in. Här bad jag honom betrakta flere wåra stormagade Prostar, köttdigre BruksPatroner, wißa frodiga Skattebönder. Lägg deße, sade jag, tillika med feta Näringsidkare på den ena wågen, och proppa den andra full med Holländske Ostmånglare, storskräflande Skeppare, ölstinne Wärdshusmän, tobaksrullar, pipor och all ting, ända till Själhandlare och SpelhusMatronor, så skall Ni finna hwilken fasslig underwigt det år på Er sida. Swenskarne äro ej så lätte som deras transportsedlar. Snillet bergar sig, idogheten föder sig wål, låtjan allena swälter; och om penningen eller nådiga befordringar

understundom rida förtjensten öfwerända, så får man trösta sig med det, att sådant sker allestädes.

Kan wäl wara, återade han; men det wet jag, att i min näringswäg wid trumman och musköten kommer ingen fort, som ej har sitt namn skarfwadt med ett förbannadt von framför eller en knåfwelns hjelm bakefter. — Här gick han några slag fram och tillbaka så ifrigt, att bambubjelkarne brakade under honom. Jag tänkte han ärnade wisa mig marschen N:o 3, och teg. I sjelfwa werket kunde jag ej heller gensäga honom häruti. Han saktade sig och wi antände wåra pipor. I det samma steg ett stycke spökelse inom dörren med en hwit unge wid bröstet, så fult, att jag släppte pipan af förskräckelse, och war på wägen att tumla från stolen. Med darrande tunga ärnade jag fråga honom, om man här i landet förskrifwer Ammor från afgrunden, när han förekom mig, betygande att detta wore hans Dulcinea. Kallswetten stod mig i pannan, och jag mins icke om jag lyckönskade honom eller ej; men hennes trollborna gestalt erinrar jag mig ännu så lifligen, att jag kunde utpensla Er hela deß ohygglighet strek för strek. Mödan wore mig så mycket lättare, som hon gick i sin negligé, omgjordad allenast med ett stycke blå duk, som betäckte medjan, så att alla hennes digra behagligheter föllo mig helt och hållet i ögonen.

Om hon warit som en Morinna, eller jemt gulbrun som en Hottentottska, skulle jag kallat henne däjelig; men här woro gröna rutor, gula halfmånar och swartstrimmiga klöfwermärken kastade huller om buller öfwer hela hennes askgrå hud. Det föreföll mig som alla dens Cupidor skulle warit tillhopa för att måla henne, men icke kommit öfwerens om grundfärgorna, utan råkat hwarandra i håret, såsom Byggningsmännen wid Babel, och

i förbistringen spiskt mönja, blyhwitt, umbra, gummigutta om hwartannat, löpande sedan sin kos. Utmunt och grinande lik en markatta, wisade hon mig twå rader blodfärgade tänder, emellan hwilka framstucko långa strån af Betel, som hon tuggade. Hennes begge dunkelbruna rinnande ögon tycktes wara kantade med rödt fris, och när hon gick kunde jag räkna på hennes skrumpna wador alla muskler och ådror, hwilka krökte sig mellan hull och skinn uti mångfaldiga blå bugter, liksom för att tillskapa mig en landkarta. När jag nu tillägger, att hennes bröst lågo henne ned på midjan i skapnad af twenne hängande säckpipor, så lär hwar och en finna, om intet wår wällustige Korporal hade skäl att löpa ur det twungna Swerige för en sådan sötunges skull. Han hade twå barn med henne, sade han, och försäkrade mig, att hon warit långt wackrare förr än nu. Hon älskade honom ända till raseri, och skulle dränka sig, derest hon märkte, att han någonsin ärnade öfwerge henne, m. m. Jag frågade om hans barn woro döpte, betygande att wår Prest i widrigt fall skulle med nöje befordra dem till Christendomen. Han swarade nej, men tillade: det är ej så brådtom med det. De förblefwo således lika modren i Religionen, fast de i öfrigt woro fadrens afbild, hwita och wälskapade.

Kap. 3.

Widare om Korporalen.

Fœnum habet in cornu, longe fuge - - - Horat.

Korporalen war artig nog, men huru kan en Swensk förlåta honom hans tänkesätt om hembyg-

den? På tillfrågan, hwarföre han icke helsade på oss om bord? swarade han twärt: Hwad skall jag hos er? der är ju ingen ting att få. Detta förtröt mig obeskrifligen, ty jag finner ej att wi borde ge honom något, så framt icke en gammal lodlina att hänga sig med. Jag wet ej hwad begrepp jag skall göra mig om de flesta på utrikes orter wistande Swenskars moraliska caracterer, sedan de warit i stånd att förgäta den yppersta bland borgerliga pligter, jag menar kärleken för fäderneslandet. Det wore ju en grym otacksamhet, om jag skulle undandraga mig mitt moders hem, hwarest jag fått lif, uppfostran och Christendom, eller trampa med förakt på mine fäders grafhögar? Hwad skall man då säga om en sådan, när han hänger en ankommande landsman i räcken, för att tillbetla sig en tjenst, en skänk, en måltid? En Turk skulle snarare förtjena mitt medlidande. Den olycklige bör hjelpas öfwer allt, men affällingen : : : Dock : : : Han förtjenar medömkan.

Emellertid canonerade wi på hwarannan med ett par långa Holländska pipor. Han beskref landet för mig, och böd till att stöpa i mig osanning och sanning om hwartannat, t. e. om Javanernes trollkonster, ormtjusningar, tigerhärjning, Waldmän m. m. Men som jag förut genomwandrat åtskilliga resbeskrifningar om Java, kunde jag esomoftast erinra honom om tryckfel. I följande hade jag likwäl förtroende till hans berättelser.

Holländska Milicen, sade han, bestiger sig till 1200 man på hela ön, hwaraf hälften äro Europeer. I nödfall kunde detta antal fördubblas. Midt i landet funnos ännu Konungar oundertwungne; men på kusterne rundt ikring woro Holländske fästen och nybyggen anlagde. Deras yppersta regering, Raath van Indien, hwarunder alla öfri

ga Holländske besittningar i deßa werldsdelar höra, hade sitt säte i Batavia, hwarest låg en Garnizon af 5000 man. Bantam, fordom Hufwudstaden på ön, men nu mycket förstörd, war belägen några mil från Angri, och hade sin särskildte Konung, hwilken i början warit högt ansedd, och haft Ambaßadör i London, men nu mera icke är annat än Holländsk undersåte. Hans Seralj består likwäl af några hundra sötungar, hwilka endast utgöra hans betjening, alldenstund manspersoner aldrig släpptes inom borggården. Förledet år skulle hans förnämsta Sultaninna födt twillingar, en hwit och en swartbrun, öfwer hwilket underwerk alle Javanske Wise och Läkare sammankallades, för att säga honom huru dermed tillgått. Saken blef oafgjord; men Holländske Soldaterne, som ligga der i Garnizon, till ett antal af några hundrade, upplöste gåtan sins emellan och skrattade. Det är fuller wid lifsstraff förbudet att ofreda Frustugorna. Men som Hans Maj:t af Bantam icke kan utwidga sig till alla sina Nymfer på en gång, och deßa utomdeß hysa mycken aktning för Europeerne, alltså händer det stundom, att en dristig buß stjäl sig in öfwer muren. Ibland stadnar likwäl försöket i galgen; ty en Soldat, berättades mig, blef en gång gripen och hängd. Det är att dö, sade min Korporal, på ärans bädd, alldenstund han omkom i stormlöpandet.

Jag skulle icke trott denna-Historien, om den ej blifwit bekräftad af en annan Officer, som hade sin post midt emot på Sumatralandet, och med samma ord omförmälte saken. Den är eljest icke obegriplig; ty några af mine reskamrater, som woro öfwerliggare i Polo-Candor för 3 a 4 år tillbaka, sade mig, att de lefde som syskon med öns

Prinseßor, när de hade en luktflaska eller annan artig nipp att offra på dem.

När man läser Indiska statswälfningar, och finner allestädes, så wäl i Asien som Afrika, stora talrika folkslag träla i Europeiska bojor, undertufwade dels genom blodiga wapen, dels genom en barbarisk slafhandel, så synes mig man äger tillräcklig upplysning i Noe spådom öfwer sine tre söner och deras efterkommande: „Gud skall utbreda Japhet, han skall bo i Sems hyddor, och Canaan wara hans träl.“ Detta är ju till pricka uppfylldt, så snar wi medgifwe att den förstnämnda nedslagit sine pålar i Europa, medan de andre twenne sönerne besutit Asien och Afrika.

Europeerne tillrycka sig min förundran, när jag ser dem med en hand full folk kasta wäldiga Throner öfwerända; men när jag deremot betraktar alla de blodiga barbarier som sölat deras eröfringar, inledes jag nästan att tänka med Rousseau, att hyffade wettenskaper kunna göra ett folkslag mägtigare, men ingalunda bättre. Håren resa sig på hufwudet när jag läser, att en swärm smutsige Matroser genombryta Förstars Palatser, och trampa krönta hjeßar under fötterna.

En olycklig Konung af Madura, på ålderdomen jagad ur sitt Fäderneß-Rike, flyktar på en liten båt, med det kärašte han hade, Gemåler och barn, till sin Swåger, regerande Försten på Borneo; men som en Skeppare från Batavia skickas honom på spåren, så köper han sig hos en Engelsk Ostindiefarare, som låg till ankars på redden, beskydd, med en hop Juveler och ädla stenar, hwilka han tar ur öronen på sina Fruntimmer, och föres om bord. Holländske Skepparen konstlar och hotar. Hwad händer? Den olyckliga Monarken utlämnas med hela sin gråtande familj, smides i

bojor och släpas tillbaka, för att straffas som upprorsman, derföre, att han dristat sig förswara sina undersåtares frihet och lif mot en ströfwande swärm, som girigheten läckat öfwer från Europa. Detta skedde år 17 = = Hwad synes eder? Månne wåre upplyste tider ha förbättradt menniskohjertat? — Jag wet ej, hwilken har största skammen, den som tog honom, eller den som utlemnade honom?

Kap. 4.

Hwaruti lår komma ett eller annat ord om Galanterier.

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Ons naturlige inbyggare äro större delen små till wärten, men starke och muntre. Deras färg är brunblackig. Quinnfolken, så många jag såg, synas i det närmaste komma öfwerens med den förr beskrifna Fru Korporalskan; munnen bred och utstående, hären lika som ögonen beckswarta, näsan platt, och tänderna sirapsröda af Betelrötter, som de tugga beständigt. Huden smörja de med Cocosolja, så att den är helt glänsande.

Emedlertid kunna de wara Gudinnor i ögonen på en Javanisk yngling. En af wåra skönheter skulle förmodeligen göra lika så liten lycka här, som en af deras i Swerige. Wi måle wåra djeflar swarta. Afrikanernes äro hwita. Så mångahanda är tycket. Wanan gör allt drägligt, ex. gr. Korporalen och hans ljufliga slafwinna.

Om en suckande Galant på Java skulle utbrista i klagan öfwer sin grymma Herdinna i månskenet, så tycker jag mig se hur han skulle rulla sig i stoftet, beswärja naturen, och framsnyfta sin förtwiflade kärlek ungefär på detta sätt:

Tig, Buby, tig! och låt mig ensam gråta;
Håll, Papegoj! din röst mig fåfängt rör,
När Thirsa dig ej mera sällskap gör.
Du nattens bloß, som skimrar kring det wåta,
Hwi lyser du, när Thirsa döljer sig?
Kläd dig i måln, om du will hugna mig.
Hwad sorl jag hör! Ack, ruska träden sagta,
Förmätne wind! ack, skäms att spela här,
När jag har sorg, och Thirsa borta är.

*　　*
*

Här war jag wan med henne jorden wakta.
Här satt min wän, som morgonrådnan skön,
Och quad om tro och ömma kärleksrön.
Deß fina hud med Cocossaft lackerad,
Liksom kristal mot solen strålar slog,
Hwars starka glans i blinken mig betog.
Deß täcka mun med Betelrot blomerad,
Sin like ej bland Javas döttrar fann;
Deß minsta tand Zinoberns rödhet hann.
Deß breda läpp så krum som Astrilds båga,
War äkta brun, och bar en näsa opp,
Hwars runda kluns war alla Herdars hopp.
Men hwad war det emot den Gudalåga,
Som lyste opp deß swarta ögonpar,
Liksom när blixt ur midnattsmålnen far:
Knappt himlens hwalf så stolta irrbloß äger.
Den tordönseld, som deras åskor sändt,
Här i mitt bröst en ewig mordbrand tändt.

*　　*
*

Hur tomt är nu det täcka gröna läger,
Der fordom jag med min Herdinna låg,
Och all deß pragt från topp till tå besåg.
Deß sköna bröst allt ned till medjan hängde,
Lik mogna drufwor på sin stam,
Att kyßa dem jag ofta stal mig fram:

Men full af skalk hon dem på skulbran slångde,
Och log förnöjd åt mitt bedragna hopp.
Jag mins ibland, når jag min matta kropp
Wid denna flod på mjuka gråset sånkte,
Af hennes mer, ån solens strålar, warm,
Hur ömt hon kom och slöt mig i sin arm.
Ån hon en dryck af flodens nectar skånkte,
Den jag förtjust ur hennes gödpen drack;
Ån i min mun en Betelsbuß hon stack,
Som tuggad war af hennes purpurtånder.
Ack, sålla tid! hwi år du icke mer?
Hur kommer till, att jag ej Thirsa ser?
Ack, swålg mig, haf — En annan Thirsa har.
O qual! dock nej = = hon aldrig nedrig war.
Men hon år grym; tre gånger werldens öga
Ur böljan trådt och åter delat sig,
Sen Thirsa sist besökte mig.
Tre gånger mörker tåckt det höga;
Tre gånger jordens folk en ljuflig hwila njöt;
Sen sömnen sist mitt matta öga slöt.
Tre nåtters dagg år spådd på mina tårar;
Ack, Thirsa! såg, rörs du af ingen ting?
Du kånner ej hwad ömma hjertan sårar.
Barbar! wålan — Du skall få fågna dig;
Jag går att hång=hång=hånga mig.

Kap. 5.

Naturalier, samlade på Java.

Ludimus innocuis verbis. Mart.

Korporalens kårålskeliga Dulcinea borde billigen inrymmas i mitt moraliska djurkabinett. Men huru skall jag förwara henne? Till att inpacka henne i smör, som en skinka, wore mig för kostsamt, och att bårga henne i en flaska spiritus vini, år

ogörligt; ty ånskönt jag kunde finna någon stor nog för en ordinär menniskolekamen, skulle dock hennes ofantliga bröst alltid hänga utanföre, liksom twenne tiggarpoßar. Lefwande kan hon ej heller föras, ty ho wet om icke Jungmännen skulle bryta sig in till henne i buren?

Emellertid måste jag beundra Herr Korporalens utwalda smak för naturalier. Den öfwertygar mig, att kärleken ingalunda är blind, såsom man orätt föregifwer; ty när han är i stånd att se himmelska täckheter hos en Markatta, måtte han ju wara skarpsyntare än Argus.

Apor finnas här så många som trän. En wiß Auctor sätter dem i klaß med menniskor, hwilket jag länge ej kunnat begripa, eller taga för alfwar. Gubben satyriserar, tänkte jag, och åstundar gifwa wåre modapande sprätthökar en liten släng på pelskappan. Men, sedan jag sjelf haft tillfälle att undersöka deras natur, finner jag alltför mycket skäl deruti; ty de äro sjelfswåldige kreatur, narraktige och aldrig stilla, fullkomligen lika wåra små kruserliga Celadoner, undantagande att de gå opudrade, och hwarken hwißla eller tala Fransyska. Sprätta kunna de, och snusa en perfection - - - Jag äger en dylik.

En alltför artig Papegoja har jag ock. Man räknar deßa bland fogelslägtet. Men efter min tanka böra de ställas i klaß med lättsinta Fruntimmer; ty wackra äro de; på twå ben gå de; prata nästan oupphörligen, och tycka mycket om sig.

Sköldpaddor fingo wi till godt köp. De äro ganska köttfulla och ge sund föda; äga för öfrigt den likhet med Sjömän, att de trifwas bäst på wattnet, komma i land endast för att lägga ägg och ungar.

Ett besynnerligt slags Roffåglar märkte jag, hwilka hwar afton flögo öfwer från Java till Sumatra, men kommo tillbaka om morgonen. Deras namn wet jag ej; till flykt och storlek likna de korpar. Deras moraliska odygd måtte wara otacksamhet, alldenstund de äta sig mätte på främmande orter, och fara sedan derifrån, likasom en hop utlänningar fordom i Swerige, hwilke, sedan de samlat penningar, skyndade med återresan.

Kap. 6.

Om Frukter, Nunnor, löst lif, m. m.

Nitimur in vetitum --- Ovid.

Pisanger finnas här i myckenhet. De wäxa på träd, och hänga i klasar, som tjocka fingrar. De smaka förträffligen, men ha alldeles icke något lockande utseende; så att jag kan aldrig nog förundra mig öfwer Eva, som häraf kunde förledas; ty denna tros öfwerallt wara den förbudna frukten. På wissa orter, der de wäxa, tjena de till desert i Nunneklostren; men med den besynnerliga försigtighet, att de aldrig inskickas, utan sönderklufna. Orsaken wet jag icke. Förmodeligen fruktar man, att någon helig Brigitta kunde sluka Pisangen hel. En wacker Nunna, säger en bekant Moralist, är lik den förbudna frukten; Il se trouve toujours quelqu' Adam qui en goute.

Cocoträdet är högt och bart ända upp till toppkronan, hwaruti nötterna hänga som stora hufwuden. Ingen har beskrifwit huru artigt Apor fångas deruti; den äran är min. — Javanske gossar klättra sig upp i trädet, och skära ett litet hål i nöten, widt i öppningen, och trängare inåt. Apan

kommer och är nyfiken, sticker handen dit och fastnar; ty hon har den arten, att hon utbreder fingrarne, när hon skall rycka sig lös. Så går det med småtjufwar; huru länge de bruka handen, så stadnar den slutligen i handklöfwarne. En sådan nöt innehåller ofta hela stopet med saft. Twättar man hufwudet dermed, och lägger sig sedan att sofwa några timmar i solhettan, får man ett skönt, swart och krusigt hår, tillika med en förryckt hjerna. En främmande Quartermästare, som mera älskade luggen än förståndet, har proberat saken, och bär ännu alla märken af sitt försök både inom och utom hufwudet. Stackars tok! månne han war slugare än fruntimmer, hwilka för ett smalt lifs skull snöra sig förderfwade, och utsätta sig för faran att dö i barnsbörd, blott för att kunna lefwa lika en upp- och nedwänd sockertopp.

Pompelmoser är äfwen en skön och läskande frukt, gröngula och stora som kålhufwuden. Twå sådana här jag intagit bland mina naturalier, såsom modell af Jungfrurnas bröst på Java.

Ananas, den ljufligaste föda härstädes, wäxer ungefär som wåra grankottar, dock mycket större. Den smakar som wällusten; har ock samma påföljder, ty den skadar helsan.

Peppar wäxer här öfwerflödigt. Holländarne hafwa ensamme slagit under sig denna handeln, både på Java och de kringgränsande öar. Stora Magasiner deraf uppbrännas ofta, på det warans öfwerflöd icke mätte bringa den i wanpris. — Jag kommer härwid ihåg fabeln om hunden på hötappen.

Kap. 7.

Ett skutt öfwer åt China.

Contingimus portum, quo mihi cursus erat Ovid.

Med ganska små windkullingar halade wi oß fram landen emellan, så till sågande, steg för steg. Det war ej annat än kasta och lyfta ankar, dels för stiltje skull, dels för den motkommande strömmen. Besättningen måste ständigt gå i spelet. Detta kostade på i hettan; gick alltså ganska tungt och långsamt. Men wår Kapten war fullkomligen underrättad, huru Matroser böra både styras och uppmunstras. Ett warpankare förlorade wi en dag. Man gißade att det tagit fäste under någon stor sten: men sedermera erinrade wi oß, att just på detta stället en tolfpundig guldkista blifwit för någon tid sedan nedsänkt af en efterjagad rymmare. Man hoppades således göra ett rikt fiskafänge. Girigheten fördubblade Matrosernes krafter. De satte på; men till wår stora skada så häftigt, att tåget sprang och bytet förlorades. Det ligger der ännu, andra mera lyckliga fiskare till tjenst.

Ändtligen fick man en liten påförare, som hjelpte oß förbi ön Lucipara. Farwattnet är häromkring det krångligaste på hela resan. Man måste loda hela wägen fram, såsom här på somliga ställen knappt är fyra famnars watten; hwarföre ock ganska många skepp stadna på grund. Wi hade jullen ute för oß att loda och sluppo lyckligen förbi, paßerandes Monopin på ön Banca den 22 Augusti, sextonde dygnet efter wår ankomst inom Javahufwud. Af Bancas Tenngrufwor hade wi intet mera än den uppstigande swafweldunsten, som förorsakar här en nästan stadigwarande åska.

barne rundt omkring ága eljest ett angenämt utseende, alla gröna och skogrika.

Så snart wi nu åter kommo i öppna sjön, blåste windarne friske. Den 27:de sågo wi Polo-Zapata eller Låsten på Swenska, en liten bar klippa midt i stora Hafwet, som war hwitmenad af oräkneliga fogelägg. Polo-Candor hade wi kort förut lemnat till wenster; en ö, der twå Swenska skepp blifwit öfwerliggande, nemligen skeppet Kalmar år 1746, och wårt Finland 1764.

I Chinesiska sjön blåsa twå ståndige windar om året, nästan ser månader hwardera. Den ena hjelper oß till Canton, den andra derifrån. De förfärliga stormar, som här kallas Taifuner, infalla, när den ståndiga winden skall ombytas. Den som efter September kommer hit, är osäker att hinna fram det året. Wi seglade nu med en hurtig sydwäst, och hunno till Macao i Chinesiska skären den 5. September, fingo Lotsar om bord, och kastade ankar den 7:de följande wid Wampo, en plats i Cantons älf, hwarest Europeiska skeppen blifwa liggande, medan handeln drifwes i Canton.

Den som behagar räkna ut huru många gånger jorden wänder sig på sin axel ifrån den 21 Junii till den 7 Sept., kan finna huru länge wi woro mellan Cap och Canton. Täckes man gå tillbaka till den 24:de December 1769, då wi lemnade Wingabåk ur sigte, lär kunna gißas, att wi warit 8 månader och en half under resan.

Kap. 8.

Ankomst till China.

Impiger extremos currit mercator ad Indos. Horat.

Wampo, Europeernes ankarplats, ligger ungefärligen halfannan Swensk mil ifrån Canton, och har på sidan en liten stad af samma namn. Wi funno här för oß skeppet Prins Gustaf, tillika med tretton andra, och efter oß kommo ännu nio, så att Europeiska skeppen woro inalles 24 detta året, nemligen 13 Engelska, 5 Holländska, 2 Franska, 2 Danska, och wåra 3, utom ett Portugisiskt, som låg wid Macao.

Wid wår ankomst hälsade wi deßa med 8 kanonskott, och blefwo beswarade af dem alla, huller om buller, hwilket förorsakade ett angenämt åskande hela nejden omkring. Ett skepp i sin krutrök är bland de täckaste prospekter jag sett, besynnerligen i wackert wäder, då röken utwidgar sig småningom i runda stigande hwirflar, och gör det liksom simmande i måln. Jag hade nästan kunnat inbilla mig att wara midt i en sjöträffning; ty på knallande, skrikande och fäktande war här ingen brist, hälst de Chinesiske Sampaner *), som hundradetals frångde kring skeppen, med häfwande rop och brådska packade sig undan inåt de sidländte Risåkrarne.

Utsigten af så många stora och wäl bemannade skepp är rätt högwördig. Europeerne, som hemma så gerna hårluggas, lefwa här tillhopa såsom landsmän, och täfla uti inbördes hedersbewisningar. Detta förtjente en låfsång, om jag nu kunde åstadkomma densamma.

*) Ett slags båtar, utan köl, till utseende nästan som baktråg, dock merendels öfwertäckte.

Kap. 9.

En slång på Jesuiterne.

Att gifwa någon ordentlig beskrifning öfwer denna ort, är ej i min förmåga, icke eller mitt ämne. Ty hwad uträttar man med sådane försök i land, der man är okunnig i språket, och förbuden att inkomma, utom på wißa gator? Intet annat, än att kasta några göpnar osanningar mera till den ofantliga lögnmaßan, som tillika med Lerpotor och Thekistor redan blifwit öfwerbragt till Europa.

Man skrifwer underwerk om China. Man gör deß inbyggare till årsbarn med jorden, och deras myckenhet räknar man snart sagt efter stjernornas. Confucius, om man skall tro Mißionärer, öfwerträffar ej allenast Mahomet, utan äfwen Moses och Paulus. Roms ära, Spartas dygder och Athens wettenskaper hafwa flutit tillhopa på ett ställe i det förunderliga Peking *). Deras regering är utan like; deras lagar gudomlige; deras seder ett mönster: Salomons wisdom, med ett ord, hwilar allenast på en rakad Chinesisk hjeßa.

På hwad grund hafwa Jesuiterna byggt deße molnstoder? Jag will icke säga: på Chinesernes erkänsamma kontanter; ty huru skulle smutsig egennytta werka något på deras Apostoliska själar? Men på Religionens ära förmodligen. Huru mycket utwidgas ej den genom en förmodad eröfring af ett så stort och makalöst Kejsaredöme? Hwilken aflatshandel, hwilken wälsignad St. Pers penning från det mägtiga China! Ho ser icke då, hwad wigtiga skäl de haft att utbreda sig i läfsånger öfwer detta land.

*) Hufwudstaden i China.

Ingalunda will jag undergråfwa trowärdigheten af deras Resebeskrifningar. Men jag hatar en Historicus, som öfwerhopar mig med låfskrifter, der jag wäntar endast berättelser. Canton är den märkwärdigaste plats i China, näst Peking. Hwi skulle jag då här icke finna åtminstone några spår af deßa så mycket beprisade härligheter, om de woro sannfärdiga; jag slutar alltså, att de heliga Jesuitiske fäder slösat deras låfsånger på China, blott för att låta ett echo af deras egna bedrifter skalla så mycket starkare kring Europa; ty mindre betydande Proselyter hade ju minskat deras Apostlaära.

I anledning häraf ärnar jag egenteligen beskrifwa ingen ting härstädes. Men jag torde få lof att korteligen kasta fram en eller annan anmärkning öfwer sakerna i allmänhet, när jag gör det beskedliga löftet, att ej påtruga någon mina tankar.

Handtwerkare, Köpmän och en swärm Mandariner äro det endaste folket, som Europeer i Canton kunna åtkomma, och deras historia lönar ej mödan att skrifwa. Bland Swenske resande har wår för flere insigter kände P. Osbeck utförligen antecknat, isynnerhet hwad som angår Chinesiska Naturalhistorien, jemte flera intereßanta sanningar; alltså hänwisar jag min alfwarsamme läsare till hans bok, med det billiga witsord, att sanningen fört hans penna öfwerallt, så wida jag kan döma.

Kap. 10.

Om fel i Adderingar.

Då resande tillägga China 60 millioner inbyggare, emellan 20 och 60 år allena, tänker jag de räkna twå- och fyrbenta tillsamman. Ty huru

skulle saken annars bli begriplig? Betrakta landets egenteliga widd, och säg mig hwar denna ofanteliga mängd skulle herbergeras? och om ni än kunde hyra dem rum, hwad wille ni föda dem med? Hela norra delen är ju berg och skog, och den öfriga kan ej wara så utomordentligen fruktbar, så framt ni ej påstår att China är ett undantag från jordens allmänna dom; de kunna wäl icke äta stenar och trä, icke eller låtä Waktlar och Manna regna dem i munnen, såsom det skall hafwa händt i Mosis öken? Europa, åtminstone större delen deraf, är ansenligen uppodladt, och likwäl nödsakas en del hämta näring från andra werldsdelar, antingen genom handel eller utflyttningar. Skulle då China ensam föda så många inwånare, som wåre folkmyrlande Europeiske Stater tillsamman?

Mångfaldiga omständigheter utomdeß göra saken stridig. Deras onaturliga smak för en wederstyggelig Sodomitisk lefnad; deras lagar, som ej förbinda mannen att besöka sin hustru mer än en gång om året, i fall han så behagar; deras rättighet att utkasta sina barn; deras fruntimmers hastiga ålderdom, som antingen sätter dem ur stånd att afla efter trettionde året, eller ock skrämmer deras männer från deras sällskap; detta, tillika med krig och uppror, som så ofta yppas i någon af deras aflägsna Provinser, wittnar ju uppenbarligen häremot. Man kunde wäl inwända deras månggiften å ena sidan, och deras sparsamma bortflyttningar å den andra. Men deßa skäl äga ingen tillräcklig wigt, åtminstone icke det första; ty man behöfwer allenast jemnföra Europas folknummer med Österlänningarnes, för att se huru litet Polygamien befordrar slägtets förökande. Månne ej Tyskland är mera befolkadt än Turkiet, i förhållande till Ländernas widd? När war någonsin en

Persianska så afwexlsam som en Europeiska? Nej. Will ni ha er hembygd full med raska menniskor, så gif hwar quinna sin man. Ty när wi hafwe. för mycket att sköta, blir det ej annat än stympade hastwärk.

Hwad åter det senare beträffar, så är det sannt, att Chinesen gerna stadnar i sitt moderslands; får ej eller resa derifrån, ty utflyttningar äro strängeligen förbudna. En Europee, som behöfwer folk, kan icke winna en sådan åtkundan, utan emot wederhäftig borgen, att skaffa dem alla tillbaka igen, hwarpå wi hade exempel i en Engelsk Kapten, från hwilken hela besättningen hade dortrymt. Denna wisa Statsregeln bör underhjelpa räkningen mycket, och jag skulle ta den ensam för fullgiltig, om jag ej ägde 80,000 undantag i Batavia, och tör hända likså många på kusterne af Javan; ty Chineser utgöra hälften på förstnämda stället, och handeln har läckat en mycenhet af dem på det sednare; till förtigande, att mänge här såsom annorstädes omkomma på sjön.

Hwad anledning kunne då wåre resande haft, att skapa så många Chinesiska warelser? Jo de fläste, gißar jag, torde fått se någre af detta Rikets ypperste städer, såsom Peking, Canton eller Nanking, och derefter dömt om des öfriga, ungefär på detta sättet: en quadrat mil uti Nanking innehåller en million menniskor; hela China består af 100 quadrat mil; ergo 100 millioner Chinesare = = = hwilken mängd af ziffror! och hwilken lycka att det ej är annat än ziffror! ty annars stode jordklotet i fara att uppslukas på en gång. Kejsarens sjömagt räknas till 9999 segel och på samma grund, kan jag tänka; ty huru artigt stå icke fyra niotal tillhopa.

Jag nekar ej, att man lätt kan bli bedragen, t. e. när man först kommer till Canton. Man hinner ej förr inom Becca tiger, än landet öppnar sig i en stor widtfamnande rundel, full med små Städer, Byar och Pagoder eller Afgudahus; omgifne af täcka grönskande Kullar och släta fruktbärande åkerfält. Älfwen, som leder till Canton, omslutar i sin framfart allehanda större och mindre öar, som likna lustgårdar, och bär så till sägande en hel flytande Republik, i en otalig mängd Sampaner, hwilka ligga rangerade i ordentliga gator inemot Staden. Detta ger mig ett högt begrepp om orten, och jag slutar deraf med skäl till en otrolig myckenhet menniskor. Men när jag betraktar, att Canton är nästan hela Provinsens möteplats, dit folket strömmar från alla kanter, såsom till en allmän marknad, under Europeernes handelstid, så förfaller underwerket. Larsmässan i Götheborg får man armbåga sig fram i trängseln; men skall jag deraf dömma om Stadens werkeliga folkmängd? En stor del Sampaner äro långt upp ifrån landet, och Köpmännen i Amoj, der fordom Europeer handlade, ha ju nu mera flyttat hit. Marknaden läckar swärmen tillhopa; men när skeppen tagit afsked, finner man Cantons Förstad, hwarest annars mästa rörelsen är, nog tom på folk.

Orten är emedlertid förträffligen wäl uppodlad. Och huru kan den wara annat, när man betraktar de många millioner Europeiska Piastrar, som der årligen inkomma.

Slut på Andra Delen.

Min Son på Galejan,

eller

Strödda

Anmärkningar

under en

Utländsk Resa.

Jacob af Wallenberg

Tredje Delen.

Femte Upplagan.

Stockholm,
Elméns och Granbergs Tryckeri,
1835.

Om jag rätt besinnar mig, är det just ett fånigt arbete, att göra Resebeskrifningar. Hwad behöfwer jag löpa äfwentyr och förstöra penningar, för att roa dem som sitta hemma mellan skål och wägg, och fråga knäfweln efter, hwem som tar wid mig? Nej, min Gunstige Läsare!

Gratis poenitet esse probus,
säger Ovidius.

Det wore en annan sak, om jag reste på din pung. Men så länge det allena gäller min, må du icke wänta någon särdeles redebogenhet af mig. Hade jag någon förmån af att dikta och skarfwa, kunde det så wara; aber, det har jag icke. Huru mycken sanning kan du wäl wänta dig för tre styfwer? sade den som gjorde Allmanackor. Likwäl om den nycken kommer på mig, att uppteckna något, så ber jag, att du icke må taga det såsom oemotsägligt. Ty så länge mina uppsatser äro obetalte, kan jag icke gifwa dem ut för sanningar.

Scriptis nulla salus! nummos et poscimus omnes.

Helsingborg

Nämner jag allenast för det, att åskådandet af den angränsande skogen, ur hwilken General Stenbock framtågade 1710 emot de Danske, bragte min Carolingiska själ i gäsning, och öpnade höga versådran i följande utbrott:

I, denne skogens barn! ewärdelige Ekar!
Hwars ålderstegne stam mot tidens wälde står,
När hela slägter dö, när annat allt förwekar;
Hwi har jag icke Edra år?
På det jag kunnat se den store Stenbocks under
Och räkna Cronstedts åskedunder,
Hwars grufweliga blixt, här, uti denna skog,
En trolös granes magt med skräck till jorden slog.
Odödelige trän! den Skånska bygdens ära;
Ack! lyftes aldrig yx mot Eder helga rot!
Om deße hjeltars hwärf, till trots för glömskans hot,
Er hundra-åra topp skall ewigt wittne bära;
När Skalders otacksamma slägt
Med lapris ämnen brydd wid deras grafhög tiger,
Och när det weka folk, som denna ålder kläckt,
På deras dyra stoft förutan wördnad stiger.
O hwilken blygd för oß! den käcke Cronstedt dör,
Och ingen Maros hand på hjeltesträngen rör!
Och du! den siste gren af gamla kämpestammen!
Hwars skugga lyser mer än många wåra ljus,
Du, som med äran stod, der Dansken wek med skammen,
O, Stenbock! äfwen du, förstucken i ditt grus,
Som andra usla lif får ligga obesungen.
Jag tänker på ditt slut och på den store Kungen,
Som grymma händer fällde ned,
För att få herrska fritt uti en snöplig fred —
I, ekglar! weten mina tårar,
Hwar gång min sorgsna själ wid detta ämnet står.
Ack, himmel, fins en Swensk, som detta fall ej sårar,
Så wis mig endast hwar han går.
Jag skall den bofwens namn för werldens ögon hänga,
Ett mål för allmän hån och sky —

Europas Charlatan, som för att synas ny,
Förslösar allt ditt wett, att gammal sanning wrånga,
Och öfwer häfders fält så många irrbloss bär,
Voltaire, du warit stor, om du allena diktat;
Du mot wår store Carl en ilsken fjäder riktat,
Och efter skugga sökt, der bara solsken är.
Sjelf finner du dig wara mes,
I harmen skriker du mot Hjeltar,
Med menskligheteus namn du dina infall sältar;
Men Haren alltför klart i denna larfwen ses.
Ett lejon stupar under lansen,
Och råttor leka sen med swansen;
Så wurmar resa sig mot Ärans Majestät.
Men hör, Voltaire, och I, som krypen i hans fjät,
För himmel, jord och haf, högtidligt jag förklarar:
I åren mesar hwar och en,
Som tadlen Carl den Tolftes ben.
Hwad, bör jag räkna dem bland karar,
Som gnälla när de se en liten droppa blod?
Förakt och fattigdom är Eder ärestöd;
När Caroliner stält på wundna fanor sufwo,
Och främmadt guld med swärdet klufwo.
Nu säljer man sitt jern, är grann och dricker win;
Wi tro wår hushållskonst är öfwermåttan fin.
Men annat gjorde wåre fäder:
De smidde spjut deraf, och wunno flera städer,
Än wi Ducater nu.
Ack, kära fosterbygd! om du will blifwa rik,
Så följ de gamlas Politik.

pulcram per vulnera mortem. – –
Virg.

Den nya stenbryggan, som wid Kronprinsessans öfwerkomst år 1766 uppbyggdes wid Helsingborg,

med 25,000 Dal. S:mts omkostnad, röjer snarare styfwa händer, än godt hufwud. Ofantlige hoptaßade gråstenar ett stycke ut i sjön, ge mig begrep om Dalkars-armar; men swara ej på den frågan: Cui bono? ty der kunna ej engång små båtar, långt mindre skepp, ligga säkra wid åkommande storm.

En upprest minnesstod wid ändan af bryggan, wisar tillfället och årtalet då den bygdes.

Den 29 April rodde wi öfwer Sundet till

Helsingör.

Staden är wacker, något större än Götheborg; men kunde wara mer än den är; ty belägenheten gör honom till en nederlagsort för hela Baltiska handelen. Smuglerier drifwas der härligen. Inrättningen med wattuledningar förtjenar uppmärksamhet: wattnet ditledes under jorden tre fjerndels mil ifrån landsbygden, och i hwart hörn finner man tillgång till watten.

Wägarna äro dålige, ända till man nalkas Hirschholm.

Utmed wägen paßerade wi en nyligen anlagd hamn, med uppkastade Batterier etc. Wi wille men fingo ej bese den samma, efter wi woro Swenskar. Den är uppbygd, såsom repreßalie mot Landscrona fästning, och ligger midt emot den samma. Seeland liknar för öfrigt wårt Skåne, är slätt, med sköna Bokskogar.

Den siste April anlände wi till Köpenhamn. Fästningswerken äro i godt stånd, och Wallarne så höge och dubble, att jag häpnar öfwer Carlarnes djerfhet, som wågat belägra dem.

Köpenhamn.

Det som undfägnade mitt öga alldramest i Köpenhamnska Konstkammaren, war följande: Chacun a son gout.

Några makalöse swarfningar efter wår Stenbock, så fint utarbetade, att man behöfde synglas, för att betrakta dem.

En tafla, hwarpå han aftagit sig sjelf, sittande i sitt fängelserum och matande höns. Dulce est desipere in loco. Stenbock, ifrån att segra öfwer Rikets fiender, tuggar bröd för kycklingar, och Carl XII kokar wälling i Demotica, med samma hand, som han kullkastade Konunga-throner.

Bröstbilden af högstbemälte Monark, så wäl som Carl X:des, fann jag mycket wisligen förstuckne i en dammig wrå, bakom en hop andra målningar: till åfwentyrs af fruktan, att de annars skolat jaga de andre kringstående Kungar ur rummet.

Ett Orgelwerk, som spelade af sig sjelf. Men framför allt annat en Nunna, hwilken satt och las wid ett ljus, hwars låge skimrade så naturligen i sin mörka wrå, att jag war på wägen till att wilja blåsa det ut.

Målare-Akademien prunkade med åtskilliga curiösa ansigten, men intet bland dem öfwerträffade Professor Wilkofs eget, en Swensk, som följde oß deromkring.

Hade jag warit fruntimmer, så skulle det kunnat roa mig, att se en lifslefwande karl i en besynnerlig ställning, presentera hela sin terra incognita för det målande Auditorium.

Den 2 Maji reste wi till Hirschholm, kanske

det skönaste Slott i hela Dannemark, hwars härligheter äro nöjsammare att se än att beskrifwa. För sällsamhetens skull will jag dock nämna detta: Man bad mig öpna en förgyld Bibel, som tycktes ligga på en Byrå. Jag gjorde så, och fann en nattstol; ty locket war fasonérat i form af en Kyrko-Bibel. Jag är icke widskeplig, men jag ryste dock wid detta Gudlösa infall.

Från Hirschholm gingo wi till Kongl. Slottet Friedensburg, och derifrån till Friedriksburg, bygdt af Friedric II, och fullbragt af Christian IV. Betala Slottswaktaren, om Ni will se hwad der är. Jag anmärker bara Riddarsalen derstädes, hwarest man wiste oß aftagna på wäggarna, intet mindre än 24 batailler, hwaruti Christian IV, piskar på de blå Swenskarne, och under hwilka innehållet står uppteckmadt i en mängd Platttyska rim, likså sanslösa som sjelfwa målningarna. Men framuti ändan på rummet grinade jag hjerteligen, när wår platttyske ledare wisade oß twå lediga inhuggningar, i hwilka stått twå stora bilder af massift Silfwer, „so die verdamten Schweden, bey ihren letzten besuch in Dannemark weggenomen und sehr unbamhertzig nach Schweden „geschlept.“ Ha, ha, ha.

Den så kallade Normansdal i Trägården härstädes, röjer ett snille och en smak som öfwerträffar allt hwad jag sett i denna delen. Dalen skapar en Amphitheater, på högderna kring hwilken stå uppstäldt folk af begge könen, från alla Provinser i Norrige, uthuggne i sten och åtskilde i klädedrägt och andra kännetecken, som utwisa hwart Läns särskilta bruk, handtering och utseende. Wid ingången till Amphitheatern, står en Norrsk Spelman med sin quinna, hwilken birfilar och tycktes uppbjuda samtelige Norrbaggarne till dans.

Härifrån kommo wi till Roschild, besågo de Kongl. Grafwarne, med mera. Sedan bar det åt till Corsöer, öfwer begge Bälten, genom Jutland, inåt det sköna Hollstein, förbi Apenrade, Flensburg, Rendsburg, Sleswig, och Gud wet allt hwad mera wi öfwerforo. Wid Elmshorn, en fläck i Hollstein, såg jag en ung bonddräng, under det wi bytte hästar, som bar en hop trätelningar på ryggen, dem han ärnade sätta i jorden. Och då jag frågade honom, om han war Trägårdsmästare, swarade han nej: men jag will gifta mig, och här är en lag i landet, som pålägger oß plantera ett dußin trän, innan wi få gå till Prästen efter Lysningssedeln. För hwar arfwinge wår Herre ger oß sedan, måste wi ock sätta 6 eller 8. Härlig inrättning, tänkte jag, när deremot den Swenske Bonden på sitt bröllopp, barkar af ett halft dußin sina skönaste granar, för att sätta dem wid stugdörren och Kyrkeporten. Träd- och Barn-planteringen är det, som mest försummas i Swerige, och dock bäst behöfwes.

Wägarne i Danmark och Tyskland äro alltför usle. Skjutsen går dock hurtigt, och kuskarne på Postwagnarne, hwilke jag måste kalla „Mine Herren Schwagers," blåsa på sina horn hela långa polskor och menuetter.

Nu är jag i Hamburg och ärnar bli här öfwer Pingst.

Hamburg

Har utwärtes föga behag; ty man bor så trångt, och måste armbåga sig fram, på de smala och smutsiga gatorna. Folkmängden säges wara ganska ansenlig, ehuru staden är långt mindre än

Stockholm. Hufwud-Kyrkorna äro endast fem, hwars Präster, näst Påfwen och Mufti, ha kanske de fetaste Pastorater i werlden. Den ännu bibehållna Bichten, indrar dem wälsignade summor. Men så har ock Hamburg dråplige Lärare, fast än de synes något mycket commode deruti, att de wid Nattwarden icke båra Sacramenterna omkring, utan Communicanterne sjelfwe wandra till Altaret, att hämta Kalken. Liksom de ock wid Begrafningar icke beswära sig med att kasta mull på Liket, såsom hos oß &c.

Nejderna omkring Hamburg äro rätt sköna. Dansken inquarterar sig gärna i deras kostbara Trägårdar, när han behöfwer Hamburgske Riksdalrar. Ty han wet att inwånarne då sända honom hela fastager tractamenten, förr än de låta förstöra sina planteringar.

Altonas grannskap är dem nog obeqvämligt; ty som det är en fristad för Judar, skälmar och flere, så ditflyttas ansenlige summor från Hamburg.

Luften skulle här wara ganska osund, om icke en ständig ebb och flod bidrogo till deß rensning. Man räknar här öfwer 2000 Swenskar.

När man underrättar sig om stadens inwärtes hushållning och beskaffenhet, så finner man här en Respublica elaboratissima. Man wiste mig ett stort hus, som af deß grundläggare warit ärnadt, att bli ett Asylum för oäkta barn. Men en Präftmans otidiga nitälskan angrep den Christlige instiktaren, hwars namn war Oberbeck, med en smådeskrift som hindrade hans berömliga uppsåt. Pasquillet lydde så:

Ihr Jungfern tritt hierbey,
Das Huhren steht Ihr frey.

Herr Oberbeck, der reiche Schinder
Ernehret alle Huhrenkinder.

Huset der Drottning Christina hade den bekanta Comedien med Hamburgske pöbeln, står der ännu. Folket i Hamburg är i allmänhet godt och trefligt; men Gud hjelp oß! deras seder äro alltför gammaltyske. Sannerligen är etiketten wid deras bord plågsam och pedantisk; liksom ock en fattig karl ej kan annat än swärja på det fördömda bruket, att ge en piga och dräng så stora biräntor, hwar gång jag får en matbit hos en god wän.

Den 22 Maj gick jag på en skuta till Stade. Från den dagen måste jag suga mine egna ramar, och lefwa på egen pung. Inrättade ock staten på en annan fot. Mitt paß war ställdt på Göttingen; men mitt ostyriga nybegär, drog mig allt längre och längre åt söder. Trahit sua quemque voluptas.

Från Stade wandrade jag i sällskap med twå Hebreer, till Bremevörde; och hwar och en af oß kunde säga som Philosophen: Omnia mea mecum prrto.

Dock må ingen tro, att jag gjorde mig så gemen och gick till fots. Nej, jag spaßerade.

Nog hade jag kunnat resa med posten; men de infame wagnarne skaka så, och utom deß tyckte jag det war synd till att plåga de stackars hästkreaturen i hettan, med att draga mig, efter som jag icke såg mig i stånd att draga dem igen. Enfin, sedan wi den 24 paßerat Weser, köpte jag ein altes Pferd, mit anderthalb Auge. Denn einen Wagen zu haben kostete allzuviel. Das arme Thier war eben kein Bucephalus nicht, doch wenigstens so gut, als der Herr Don Quichotte

sein Rosinante. Drei Dukaten bezahlte ich dafür, saß auf, und die beiden Juden folgten mir, als zwey Sancho-Panchas, nach. Sie bathen mir, ich sollte ihre Felleisen von hinten tragen. Ich that so, ließ mich aber für jede Meile 4 skilling bezahlen. In dies Ekipage kam ich in Neuschantz an, wo ich nun bin, und wo ich meine Rosinante für anderthalb Dukaten verkaufte.

Hade icke mine Hebraiske fotgångare pladdrat så mycket tyska, skulle jag säkert förewigat min Pelegrimsfärd, med en odödlig skaldesång; men nu nödsakas jag öfwerlemna densamma halfgjord:

Här sitter jag och rider, Piteheja,
Åt Holland det nu skrider, Filibom, bom.
Ho kan min resa klandra? Piteheja.
Jag gapa will som andra. Filebom, bom.
Herr Don Quichot af Mancha, P.
Har haft en enda Pancha, F.
Men jag har twå tillika, P.

När man reser i Tyskland, är man hwar fjerde timma i ett främmande land; så mycket äro de fattiga jordtorfworna fördelta emellan olika Herrskaper. Bäst jag är i Bremen och Hanover, möter mig ett stycke af Danmarks tillhörigheter, såsom Oldenburg, Wartel m. m. En stund derefter finner jag mig på Preusisk botten, i Geldern och Ostfriesland; så Hanover igen, och ändteligen en socken som räknar sig till Holland. Allestädes måste jag ombyta mynt, och allestädes förlora något derpå.

Bönderne här ute äro i allmänhet usle och slafwiske. När de Swenske ha wisthus, bodar och ladugårdar, hwart och ett för sig, så ser man dem här, med hustru och barn, oxe och ko, får och swin bo alle tillsammans under ett tak. Ty hwar

bonde har intet mer än ett enda hus, af träwirke, sammanklistradt med ler och täckt med halm, hwaruti hela hans hushåll och egendom måste inrymmas om hwaran.*) Alltid äro kojorna fulla med rök och swärta; ty de ha ofta inga spisar, utan bränna deras torf på bara golfwet, såsom wåra Lappar.

På sina ställen finner man dock goda hushållsgrepp, af hwilka jag will nämna ett, som tör hända är wigtigare än det synes. De hafwa sina wallhjon som följa boskapen omkring hedarne. Jag har sett deße med en skäppa under armen och en handskäfwel i näfwen, hämta upp gödslen efter kreaturen, hwilka de sedermera sälja, ägande ingen annan årslön, än inkomsterna häraf. En god hushållare tänker alltid på ordspråket: när åkren blifwer gödd, så blir bonden född.

Ändteligen fick min näsa landkänning af Holland. Ty här luktar matroser samt alla deß tillhörigheter, hela milarne, innan ögat får fäste på landet.

Med en sönderskakad kropp
Sänker jag mig i en skuta,
Får en stund mitt öga sluta,
Wakna sen med snufwa opp:
Men hon war mig wäl i lag,
Ty skall man i Holland resa,
Bör man resa utan näsa,
Eller snufwa ha, som jag.
Drygt betalar man sin del,
Får ändå med maten tåra

*) Här wore mycket att säga mot Swenska byggningssättet, och det slöseri af wirke, till de många wäggar och tak, som Swenske Bönders allt för många små hus meföra. När man kan hafwa likså många rum under ett, som under tio tak, sparar det byggningswirket och är i flera hänseenden bättre.

Stank af tobak och af tjära;
Krus är ej nationens fel.
Utan quickhet, smak och ljus,
Nögde med Ducatens heder,
Le de högt åt wett och seder,
Wid en pipa och ett krus.
Liksom fiskar, strand från strand,
Plaska de kring sina diken,
När som folk i andra Riken
Trifwas alldrabäst i land.

Den som sjelf icke är oxe, kan icke annat än stöta sig öfwer Holländarnes hemseder. Jag talar endast om de arme Holländare eller Folkhopen; ty den wackra werlden har enahanda seder i Stockholm, i Paris och Amsterdam. Men hwar skall man söka nationers caracterer, utan hos allmogen. Och denne är i Holland ganska plump och framfusen.

Deremot hwad sjelfwa landet beträffar, måste man säga som Hollberg:

Jordens kreds är gjord af Gud;
Men de Nederländer,
Deres jordplett danet ud
Ha med egne händer.

Tellurem fecere Dii, sua littora Belgæ.

Nu är här upparbetadt; allt är fullgjordt. Och det på ett ställe af jordklotet, som naturen tyckes ämnadt, att bli ett obrukbart kärr. En Swensk Patriot kan intet annat än ängslas, när han ser de trånga Holländska måßarne innehålla dubbelt så många wälmående menniskor, som det stora widlyftiga Swerige.

Man reser här lindrigt nog, i deras bequämliga dragskutor; ser på begge sidor om canalerne

de skönaste åkrar och ängar, samt trägårdar; nätta stenhus och planteringar; finner öfwerallt folket i rörelse.

Inga gärdesgårdar äro att se i Holland; ty när man i andra skoglösa länder omgifwer sina ägor med lefwande häckar, har man här mellan åkrar och ängar gräfwit breda diken, ur hwilka boskapen dricker, utan att kunna öfwerstiga dem. Men nu till min reseruta.

Den 27 Maj ankom jag till Gröningen, der jag i twenne dagar ruklade med de skälmske studenterne. Jag wille se Academien, kom dit, och blef strart omringad af läslymlar, som undrade hwad en beckbyxad Skeppare hade att gapa på bland dem. *) Quid Saul inter Prophetas, sade de. Utmed Academiehuset war en rad stenar, så naturligen målade på wäggen, att man omöjligen kunde märka bedrägeriet. De bödo mig sitta ned. Jag gjorde så, och föll som en mjölsäck på marken. Då skall tro de grinade, de bofwarne; men i harmen började jag pladdra Latin med dem, och reciterade äfwen den ene Hebreiske wers jag kunde. Berescht bara &c. Hwarigenom, och sedan jag hade wisat mitt Latinska Testimonium med Consistorii Gothoburgensis sigill under, wi blefwo så goda wänner, att de directe ledsagade mig till källaren, hwarest jag måste dricka Brorsskål med 18 af dem. Andra dagen förde de mig omkring i 7 Catholska Kyrkor, 5 Reformerta, 1 Luthersk och 1 Synagog. Hwarefter jag afhörde en af mine nye bröder förswara sin disputation, under Professor von der Mark, blef inviterad att oponera, etc.

Tredje dagen beledsagade mig et halft dußin af deße kärnwänner ned till skutan, fyllde wår

*) Auctor hade för besparning skull anlagt sådan klädebonad, i ett land der den mäst brukas.

Beurtman, m. m. som ej så noga kan specificeras.

Härifrån skutade jag mig fort till Windschooren, Harlingen etc. och hann åndtligen Lämmer, hwarifrån jag med Beurtman gick öfwer de Südsee 14 mil, och anlände den sista Maj till Herr Johannes Voß wid Silltornet i

Amsterdam.

Skön och härlig är den Staden.
Kyrkor, h = = hus hela raden,
Njuta här ett lika hägn.
Allting talar här om spara;
Allting blifwer här en wara,
Ända till wår Herres rägn.

Den 14 Junii följde jag skutan från Amsterdam till Harlem, der jag hörde det skönaste orgelwerk i werlden. Widare till Delft, Haag, Rotterdam, öfwer sjön till Beerg=op=zoom, och sedan till Antwerpen, i det sköna Flandern.

Holländske Städerne äro som dockskåp, nätte, rene och wälbygde. Götheborg hemma kan ge oß närmaste begrepp derom. Folket der kunna litet mer än gräfwa diken och meta sill. Åkrar och ängar uppstädade med spatserplatser, och trädgårdar, som öfwerträffa hwarandra, synnerligen omkring Haag.

Antwerpen, Berg=op=zoom m. m. Hwad Comedie jag hade der med Hennes Maj:t Kejsarinnan Drottningens Wärfware, får ingen weta, liksom jag icke heller ärnar berätta, huru jag blef quarhållen i Peronne i Högwakten för contraband etc. Enfin, jag andades den Catholska luften med glädje, låg ett par dagar i Brüßel, hwarifrån jag

ändtligen steg på Fransk botten i Vallencienne och Cambray.

Flandern är ett skönt och wäl uppodladt land. Wid Breda hade jag tillfälle som hastigast öfwerögna Holländska Tropparnes mönstring, af Ståthållaren. Lägret luktade åtminstone så mycket tobak, som krutrök. Frodige, wäl underhållne gåssar äro deße soldater; men att de åfwen skola wara pröfhålliga hjeltar, kan jag icke försäkra. Ty de äro allt för wäl lönte, till att med kallsinnighet kunna se döden under ögonen. Den delen af Flandern, som tillhör Österrike, är full af wälmående och trefne inbyggare. I Städerne härstädes talas Fransyska.

Från Cambray ända till Paris, äro ej många märkwärdigheter att beundra, undantagandes de makalösa wägarne. Deße äro kring hela Frankrike intet annat, än planterade spatsergångar, stenlagde midt uti, brede och oftast alldeles snörräte. Omsorgen om deras widmakthållande är icke lämnad uti hwar och en bondes wärdslösa händer, utan åt wiße af Konungen beskickade Personer; hwarföre man ock finner dem beständigt i godt stånd. Näst deße har jag icke sett bättre wägar än i wårt backiga Swerige.

I Saint-Denis uppehöll jag mig något för att bese den derstädes warande sköna Kyrkan med Konungagrifterna.

Ludwig XIV står ännu ofwan jord, blir ej heller nedsatt i sine Fäders grift, förr än den nu regerande Herren fyllt den platsen, han sjelf nu intager. Ingen ting tyckes mera förödmjuka menskligheten, än att se här den mägtige och långarmige Ludwig emellan fyra bräder.

En Fransman, som följde mig, berättade, att Högbemälte Monark alldrig wille bo i Slottet Saint-Germain, endast för den orsaken, att han

ej wille se stället, hwarest han skulle begrafwas, ty klockstapeln i Saint-Denis syns ända till sistnämde Slott, hwars belägenhet mycket öfwerträffar den wid Versailles.

Som jag fick höra, att hofwet wistades der, lämnade jag Paris på sidan, och for ända dit directe.

Till att genomresa Konungens jagtparker och skogar, är något som kan kallas förträffligt. Hela milarne ser man tusentals snördragne wägar i skogen, hwilke gå in i hwarandra, utwidgade här och der i så kallade etoiles, med brunnar för jagthästar ꝛc.

Midsommarsqwällen den 24 Junii dansade jag i en Bondby, en half Swensk mil ifrån Versailles. Om aftonen hölls Gudstienst på stora wägen omkring en eldbrasa, midt uti hwilken man hade nedsatt en grön lång björk, hwarefter man söng litet i Kyrkan, och förfogade sig så till lekstugan. Nationens artighet och munterhet, röjer sig äfwen hos de sämste på landet: Hej lullu lura lulli.

Andra morgonen war jag i det namnkunniga

Versailles.

Knäflen hinner beskrifwa all ting här. Men det wet jag, att min föreställning hade bildat all ting härligare för mig, än jag sedan fann detsamma. Major e longinquo reverentia. Utsidan af Versailles faller föga i ögonen. Twå stora flyglar af swarta tegelhus, kantade med tälgsten, öfwer hwilka en obehaglig mängd skorstenar öfwertäppa hwarandra, lära aldrig kunna jemföras med Slottet i Stockholm. Man måste dock häpna öfwer widlyftigheten af planen, och synnerligen öfwer Ludwigs bemödande att kufwa en olydig natur; ty

allt är konst i Versailles. Sidan åt trägården är rätt kunglig, och trägårdarne sielfwe öfwerträffa allt hwad man i denna delen kan se. Menageriet för djuren såg jag. Slottet innantill är wärdt en Fransk Kung. Den 28 for jag härifrån till

Paris.

Paris beskrifwas bör,
O dårskap, stat mig bi; dig offrar jag min fjäder;
Ty wet, när jag om Franska seder quäder,
Din låfsång jag tillika gör.
Men tröge Jamber bort! Er paddelika gång
Ej paßar denna sång.

* * *

Ty versen bör stupa med Trollhättans fart,
Åtminstone kullbyttor göra;
Så framt han skall likna det slägtet i art,
Hwars yrhet jag ärnar beröra.
Hwad skall nu bli början?
Jag drunknar i mörjan,
Så tallöse dårskaper möta mig här.
Jag kommer till Warhall *) en högtid att se,
Man fjollar, man hoppar och krusar.
Wid skimrande lampor tycks änglar sig te, **)
Men dagsljuset gör dem till busar.

*) Warhall, en emitation af det namnkunniga Waurhal i London, är ett hus och en trägård, der hela wackra werlden i Paris mötas tre gånger i weckan, att spaßera, dansa, se konsteldar och illuminationer, m. m.

**) Ett urfinnigt mode gör att intet förnämt fruntimmer kan wisa sig utan smink och swarta lappar i synen. Härigenom och med tillhjelp af en wiß air eller ställning, som Franska lönet förträffligen wet att taga sig, se de wäl ut wid ljus, men illa i dagen.

För flugor och mönja
Jag intet kan skönja:
Naturen här dränkes i lånta behag.
På Wallen *) jag söker en nöjdare quäll.
Här åter mig mördar en andelös gnäll,
Af tiggare, kärngar och lyror **).
Man fålas och fiker,
Man super och skriker,
Bland kuskar och stora peruker jag quäfs.
Otaliga narrar med upptåg och snack
Förtjena här pengar och äta.
Kring dem stå staketer af gapande pack, †)
Som werkstaden hemma förgäta.
Musik och Apinor,
Spektakel och linor *)
Se föda åt hälften det stora Paris.
Förtretad och skuffad jag wandrar till slut,
Att mig i min kammare dölja;

*) Wallen eller Boulevarden är nästan som Djurgården i Stockholm. De förfallne Wallarne äro nu förbytte till sköna planterade spatsergångar, och skapa en angenäm rundel kring gamla staden, och sedan hela förstäder rundt omkring blifwit tillbygde, ligger denna promenaden liksom midt i Paris. Här samlar sig folket dageligen. Här hållas de mesta Spektakler, af Komedianter, Marionetter, Baler, Konserter, Taskspelerier.

**) Tiggare, som Hollberg säger, galonerade, finnas på ingen ort till sådan mängd, som här. Käringar och Lyror ic. hwar man kommer på kaffehus och spektakler, så hör man ett rasspande af Savoyardska quinfolk, som sjunga och fila på en guitarre eller lyra.

†) Komedianter, innan de få öppna skådespelen, äro förbundne att roa folkhopen förut med någon farce, hwilken här kallas: faire la parade. Derigenom ser man en gräslig mängd slödder fösas ihop ikring Bollhusgallren, som förnöter eftermiddagarne med bara gapa.

*) Här äro ej mindre än tio särskilta band Komedianter, som alla spela twå stycken hwar dag, utan att räkna konserter och folk som wisa rara djur, markattdanser, hundkonster, lotterier och andra toksper.

Men ack, för min synd har jag kommit hit ut,
Mig härar af h = r = r förfölja.
Jag flygtar, de följa och ropa Kapun = = =
Nu under min fäll i ett hugnande skjul,
Mitt slumrande öga betäckes.
Men skam få den skälmen, som först gjorde hjul!
Af rullande wagnar jag wäckes;
Och när det tar ända,
Så drar man, torhända,
En kista med gnölande pipor *) förbi.
När tupparne gala och klockan slår tre,
I grannskapet munkarne wakna **)
De jäspa sitt ave, de ringa, de be.
Än måste jag nattfreden sakna.
Dock pris ske det Höga:
Nu slutas mitt öga,
Båd wagnar och klockor och Munkar till trots.

God dag, min Herr Façon! säg, hwar är Börsen här?
Hwad! Börsen? swarar han, här intet Wärdshus är,
Som har så tokigt namn, ***)
Nej, säg mig, fortfor jag, hwar Edre Köpmän råkas,
Att öfwer Wärelhwärf, om skepp och handel språkas?
Det kräket axlar sig och tiger,
Så högt hans lärdomspund ej stiger,

*) Ett Positif eller litet Orgelwerk. Dagligen, mest om aftnarne, ser man dylika Orgdragare belägra portarne, der Resande gästa, och spela för några styfwer.

**) Min olyckliga stjerna hade placerat mig mellan twenne Kloster. Klockan 2 eller 3 ringa de till Otresången och börja sin andakt. När jag kommer ihog deras själamessor, påminner jag mig Boileau, som sade:

Pour honorer les morts, ils font mourir les vivans.

***) Man råkar en sprätt i Paris och frågar efter Börsen, så är det en glosa som han aldrig hört, liksom han ej heller äger minsta begrepp om sjöfart och skepp, dem undantagne som han torde hafwa fått af målningar.

Han menar Krog och Börs är ett.
Och som han aldrig segel sett,
Så tror den dumme satan,
Att skeppen dras i sjön, som wagnar uppå gatan.
Till Opran för han mig: Spektakel, Porcheron *),
Se sådant känner Herr Façon.
Om ock jag af en slump den sökte Börsen hinner,
Monn jag ett Amsterdam, monn jag ett London
finner?
Jo pytt. Uti Paris allt efter modet görs,
Wäl klädde på en Bal, men icke på en Börs.
Ack, huru mången härlig kaka,
Man kunde här dem armom baka,
Med allt det sköna mjöl, som osmält får sin graf
I store Domperukers haf. **)
Men sådan Fransman är:
Han älskar häldre mjölet draga
Uti en krusad läck, än i en hungrig maga:
Blott han en wacker klädning bär.
I dag kan ej hans pung en nödig måltid lösa,
Ett kaffehus han söker opp,
Förtär en kringla och en kopp,
Ty hwad behöfwer han att slösa.
Se'n petar han sin tand, se'n trallar han och
swänger:
Den skönsta kalfwestek har närt hans läckra gom,
Fast kalfwen, odräpt än, wid modrens juwer hänger,
Och fast hans arma buk war alldrig mera tom.
Men häll, jag tröttnar wid att skrifwa.
Bland sådan galenskap jag sjelf kan galen blifwa.
Enfin:
Paris all werldens Bollhus är.

*) Ställen der lekstugor och kärliga möten hållas.
**) Här pudrar sig nästan allt hwad lif och anda äger.

Hwad annorstädes winns, det skall förtäras här *)
För hwarje främling hem, drif komedianter ut,
Gör på hwart elakt näste slut;
Hwad då? Jo, skälf Paris, du skall förgås på
stunden!
Så nära dårskap här med allmänt wäl är bunden.
Nej, karlawulna Swenska Nord!
Om man bland tusen land mig walet wille gifwa,
Dig endast walde jag, du dyra moderjord!
Din barm min wagga war; den ock min graf skall
blifwa.

Hortor amare Focos.
Virg.

Dock finnes likwäl mycket godt i Paris. Till
exempel: Fem Akademier.

1) L'Academie Françoise inrättad 1635 ge-
nom Cardinalen Richelieus föranstaltande, består
af 40 Ledamöter, som sysselsätta sig allenast med
språkets förbättring, och komma tillhopa i gamla
Slottet eller Louvren tre gånger i weckan. En Tho-
mas, en d'Argenson och Marmontel m. fl.
omtalas nu med största heder bland deßa Herrar.
Richelieu war Akademiens förste beskyddare. Se-
dermera woro det Konungarne sjelfwe.

*) Med en folkhop af 800,000 menniskor, utan sjöfart, utan
andel, hur skall Paris kunna nära sig, och än mer, hur skall
et kunna wara så rikt? Jo det blir begripligt, när man fin-
er kanske hälften af ofwannämde nummer wara resande, dels
:n Provinserna, dels från utrikes orter, hwilka strömma hit
it leka bort pengar och helsa. Man räknar intet mindre än
0,000 i livré. Så att det ej är ett paradox, om man säger,
it Paris har att tacka lättingar och narrar för sin warelse.
är handlas ej med annat kram, än det som tjenar att un-
erhålla yppighet och galenskap. Engelsmän, ehuru warme
atrioter de äro, lockas dock hit af Parisiska nöjen, och jag
er, att hwad som bland annat påskyndade sista freden, war
t återfå en hop förmögna Lorder, dem kriget jagat härifrån
h hwars pengar saknades i allmänna rörelsen i Paris.

2) L'Academie des Inscriptions & des Belles Lettres, arbetar i de wackra wetenskaperne, förklarar Antiquiteterne, och förewigar Monarkiens historia, genom medaljer, inskriptioner &c. utdelar årligen twenne belöningar. Ledamöterne, samlas likaledes i Louvren Tisdagar och Fredagar. Inrättningen år af år 1663.

3) L'Academie Royale des Sciences, består af 4 slags medlemmar: 12 Honorarii, 20 Pensionarii, 26 Associati, af hwilka 8 äro utlänningar, såsom d'Alembert, Linné, Haller från Göttingen och 12 så kallade Adjuncti. Professorerne Nollet i Fysiken och Natural-Historien, och Condamine i Chemien, hafwa nu för tiden stort namn om sig; såsom ock en de Fouchy, Academiens beständiga Secreterare. Sammankomster hålles twå gånger i weckan, åfwen i Louvren.

4) L'Academie Royale d'Architecture hwars inrättning 1671 hedrar Ludvic XIV:s regering, hålles hwar Måndag i Kongl Slottet och har 32 Architecter, en Secreterare samt en Professor, hwilken underwisar i wetenskapen. En följd af detta år, att man i intet land finner byggningskonsten bragt till sådan höjd, som i Frankrike. Samma sak är det med Måleri och Bildthuggeri förmedelst

5) L'Academie Royale de Peinture & Sculpture, som Ludvic XIV. authoriserade 1648. Med ett ord: Fransman öfwerträffar i allt det wackra.

Utomdeß ser man ock här

L'Academie Royale de Chirurgie, inrättad 1731, hwarest Konungens förste Lifmedicus, Germain de la Martiniere presiderar.

I Kyrkan Saint-Eustache wisade man m

en hel hop, som fick namn af måsterstycken. Men, me judice, finnes der icke mer ån ett, och det år den namnkunnige Colberts graf. Denne Minister föreställes knåfallande på en så kallad Sarcophague af swart marmor, i sällskap med Religion och Ymnigheten. Bredwid ser man Joseph, som låter utmåta spannemål i Egypten, och Daniel kringdelande Darii befallningar bland Persiske Satraper, alltsammans förträffligen uttånkt af Le Brun. Den som kånner den store Colberts gerningar, måste tillstå, att hans caracter alldrig kunnat lyckligare uttryckas.

Samma snille lyser i de fleste deras målningar: t. ex. wid tillfålle då Ludvig XIV förbåttrade Råttegångswerket 1667. Monarken föreställes öfwerråcka åt Domhafwanderne en skarp Domförordning, hwarunder La Chicane ses kullkastad på marken, och uppslukar hela såckar fulle med nedplumpadt papper. Likaså då samme Monark satte Financewerket i ordning 1662. En Gudom, Themis, förföljer Kronotjufwarne, hwilka afmålas lika Harpyerne hos Virgilius och flyga undan, slåppande ur klorna efter sig stora penningepåsar.

Ut pictura Poësis.

Horat.

Deße twå stycken wisas i Versailles bland en oåndlig hop andre. Ögat tröttnar wid att kika på allt; men örat plågas ånnu mera, når Fransman begynner upphöja det samma, och swårja, att det år divin, sans pareille, coup de maitre &c. Har han något wackert, så gör han ock wåsende deraf.

Les François sçavent vaincre &
chanter leurs victoires.
Volt. Henriade.

Det gamla Kongsuret dersammastädes är ett litet underwerk, så mycket mera, som det blifwit förfärdigat af en Morand, hwilken dock icke war urmakare. Hwar gång klockan slår, gala twå tuppar, tre gånger hwardera, och klara med wingarne. I det samma framkomma på sidorne twå figurer med malmsköldar i händerne, på hwilka twå amourer åmsom slå quarterne med små hamrar. Midt uti framstiger en bröstbild af Ludvic XIV, och ofwantill ses ett måln, hwarutur en Victoria nedstiger, hållandes en krona öfwer Monarkens hjessa; hwarunder man hör en angenäm carillon eller klockspel. Slutligen förswinner allt ihop och uret slår timmarne.

En wiss främmande Konung, som wistades här någon tid, har lemnat efter sig här på orten ett kärt namn.

En Abbe har giort desse verser öfwer hans härwaro:

Les Roses de l'Himen & le Throne des Rois
Ne l'ont point retenu dans leur chaine flatteuse.
Il voyage, il instruit sa raison lumineuse
Par les tableaux divers et des mœurs et des loix.
Il s'arrete en ces lieux, seduit par nôtre hommage.
Heureux peuple * * * * * n'en soyez point jaloux.

Le Destin l'a formé pour regner parmi vous:
Notre art ne peut ici, que fixer son image.

Deße versar sattes under hans bröstbild.

Jag måste tillstå att Fransoserna hafwa snälla målare. Nu nyß såg jag i ett privat hus en gammal torgruka på wäggen, så naturlig gäspande, att det war mig omöjligt se henne, utan att gäspa med.* Likså en Bouffon aftagen i en så löjelig ställning, och med så tokiga grimacer, att jag wågar påstå, det en Cato sjelf ej skulle kunna hålla sig från skratt wid påseendet.

Bland det, som besynnerligen förtjenar en resandes uppmärksamhet omkring Paris, är den ståtliga wattuledningen, Arceuil, som liknar de gamle Romares bästa mästerstycke i det slaget. De Broße har byggt den samma, wid början af det förflutna tidehwarfwet, på Marie de Medecis befallning. Den har 200 Toises i längden och 12 i höjden, der den är som högst, och genom 20 Arcader förer den till Paris ett klart och sundt watten. Rapin skref verser häröfwer, som gifwa någorlunda begrepp härom:

Admirandi operis moles præcelsa, superbos,
Pariete perpetuo, sublime assurgit in arcus
Suspensisque fluunt grandi sub fornice fluctus
Qui cursu late excisos, labuntur eodem
Per montes, ac per substructas aggere valles;
Nam paries quadro jungit divortis saxo,
Per quem magnatum cursum frenavit aquarum
Regina et totam fontes divisit in urbem.
Horat. L. III.

Bredewid ses ännu lemningar af en gammal hög aqueduc, hwilken förmenes wara byggd under

Kejsar Julianus. En privat man, som köpt tomterne, har förgäfwes försökt att nedbryta stenhwalfwen, hwilket ger oß begrepp om de gamles karlwulna arbeten.

Wid Fontainebleau, bland oändligt annat märkwärdigt, såg jag med harm ett kors uppreſt till åminnelse af Monaldeschi, den Drottning Christina lät aflifwa.. Hon glömde då, hwad hon sjelf förut sagt i sina maximer: que le plaisir de la vengeance, n'est pas fait pour les grands cœurs.

Det täcka Saint Cyre, som genom Madame Maintenons bemödande blef uppbygdt af Ludvic XIV, till 250 fattiga Fröknärs uppfostran år 1685, gör denna Dame ännu älskad och hedrad. Madamn Deshouliers prisar henne med skäl:

Tes soins ont prevenus les tristes avantures,
Où l'extreme besoin jette les jeunes cœurs.
Ah, que ces soins pieux chez les races futures,
T'attireront d'Admirateurs.
Contre la cruauté des fieres destinées,
Ils donnent, ces soins genereux,
Un asyle sacré, vaste, durable, heureux,
A d'illustres Infortunées.

Bland alla werldens torg, wet jag icke hwar man skulle finna några majestätligare och täckare, än följande:

Places des Victoires, hwarest Ludvic XIV ses till fot, i sin kröningsdrägt, trampande på en Cerberus; till tecken af triple-alliancen, hwaröfwer han så lyckligen segrade; nedanföre ligga 4 helgjutne slafwar, bundne tillsammans med stora jernked-

for, hwilka föreställa fyra öfwerwundna Nationer . . . . Husen omkring detta torg, emellan hwilka herrskar den angenämaste symetrie, utgöra en aflång rundel.

Place Royale, bygt i fyrkant på Romerskt sätt, med betäckte spatsergångar eller Portiker å alla sidor, prunkar med Ludvic XIII till häst, ditsatt af Cardinalen Richelieu. Ett owärderligt jernstaket skapar ett mindre torg midt uti, hwilket är gräsbewäxt med sköna breda twärgångar mot de fyra portgallren.

Place Vendome, likaledes omgifwit af likformiga palatser, har midt uti Ludvic XIV till häst. Arbetet i marmor och koppar, så här, som på de öfriga palatser, röjer de största mästares; men påskrifterne och ideerne deraf, som fira hans ofluga förföljelser mot Protestanterne och öfriga framfarande, förekom mig som le tombeau de bons sens, och en utlänning ser dem alldrig utan wämjelse. Är det icke en ursinnighet, att föreställa fyra likmäktige Monarker fastkedjade wid hans fötter, blott för det, att han den och den dagen slagtade några tusende af deras soldater, mer än han sjelf förlorat. Jag skulle tåla det, om han antingen, som wår Gustaf Adolph, werkligen underlagt sig hela folkslag, eller som wåre Carlar sjelf gått i spetsen för sine krigshärar. Men hwilketdera gjorde han? . . .

Place Louis XV, som ehuru ännu ej färdigt, låter likwäl se, att detta torg kan bli täckast af alla, förmedelst dess storlek och utsigt. Res dit, så får ni se den Monarken, som nu, när jag skrifwer detta, regerar Frankrike. Gjutningen och Stoden är ett mästerstycke, och man hoppas, att de icke här mörda smaken genom tokiga Inscriptioner.

Den 4 Julii såg jag en hop ceremonier wid tillfälle, att Hans franska Majestät med egen hand lade grunstenen till La Chapelle de l'Ecole militaire. Konungen föll på knä och läste wäl en god timma på stället. Högtiden slutades med det, att han utdelte belöningar bland de unge Adelsmän, hwilka derstädes, 500 till antalet, uppdragas i alla wetenskaper och öfningar, som hafwa sammanhang med krigsmetien. På sådant sätt brister Frankrike alldrig käcka Officerare, när på andra ställen -

Än en härlig inrättning will jag nämna. Här är en Bureau General upprättad, genom hwilkens föranstaltande nyfödda barn emottagas, förses med friska och renliga ammor, hälsosamma boningsrum och andra bequämligheter, nödiga till dessa späda lifs förwarande. Mot en dräglig afgift kunna föräldrar här inlämna deras barn, försäkrade om all möjlig omwårdnad och tillsyn.

Från den tiden barn afwändas, äro här åfwen utsedde ställen, hwarest de emottagas till widare uppfostran; så att allt, som kan bidraga till folkhopens ökande, är att tillgå härstädes, så wäl förmedelst deßa nyßnämnda inrättningar, som deras förträffliga Barnhus; man riktar staten med icke mindre, än 4, till 5000 hittebarn årligen.

Religionen i Paris, bland den så kallade wackra werlden, synes wara Voltaires Philosophi. Folkhopen är rätt påfwisk, c'est à dire, tjenar wår Herre efter tabulatur och wana. Monarken wisar alla tecken af så till sägandes allt för mycken, och större delen af hans krigsbußar säges hafwa antingen ingen rätt sannskyldig religion," eller ock den gamla Epicuriska: ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Eljest måste man tillstå, att den utwärtes delen af Romerska Gudstjensten, är rätt Högwördig och majestätlig, likssom deremot den Reformerta, tyckes mig wara nog naken och kall. Wår Evangeliska åter synes hafwa wält en lycklig medelwäg, emellan alt för mycket och alt för litet af Ceremonier. Wore dock till önskandes, att man hos oß sysselsatte sig mindre med en hop abstracta begrepp, och mera med det wärkeliga och borgerliga.

Dårskaper och nöjen får man dyrt betala i Paris, men wisdom kan fås för intet. Man besöker fritt alla Collegier, Bibliotheker och lärda Sällskaper; alltid bemött med höflighet och tjenstfärdighet, när deremot Comedianter, Dansmästare och andra behageliga galenskaper icke ernås utan promt betalning.

Ingen ting kan upptänkas förträffligare, än methoderne, att underhålla flit och täflan bland den studerande och wettgirige ungdomen härstädes. Icke längesedan såg jag belöningar utdelas i Sorbonne bland Studenterne, hwilke utmärkt sig antingen i Öfwersättningar, Grekiska och Latinska skrifningar, eller i Poetiska och Oratoriska småsaker. Preses i Parlamentet, hela det Högwördiga Dom-Capitlet, Academiske Ledamöter, samt en stor hop förnäme åskådare församlade sig under en upprepad musik i stora Domsalen, hwarest Eleverne woro uppställde i behörig ordning. De ypperste bland de täflande, och hwilke, efter föregånget bepröfwande af Academici, skulle emottaga belöningarne, framställdes för Preses, som högtidligen satte på dem kransar, och utdelte guldpenningar, under det han höll ett uppmuntrande loftal, m. m. De andre, bland hwilke gåßar af 13 eller 14 år, som förtjent priserne, belöntes sedermera af Rector Magnificus på samma sätt med ett antal sköne

Böcker i Academiens namn, och nya täflingsämnen uppgåfwos. Alla de, som således wunnit priset, åtnjöto offenteliga complimenter af hela församlingen. De woro wäl 30, som denna gången belöntes. Och på det ingen wäld må äga rum hos Professorerne, som dömma öfwer de inkomne papperen, tillgår här på samma sätt, som wid offentliga Wetenskaps-Academier, att skrifterne skickas in utan namn, med devise ***

Dylika uppmuntringar ser man i alla Lärohus, hwarigenom det icke är sällsynt, att finna ynglingar af 14, 15 år, öfwersätta Oder af Anacreon, stycken af Hesiodus, Virgilius o. fl. och vice versa från Fransyskan på Grekiska och Latin.

Bland Frankrikes artiga lustspel, är en sort Sjöfäktning, som jämte det den tjenar till publikens nöje, härdar och tillskapar en hurtig och wälöfwad ungdom. Man har inhägnat en stor fyrkant af Seineströmmen, hwaromkring äro beqwämlige platser för många tusende åskådare, och midt i wattnet hållas deßa Sjöfäktningar. En talrik tropp af unge Sjömän, lätt klädde och wäpnade med lansar, börja leken på löpande båtar, i det de stöta hwarannan i sjön. Sedermera rida de spärr, d. ä. de asa ned från högden af en Pharos, på en dertill inrättad timmerstock, bemödande sig, att midt i starkaste farten fasttaga la bague, eller ringen, hwarefter de plumpa i sjön och simma i land. Ytterligare öfwa de sig att klänga i takel och tåg. De käckaste speta upp på en i luften hängande slaklina, att nedtaga lefwande foglar, ur en i högden uppbunden krans. Det är ett nöje till att se huru de fleste pejla djupet. Allt detta förrättas under en dråpelig musik, till deß Neptunus med sine Tritoner kommer swäfwande på wattnet i en stor wagn, gjord som en snäcka och

dragen af sjöhästar, då han offenteligen med wissa från åskådarne insamlade summor, belönar dem, som i någotdera wunnit priset. Jag tycker mig se det gamla Grekland. Högtiden slutas med skott och konsteldar, som öfwerträffa all inbillning.

Ungdomen i Frankrike, som ämnas att en gång hedra antingen predikstolen eller Tribunalen, öfwas tid efter annan med spelande af wackra Theater-stycken, hwarigenom, jemte det den förwärfwar sig ett otwunget utwärtes behag, den äfwen hinner till en frimodighet, och en så högt angelägen konst, att genom anständiga och rörande åtbörder, twinga hjertan och föröka werkan af wältaligheten, som utom dem förlorar halfwa sin styrka.

I den smak och renhet, som Franska Theatern nu är, kan den intet annat än wara en förträffelig Skola för seder och borgerliga dygder. Det är säkert den samme, som alstrar så store Poeter, och gör Nationen så synbart älskanswärd och beleswad, framför andra folkslag. Jag wet intet, som mera hedrar Caracteren hos ett folkslag, än att se det samma, antingen le åt en Tartuffe, en Etourdi, eller gråta med en dygdig lidande Zaire, och öfwer en mördad Cesar, m. m. Med ett ord: Fransman herskar öfwer mer än halfwa werlden, genom sin smak och sine behaglige seder.

Den 14 Augusti gick jag ifrån Paris med anständig skjuts, nämligen med Apostlehästarne. Mången gång önskade jag äga Eliä matsäck. Men ty wärr! korpar äro, som allt annat, förwärrade, på denne werldens sista tid. De ropade sitt ohyggliga cras, cras, utan att tänka på hwad jag behöfde i dag. På wägen såg jag Kongl. Slotten Marly och Saint Germain och kände första gången, att det som fägnar ögat föder ej alltid magen. Wärdshus och Krogskyltar såg jag nog,

men det är i Frankrike mer än någorstädes sannt, att

> Ipse licet venias musis comitatus, Homere,
> Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

Skuggan i Trägården, eller rättare, i den store uppstädade skogen, på sistnämde ställe, gaf mig en timmas angenäm swalka.

Ängslan, förorsakad af hunger, hade hos mig samma werkan, som kärleken hos Poeter: Hon öppnade versådran. Förtretad, att höra foglarne sjunga när jag wille sofwa, tog jag mig det nöjet att hämnas med följande rim:

Förargeliga djur, som skriken här i trän,
Och smutsen på de löf som Eder skugga gifwa,
För päcker med Ert skrål, jag må hel galen blifwa,
Den första sten jag får skall jaga Eder hän.
På fatet, stekte uti smör,
I nu mig kunna mer behaga.
Ty när man har en hungrig maga,
Musik förgäfwes örat rör.

Från Saint Germain följde jag Batteletten, en sort dragskuta, till Rouen, der jag ändtligen fick äta mig mätt.

I Normandie är ett skönt land, har backar och skogar med djupa dälder likasom Swerige, dock inga eller få berg synliga. Folket derstädes är det treffligaste och starkaste i hela Frankrike, i anseende till härkomsten från deras karlawulne Nordiske stamfäder. Jag kallade dem ländsmän och fick dricka hos dem en härlig Cider.

Rouen.

Belägen på sluttningen af Seine-strömmen, 16 Franska mil från Havre de Grace, är till widden åtminstone efter ögnemåttet icke större än Götheborg; har dock 32 Paroißes eller Församlingar, utom Kloster; en omständighet, som tyckes röja en stor folkmängd. Den är dock icke så stor, som den kunde synas; ty i Catholska länder, finner man nästan så många andelige, som åhörare.

Församlingarne äro små, fast Kyrkorna ofta stora och präktiga. Handelen florerar här, oaktadt hamnen är obequäm, i så måtto, att man måste spänna ett halft dußin hästar för skutan, innan man kan få henne upp emot strömmen från Havre.

Som jag här icke träffade något skepp färdigt till England, wandrade jag till Diepe. Denna stad är befäst, mindre än Rouen, men wackrare bygd, med stora likformiga hus å begge sidor om de öppna och räta gatorna, ligger för hafwet emellan twenne branta högder, och ingången till hamnen är ombygd på begge sidor med bergfaste murar af ofantliga tälgstenar.

Här såg jag en härlig Proceßion, som genomwandrade alla gator, under musik och klockringning. Ett wördigt Regemente af Andelige i sin fulla skrud, med tusentals sjungande menniskor efter sig, emellan en haye af Cadett-Corpsen.

Äfwen hade jag här tillfälle, att bese den så kallade Repetition, hwilken består deruti, att alle Scholgåßarne först offenteligen förhöras i Latin och andra lärostycken, samt sedan agera någon Tragedie, under deras Läromästares uppsigt.

Den 18 Augusti afseglade jag med ett Engelskt fartyg till England, emot 12 Livres betalning; låg 24 timmar på sjön och hade ganska ondt af sjösjuka, innan jag landade i Brigthelmstone, 60 Engelska mil från London.

London.

Är den fulaste stad jag någonsin sett. Swarta hopwräkta hus, höga och låga om hwarandra; trånga, krokiga gator, betäckta med en ewinnerlig smuts, osund och dimmig luft, samt en löjlig och oregerlig påbel, uppwäcka hos en främling mer fasa, än förundran och fägnad. Den består af tre sammansmälte städer, nemligen London för sig sjelf, Southwark på andra sidan af Themsen samt Westminster, der Kongl. Palatset är, och kan kallas den angenämaste delen af staden, såsom der äro öpna och rediga gator, med stora byggnader.

Längden af London är 6 Engelska d. ä. en Swensk mil, och bredden en tredjedel deraf. Antalet af innewånarne räknas utgöra en sjundedel af Rikets folkmängd eller en million, hwilke bo i 122,950 hus.

Det märkwärdigaste att bese är följande:

The Tower, ett gammalt Slott, hwarest wisas allahanda wilda djur och foglar, Thropheerna efter den oöfwerwinnerliga Spanska Flottan, Wapen för 80,000 män af alla slag, uppsatte i en alltför konstig utsigt, Kongl Regalierne, Myntet och en hop ålderdomsmärken.

The Royal Exchange eller Börsen, bygd af Portlandssten, en ewig och ståtlig byggnad, öfwerträffar mycket den Amsterdamske och har ett torn af 178 fots höjd, med Klockspel. Uti in-

huggningar på murarne, stå stoder af Englands Kungar och Drottningar &c. Der finner man Assurance-Kontoiret, Sjö- och Marin-Gillet, Auctions-Kammare, m. m.

Den namnkunniga Sanct Pauls Church är det härligaste Tempel jag nånsin lär få se. Den är byggd i kors, med en ofantelig Dome midt uppå, samt twå torn wid ändan, med en owärderlig Portail. Det wille bli en Volume att nämna allt. Skada, att allt blir så swart med tiden i London. Drottning Annas stod prunkar wid den stora gaflen. Byggnaden fulländades på trettiofem år, och kostade 736,752 Pund Sterling.

The Brittish Museum, innehåller en dyrbar samling från alla werldens kanter, af Antiquiteter, Manuscripter, Naturalier, &c.

Westminster Abbey, der Konungarne krönas, är en gammal stor Kyrka, i hwilken jag ej wandrar ett steg, utan att röras af wördnad och förundran. Omgifwen af de döde, midt ibland grafwårdar och ärestoder, känner man hos sig en wördnadsfull rysning, under det man beundrar de lefwandes berömliga omsorg, att förwara minnet af sine store män och lysande snillen. Englands Regenter, Englands Hjeltar och Lärde lefwa här midt i dödens hemwist, hedrade med en kär och dyrbar åminnelse, intryckt både i marmor och i de efterlefwandes hjertan. Newton, Shakespear, Milton o. fl. hwila här wid sidan af Kungar, Krigshjeltar och Patrioter. Ho skulle kunna se detta, utan att önska sig en liten wrå i deras boning.

Jag har räknat öfwer 150 sådane minneswårdar. När man kommer dit, finner man alltid åskådare och Engelsman sjelf framför andre går dit och läser på monumenterne, högmodig i sine

Den 4 Julii såg jag en hop ceremonier wid tillfälle, att Hans franska Majestät med egen hand lade grunstenen till La Chapelle de l'Ecole militaire. Konungen föll på knä och läste wäl en god timma på stället. Högtiden slutades med det, att han utdelte belöningar bland de unge Adelsmän, hwilka derstädes, 500 till antalet, uppdragas i alla wetenskaper och öfningar, som hafwa sammanhang med krigsmetien. På sådant sätt brister Frankrike alldrig käcka Officerare, när på andra ställen . . . .

Än en härlig inrättning will jag nämna. Här är en Bureau General upprättad, genom hwilkens föranstaltande nyfödda barn emottagas, förses med friska och renliga ammor, hälsosamma boningsrum och andra bequämligheter, nödiga till dessa spåda lifs förwarande. Mot en dräglig afgift kunna föräldrar här inlämna deras barn, försäkrade om all möjlig omwårdnad och tillsyn.

Från den tiden barn afwändas, äro här äfwen utsedde ställen, hwarest de emottagas till widare uppfostran; så att allt, som kan bidraga till folkhopens ökande, är att tillgå härstädes, så wäl förmedelst dessa nyssnämnda inrättningar, som deras förträffliga Barnhus; man riktar staten med icke mindre, än 4, till 5000 hittebarn årligen.

Religionen i Paris, bland den så kallade wackra werlden, synes wara Voltaires Philosophi. Folkhopen är rätt påfwisk, c'est à dire, tjenar wår Herre efter tabulatur och wana. Monarken wisar alla tecken af så till sägandes allt för mycken, och större delen af hans krigsbussar säges hafwa antingen ingen rätt sannskyldig religion," eller ock den gamla Epicuriska: ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Eljest måste man tillstå, att den utwärtes delen af Romerska Gudstjensten, är rätt Högwördig och majestätlig, liksom deremot den Reformerta, tyckes mig wara nog naken och kall. Wår Evangeliska åter synes hafwa wält en lycklig medelwäg, emellan alt för mycket och alt för litet af Ceremonier. Wore dock till önskandes, att man hos oß sysselsatte sig mindre med en hop abstracta begrepp, och mera med det wärkeliga och borgerliga.

Dårskaper och nöjen får man dyrt betala i Paris, men wisdom kan fås för intet. Man besöker fritt alla Collegier, Bibliotheker och lärda Sällskaper; alltid bemött med höflighet och tjenstfärdighet, när deremot Comedianter, Dansmästare och andra behageliga galenskaper icke ernås utan promt betalning.

Ingen ting kan upptänkas förträffligare, än methoderne, att underhålla flit och täflan bland den studerande och wettgirige ungdomen härstädes. Icke längesedan såg jag belöningar utdelas i Sorbonne bland Studenterne, hwilke utmärkt sig antingen i Öfwersättningar, Grekiska och Latinska skrifningar, eller i Poetiska och Oratoriska småsaker. Preses i Parlamentet, hela det Högwördiga Dom-Capitlet, Academiske Ledamöter, samt en stor hop förnäme åskådare församlade sig under en upprepad musik i stora Domsalen, hwarest Eleverne woro uppställde i behörig ordning. De ypperste bland de täflande, och hwilke, efter föregånget bepröfwande af Academici, skulle emottaga belöningarne, framställdes för Preses, som högtidligen satte på dem kransar, och utdelte guldpenningar, under det han höll ett uppmuntrande loftal, m. m. De andre, bland hwilke gåßar af 13 eller 14 år, som förtjent priserne, belöntes sedermera af Rector Magnificus på samma sätt med ett antal sköna

Böcker i Academiens namn, och nya täflingsämnen uppgåfwos. Alla de, som således winnit priset, åtnjöto offenteliga complimenter af hela församlingen. De woro wäl 30, som denna gången belöntes. Och på det ingen wäld må äga rum hos Professorerne, som dömma öfwer de inkomne papperen, tillgår här på samma sätt, som wid offentliga Wetenskaps-Academier, att skrifterne skickas in utan namn, med devise. · · ·

Dylika uppmuntringar ser man i alla Lärohus, hwarigenom det icke är sällsynt, att finna ynglingar af 14, 15 år, öfwersätta Oder af Anacreon, stycken af Hesiodus, Virgilius o. fl. och vice versa från Fransyskan på Grekiska och Latin.

Bland Frankrikes artiga lustspel, är en sort Sjöfäktning, som jämte det den tjenar till publikens nöje, härdar och tillskapar en hurtig och wälöfwad ungdom. Man har inhägnat en stor fyrkant af Seineströmmen, hwaromkring äro bequämlige platser för många tusende åskådare, och midt i wattnet hållas deßa Sjöfäktningar. En talrik tropp af unge Sjömän, lätt klädde och wäpnade med lansar, börja leken på löpande båtar, i det de stöta hwarannan i sjön. Sedermera rida de spärr, d. ä. de åka ned från högden af en Pharos, på en dertill inrättad timmerstock, bemödande sig, att midt i starkaste farten fasttaga la bague, eller ringen, hwarefter de plumpa i sjön och simma i land. Ytterligare öfwa de sig att klänga i takel och tåg. De käckaste speta upp på en i luften hängande slaklina, att nedtaga lefwande foglar, ur en i högden uppbunden krans. Det är ett nöje till att se huru de fleste pejla djupet. Allt detta förrättas under en dråpelig musik, till deß Neptunus med sine Tritoner kommer swäfwande på wattnet i en stor wagn, gjord som en snäcka och

dragen af sjöhästar, då han offenteligen med wissa från åskådarne insamlade summor, belönar dem, som i någotdera wunnit priset. Jag tycker mig se det gamla Grekland. Högtiden slutas med skott och konsteldar, som öfwerträffa all inbillning.

Ungdomen i Frankrike, som ämnas att en gång hedra antingen predikstolen eller Tribunalen, öfwas tid efter annan med spelande af wackra Theater-stycken, hwarigenom, jemte det den förwärfwar sig ett otwunget utwärtes behag, den äfwen hinner till en frimodighet, och en så högt angelägen konst, att genom anständiga och rörande åtbörder, twinga hjertan och föröka werkan af wältaligheten, som utom dem förlorar halfwa sin styrka.

I den smak och renhet, som Franska Theatern nu är, kan den intet annat än wara en förträffelig Skola för seder och borgerliga dygder. Det är säkert den samme, som alstrar så store Poeter, och gör Nationen så synbart älskanswärd och belefwad, framför andra folkslag. Jag wet intet, som mera hedrar Caracteren hos ett folkslag, än att se det samma, antingen le åt en Tartuffe, en Etourdi, eller gråta med en dygdig lidande Zaire, och öfwer en mördad Cesar, m. m. Med ett ord: Fransman herskar öfwer mer än halfwa werlden, genom sin smak och sine behaglige seder.

Den 14 Augusti gick jag ifrån Paris med anständig skjuts, nämligen med Apostlehästarne. Mången gång önskade jag äga Eliä matsäck. Men ty wärr! korpar äro, som allt annat, förwärrade, påd enne werldens sista tid. De ropade sitt ohyggeliga cras, cras, utan att tänka på hwad jag behöfde i dag. På wägen såg jag Kongl. Slotten Marly och Saint Germain och kände första gången, att det som fägnar ögat, föder ej alltid magen. Wärdshus och Krogskyltar såg jag nog,

men det är i Frankrike mer än någorstädes sannt, att

Ipse licet venias musis comitatus, Homere,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

Skuggan i Trågården, eller rättare, i den store uppstädade skogen, på sistnämde ställe, gaf mig en timmas angenäm swalka.

Ångslan, förorsakad af hunger, hade hos mig samma werkan, som kärleken hos Poeter: Hon öppnade versådran. Förtretad, att höra foglarne sjunga när jag wille sofwa, tog jag mig det nöjet att hämnas med följande rim:

Förargeliga djur, som skriken här i trän,
Och smutsen på de löf som Eder skuggà gifwa,
För päcker med Ert skrål, jag må hel galen blifwa,
Den förste sten jag får skall jaga Eder hän.
På fatet, stekte uti smör,
J nu mig kunna mer behaga.
Ty när man har en hungrig maga,
Musik förgäfwes drat rör.

Från Saint Germain följde jag Batelletten, en sort dragskuta, till Rouen, der jag ändtligen fick äta mig mätt.

J Normandie är ett skönt land, har backar och skogar med djupa dälder likasom Swerige, dock inga eller få berg synliga. Folket derstädes är det treffligaste och starkaste i hela Frankrike, i anseende till härkomsten från deras karlawulne Nordiske stamfäder. Jag kallade dem landsmän och fick dricka hos dem en härlig Cider.

Rouen.

Belägen på sluttningen af Seine-strömmen, 16 Franska mil från Havre de Grace, är till widden åtminstone efter ögnemåttet icke större än Götheborg; har dock 32 Paroißes eller Församlingar, utom Kloster; en omständighet, som tyckes röja en stor folkmängd. Den är dock icke så stor, som den kunde synas; ty i Catholska länder, finner man nästan så många andelige, som åhörare.

Församlingarne äro små, fast Kyrkorna ofta stora och präktiga. Handelen florerar här, oaktadt hamnen är obequäm, i så måtto, att man måste spänna ett halft dußin hästar för skutan, innan man kan få henne upp emot strömmen från Havre.

Som jag här icke träffade något skepp färdigt till England, wandrade jag till Diepe. Denna stad är befäst, mindre än Rouen, men wackrare bygd, med stora likformiga hus å begge sidor om de öppna och räta gatorna, ligger för hafwet emellan twenne branta högder, och ingången till hamnen är ombygd på begge sidor med bergfaste murar af ofantliga tälgstenar.

Här såg jag en härlig Proceßion, som genomwandrade alla gator, under musik och klockringning. Ett wördigt Regemente af Andelige i sin fulla skrud, med tusentals sjungande menniskor efter sig, emellan en haye af Cadett-Corpsen.

Äfwen hade jag här tillfälle, att bese den så kallade Repetition, hwilken består deruti, att alle Scholgåßarne först offenteligen förhöras i Latin och andra lärostycken, samt sedan agera någon Tragedie, under deras Läromästares uppsigt.

Den 18 Augusti afseglade jag med ett Engelskt fartyg till England, emot 12 Livres betalning; låg 24 timmar på sjön och hade ganska ondt af sjösjuka, innan jag landade i Brigthelmstone, 60 Engelska mil från London.

London.

Är den fulaste stad jag någonsin sett. Swarta hopwräkta hus, höga och låga om hwarandra; trånga, krokiga gator, betäckta med en ewinnerlig smuts, osund och dimmig luft, samt en löjlig och oregerlig påbel, uppwäcka hos en främling mer fasa, än förundran och fägnad. Den består af tre sammansmälte städer, nemligen London för sig sjelf, Southwark på andra sidan af Themsen samt Westminster, der Kongl. Palatset är, och kan kallas den angenämaste delen af staden, såsom der äro öpna och rediga gator, med stora byggnader.

Längden af London är 6 Engelska d. ä. en Swensk mil, och bredden en tredjedel deraf. Antalet af innewånarne räknas utgöra en sjundedel af Rikets folkmängd eller en million, hwilke bo i 122,950 hus.

Det märkwärdigaste att bese är följande:

The Tower, ett gammalt Slott, hwarest wisas allahanda wilda djur och foglar, Thropheerna efter den odöfwerwinnerliga Spanska Flottan, Wapen för 80,000 män af alla slag, uppsatte i en alltför konstig utsigt, Kongl Regalierne, Myntet och en hop ålderdomsmärken.

The Royal Exchange eller Börsen, bygd af Portlandsten, en ewig och ståtlig byggnad, öfwerträffar mycket den Amsterdamske och har ett torn af 178 fots höjd, med Klockspel. Uti in-

huggningar på murarne, stå stoder af Englands Kungar och Drottningar ꝛc. Der finner man Aßurance=Kontoiret, Sjö= och Marin=Gillet, Auctions=Kammare, m. m.

Den namnkunniga Sanct Pauls Church är det härligaste Tempel jag nånsin lär få se. Den är byggd i kors, med en ofantelig Dome midt uppå, samt twå torn wid ändan, med en owärderlig Portail. Det wille bli en Volume att nämna allt. Skada, att allt blir så swart med tiden i London. Drottning Annas stod prunkar wid den stora gaflen. Byggnaden fulländades på trettiofem år, och kostade 736,752 Pund Sterling.

The Brittish Museum, innehåller en dyrbar samling från alla werldens kanter, af Antiquiteter, Manuscripter, Naturalier, ꝛc.

Westminster Abbey, der Konungarne krönas, är en gammal stor Kyrka, i hwilken jag ej wandrar ett steg, utan att röras af wördnad och förundran. Omgifwen af de döde, midt ibland grafwärdar och ärestoder, känner man hos sig en wördnadsfull rysning, under det man beundrar de lefwandes berömliga omsorg, att förwara minnet af sine store män och lysande snillen. Englands Regenter, Englands Hjeltar och Lärde lefwa här midt i dödens hemwist, hedrade med en kär och dyrbar åminnelse, intryckt både i marmor och i de efterlefwandes hjertan. Newton, Shakespear, Milton o. fl. hwila här wid sidan af Kungar, Krigshjeltar och Patrioter. Ho skulle kunna se detta, utan att önska sig en liten wrå i deßas boning.

Jag har räknat öfwer 150 sådane minneswårdar. Når man kommer dit, finner man alltid åskådare och Engelsman sjelf framför andre går dit och läser på monumenterne, högmodig i sine

döde landsmäns åra, och brinnande att efterfölja dem.

De tre stora bryggorna öfwer Themsen, nemligen London, Westminster och Newbridge, ha näppeligen sina likar. Wattenwerken wid Londonbridge, uppsatte af en Holländare wid namn Morice 1582, att leda wattnet genom träpipor kring hela staden, säges öfwerträffa den konstige Marly-Machinen i Frankrike. Jag har gapat på begge, dock utan att begripa dem *).

Kongl. Slottet Sanct James bör nämnas allrasist. Det är intet annat, än en slumpwis hopklistrad tegelbyggning, och ser föga bättre ut, än baraquerne i Götheborg. Hofwet wistas der förtänskull bara om wintren; ty om sommaren delar det sig emellan Kongl. Landslotten, Hamptoncourt, Winsor, det skönaste af alla, och Richmond, hwarest nu warande Kungen finner sitt högsta nöje. Det ligger ock helt nära London.

St. James Park är en wacker spaßerort, behaglig genom långa med trän planterade gångar och gräfne dammar eller canaler.

Kensingtonträgård är dock Londons wackraste promenade.

Allmänna lustbarheter äro sommartiden: Trägårdarne Vauxhall, Ranelaugs, Mary-bone-gardens och Sadlerswell, hwarest man kommer tillhopa, att höra Concerter, se illuminationer och konsteldar, äta, dricka m. m. som man behagar.

Wintertiden har man fyra Theatrar.

Näst efter det makalösa Krigsmanshuset Maison des Invalides i Paris, hwars Dome ej har sin like på jordklotet, kan man sätta Greenwich och Chelsea Hospitaler i London, det förra bygdt 1694, af Wilhelm III, och ärnadt till ett Kongligt

*) Den i London drifwes nu med eld.

Residence, beläget wid revieret 3 mil nedan för London, är ett asylum för utarbetade sjömän, för enkor och barn efter dem, som förlorat sitt lif i Kronans tjenst. Det artigaste är, att detta Hospitals underhåll icke hänger på Rikets Caßor, utan hwar och en sjöman, så wäl i Flottan, som Copvardiefarten, contribuerar månatligen dertill 6 styfwer, efter som naturligast synes, att de, som orka förtjena penningar, underslödja de orklöse, och dermed förtjena sig rätt till samma wälgerning på deras ålderdom.

Sak samma med Chelsea-Hospital, i det alle tjenstgörande wid armeen, Officerare och gemene, erlägga en dags gage hwart år till deß underhåll. Det är inrättat för utlefwade eller bleßerade i Landt-Armeen, och närer 500 ordinära Pensionärer, samt 12,000 så kallade outpensioners, eller utomordentlige. Om någon ting röjer wälbeställdta Republiker, så är det dylika inrättningar. Wårt lilla Krigsmanshus i Wadstena talar om hwad wi wille; men röjer tillika huru litet wi kunna.

Bedlam är Danwiken i London, och härbergerar en bedröflig hop wettlöse uslingar af begge könen, af hwilke somlige kalla sig Gud Fader, Jupiter, somlige Alexander, Carl XII, o. s. w.

Londons Hospital, Hittebarnshus, m. m. äro inrättade på en förträffelig fot. Här äro fattighus och sjukhus, som understundom nära till 6000 olyckliga.

Torn-Kyrkor räknas i London 103. Will man hoplägga alla ställen, der Gudstjenst hålles, så blir antalet inemot 300. Lutheranerne få ha torn på sina Kyrkor, men inga Ringklockor: andra Secter kunna ej få bygga torn. Här äro fyra Tyska, en Swensk och en Dansk församling af Lutheraner. De så kallade Metings eller möter

platser, hwaraf Methodisterne, de nu warande bäste praktiske Christne i England, hafwa ett stort antal, finner man i hwarannan gata." Wesley är deras hufwudman, hwilken åtta gånger warit åt America, och dageligen flackar omkring, att upplifwa den praktiske Christendomen i werlden.

Engelsman är en underlig menniska. Ingen går så långt i det goda som han, och ingen drifwer heller ondskan högre. På intet ställe i werlden ser man menniskokärlek och ädelmod i större grad än i London; liksom man å andra sidan ingenstädes hörer omtalas så grofwa utbrott af grymhet och ursinnighet. Store förmögne Lorder äro icke det bästa folket. Icke heller kan man berömma den högmodige och tygellöse pöbeln; men mellansorten består gemenligen af hederliga och oswikeliga menniskor. Det går långsamt bland deße, att winna förtroende; men sedan man fått det samma, kan man göra sig räkning på deras trofasthet, ända till det att de uppoffra lif och egendom för en wän. Har jag en af det folket till wän, så har jag ett ryggstöd, som aldrig swiker. Hatar han mig, så hatar han mig ända in i grafwen. Har han i politiska mål fattat något parti, så kunna hwarken mutor eller hotelser rubba hans tänkesätt. Född med nitälskan för friheten är han alltid mån, att känna Rikets lagar och fördelar hwarföre det icke är sällsynt, att finna en Köp- en Handtwerkare, werkeligen råsonnera som e- Statsman.

Skrif- och Tryckfriheten, som dem fritt allt hwad som angår ... pa, gör denna Nationen mera

Underlig pöbel i London folkmyckenheten i London kets graf. Det är snart

någon ordning. Se de någon främling, som icke drar Engelska skört och piska i nacken, så spotta de och slänga orenlighet efter honom. Få de ej nog pengar som de wilja, göra de uppror. Folkhopen är större, än att alle skulle kunna brukas. Derigenom tillgripas likson näringsfång röfwerier, mordgerningar, stölder, tiggerier, m. m. men med allt detta herrskar ändå bland dem något ädelt, någon smak för rättwisa. T. ex. om det händer mig, att jag blir öfwerfallen eller bestulen på gatan, och ropar åt dem: Gentlemen shal you suffer a foreigner to be so handled with in your country, eller något dylikt, så slå de en ring omkring stället, utleta den brottslige och straffa honom på fläcken, antingen med att doppa honom i rännsten, pumpa watten på honom och bultan, så länge han kan röra sig, eller twingan till godtgöring i penningar.

Smärre brott straffas här med pillory (skampåle), så gjord, att syndaren måste sticka fram hufwud och händer genom hålen på ett bräde. Är nu den lidande gynnad af dem, så slå de en spetsgård kring pålen, att ingen må göra honom något ondt. Men i annat [illegible] sjunga de smädewisor, spotta och slå den st[illegible] synen full med orenlighet. Jag har sett [illegible] löjelig förrättning.

Annars ö[illegible] blodiga och hiskeli[illegible] spektak[illegible] nämaste lustbarheter. [illegible]ed sam[illegible]e allmogen löper att [illegible]na [illegible] Comediant, mandra [illegible]e [illegible]pa händerne åt dem [illegible]s. Comedier behaga [illegible] mördar och halshug[illegible] är en blodig nation! [illegible]el, som jag med gruf[illegible] Pojkar församlas

fäkta för uppsatte belöningar. Den som kan break most heads d. ä. krossa de flesta hufwuden, blir bäst betalt. De ha trälansar, och ingen kommer ur leken, utan fullstänkt af blod och skråmor, och många skadas obotligen.

Är det icke ohyggligt, att se förnuftiga menniskor klappa händer och hitsa deras ungdom likso hundar ihop, att förderfwa hwarandra? Deras Tupp- och Doggfäktningar förråda icke mindre deras omenskliga natur. När de se twå tråta på gatan, twinga de dem att afgöra saken med knytnäfwen, hwilket sker sålunda, att de rifwa kläderna från sig och taras som tjurar. Quinfolken äro nästan wärre. Stockholms Rodderskor äro blott ofullkomliga copior af dem. Jag såg för några dagar sedan twå konor, nakna till medjan, eländigt handtera hwarandra, och när de intet mer orkade, lågo de i rännsten och kastade hela göpnar dy på hwarandra. Om Justicen will lägga sig emellan, blir den bortföst af mobben. Det skulle wara ett olagligt inbrott i deras dyra frihet. Så mycket bortblandas begreppen om sjelfswåld och frihet.

I andra Riken plär man finna mästa Religionen i hopen. Men här ser man intet spår deraf. Ingen kan neka det, att Londons Allmoge är mera upplyst än andra Länders, der Tryck- och Tankfriheten är mer inskränkt, ty här ser man en Åkare, en Kolbärare, en Gesäll likså ofta läsa deras mångfaldiga new pappers, som de dricka sitt stronobeer; hwarigenom man finner dem i stånd, att prata tämmeligen wäl om allahanda, när deras gelikar i Paris, Danmark och annorstädes, knapt weta deras Konungs namn. Men det är icke allt nyttigt. Ty jag wet ej, om det icke

skulle wara bättre finna en Säckdragare och Ignorant, än Fritänkare eller Atheist.

När jag för några dagar sedan gick förbi en Krog, häpnade jag att höra ett fasligt sorl, och att se en mängd kryckor och träben dansa ut genom dörren. Jag frågade hwad det betydde? då man wisade mig ett halft tjåg Tiggare, som hängde hwarandra i lufwen. Jag fick ock weta, att afwen deße, sedan de om dagen samlat allmosor, mötas på sine klubbar om quällarne, slå kryckorna i wäggen och sjunga wisor om Regeringen, under det de smörja strupen med porter.

London är alltså ett ställe, der man tillika finner det bästa och det sämsta i hela werlden. Der gifwes ock ingen plats, hwarest skälmar och ogerningsmän säkrare kunna gömmas, hwarföre man kan säga, att der bor utskummet af alla Nationer på jorden.

Wilkes.

Den 24 Sept gick jag till Kings bench, att se den beryktade Wilkes, den Ministerens parti kallar Mobbens Don Quichotte. Han är en lång man, af en smal wärt, nog windögd, och liknar närmast i yttre åtbörder en djuptänkande Philosoph. Han sitter der begrafwen i en wäl försedd Bokkammare, och fortsätter sin North-Briton, med en långt skarpare skriffrihet, än någonsin tillförene.

Folkhopens nit för honom tyckes efter hand förlora sig, genom Ministerens herrskande intriger. En Swensk har den äran att bo wägg om wägg med honom för ådragna skulder.

Jag har sett ett kopparstick, hwaruti friheten föreställes som ett wäl befästadt slott. Lord Bur e tillika med de förnämste anhängare af Ministeren

ha bundit stora linor kring tornet på Frihetens Slott, och bemödade sig med all magt, att draga det gamla fästet omkull; men Wilkes står, likasom en annan Atlas, emot med den ena handen, och i den andra håller han Magna Charta, till att förhindra det lutande Kastellets fall.

Nationens smak röjer sig oändeligen mycket på Skådespelen. Shakespeare, till hwars åra England nu nyß firat ett högtidligt Jubel-år, år nu mera ån nånsin beundrat och kär, oaktadt alla de gammaldags uselheter och orimligheter han inbragt på Theatern. Nationen år i det som allt annat, enwis. Jag såg i går förestållas Hamlet, som råknas bland hans Måsterstycken. Aktörerne spelte sina Roler förtråffeligen, Decorationerne woro mångfaldiga och prågtiga, men Nationens underliga smak fåster dem beståndigt wid en urmodig flåntrian, som revolterar all bon sens. Man ser ofta en Harlekins role midt uti ett sorgspel. Man ser spöken, djeflar, mord, dödgråfware m. m. oinkeligen blandas om hwarandra på Theatern, och alldrig klappas hånderne mera ån då Lucifer wisar sig, eller någon blodig execution förestålles. Nöjet, det makalösa nöjet, att wid rörande förestållningar kunna gråta, hwilket alldrig undgår mig wid en Fransk Tragedie, år obekant hår. Man skulle kunna såga, att en Engelåndare icke kan gråta. Den sundare delen af dem, hwilke sett litet mer ån London, finner allt för wål, hwad som brister; men hwarken de eller några ådlare snillen wåga bryta genom ett barbari, som folkhopens nycker gjort heligt. Galleriet herrskar på Engelska Bållhusen, derifrån hör man handklapp och hwißlingar. De allena dömma: Hwarföre man ock alldrig lår få se Theatren i det stånd, hwaruti den blomstrar på andra stållen. En Congreve, en

Addison, med flere, som sökt bringa en förnuftigare Dramatik in på skådeplatsen, krossas att jag så må säga, under tyngden af Shakespeares oformlige årestoder. I allmänhet kan man tillstå, att Engländare är förträfflig i utföringen och i utarbetningen? men brist på smak gör att han sällan lyckas i desseinerna eller utkasten: till exempel, allt hwad han arbetar i silfwer, i kopparstick och galanterisaker, är wäl utfördt, fint och fast; men der saknas alltid snille och uppfinning. Om jag skulle ha något förträffligt, wille jag nyttja ett Franskt hufwud att ge planen, och Engelska händer att utarbeta den samma. Den siste Franske Ambassadören härstädes, öfwerbragte efter berättelse med sig tolf Granlåtsmakare, under namn af Kammartjenare, hwilke förmedelst de snillrike ideer och fasoner, som de wisste att gifwa sitt arbete, på en kort tid stulo kunderne från de infödde Londonsboer. Franske Kockar äro i stånd, att ur ett enda kalflår sammanplocka tio wälsmakande rätter. Lika så i all annan grannlåt. Fransosen är alltid ny, alltid fintlig, älskwärd, stundom äfwen i sine dårskaper.

Det är ej underligt, att London blir så proppat med folk. Eho han wara må, Turk eller Hedning, swart eller hwit, som kan bruka hufwud eller händer, och will nära sig, får der slå upp sin Boutik, drifwa sin Köpenskap och ge skatt. En Lärare, som på intet annat ställe i werlden får öpna sin mun, kan predika på torgen härstädes, och skaffa sig en församling. Nekar Biskopen mig ett Prästgäld, har jag frihet, om jag kan, bygga mig en Kyrka och genom subscriptioner samla mig åhörare, hwarpå här finnas många exempel.

Den 21 September firades Konungens Kröningsdag, med lossande af kanoner, uppwaktnin-

gar wid Hofwet, eldar på gatorne, kring hwilka tusendtals ostyriga pojkar dansa. Wid samma tillfälle fick jag se de höge Kongelige Personerne med deras suite. Monarken är till anseendet en fyllig wälwuxen Herre, har ett wackert ansigte, något stora läppar, och en uppsyn, som tyckes röja mißnöje mera än djupsinnighet. Han lefwer merendels innesluten inom sitt hus, au sein de sa famille, och wisar sig alltför sällan midt i London. Drottningen satt och lekte med sin yngsta Prinseßa. Hon är ett smalwäxt fruntimmer, snarare för litet än för stort, har ett nog litet ansigte, och ser ut som folket måst plågar, undantagandes hwad Sorgen beträffar, hwilken är så wäl danad, som det är möjligt förestålla sig den af kött och blod. Har mycken esprit och säges äga det mildaste och muntraste lynne i werlden.

Wid Academierne idkas föreläsningar större delen af året. De så kallade Tutors eller private Informatorer göra det mästa. Någre af deße, allt efter som de wunnit förtroende, ha en mängd af lärjungar, som mötas i Collegirrummet, att höra Grekiska och Latin. Sträng polis hålles på de orter der ungdomen underwises, t. e. Det händer stundom, att en hop kärleksungar, ledsna wid London, besöka det Latinska klimatet; men i ögnablicket snappas de upp af stadens konstaplar, och hela kärrlaß af dem skjutsas tillbaka. Ingen lös quinsperson täles på hela den nejden, liksom ej heller Bacchanaliske klubbar få hållas, ty Informatorerne måste alltid wara med i deras nöjen. Annars är wid hwarje Parish en schola, underhållen af sjelfwa församlingen, hwaruti god ordning iakttages. Alle gäßar klädas der i en uniform af blått kläde, med gula strumpor. I städerna finner man ock dylika scholar för flickor, der de

underwisas i Christendomen, skrifwande, brodes rande m. m.

I England måste man lära sju år på allt, ware sig flicka eller gåße, och efter deßas förlopp få de slå opp ett shop eller bod, och nära sig, som de kunna.

Den siste September steg jag om bord, för att åter se den kära hembygden. Domi bene est. - - - Under det wi ankrade för motwind, hade jag tillfälle begapa några omkringliggande platser, bland hwilka jag anmärker en liten fästning kallad Scherneß, hwarest är ett Kongshwarf och ankarstålle för Örlogsmän. Men det jag alldrig sett förr, war sättet att bruka gamla skepp. Man har wid högt watten satt dem i land, och så fästat dem dels med stötter utan till, dels med ballast af stenar innantill, och sedan inredt dem till boningsrum för Sjömänsfamiller. Det är något nytt att se en hel stad af gamla skepp presentera sig från stranden full med folk. Twå wåningar af styckegluggar tjena till fönster, och ofwandecket belagt med taktegel, prydt med 5 a 6 skorstenar. Ett stort skepp på samma sätt inrättadt tjenar till denna stadens Domkyrka.

Roveret från London till Orfernes räknas 90 Engelska mil, och är mycket swårt, att komma upp och ned. Landet på ömse sidor ser hjertans wäl ut. Synnerligen prydas åbräddarne med wippgalgar, i hwilken man njuter prospekten af wäl hängde Engelsmän.

platser, hwaraf Methodisterne, de nu warande bäste praktiske Christne i England, hafwa ett stort antal, finner man i hwarannan gata." Wesley är deras hufwudman, hwilken åtta gånger warit åt America, och dageligen flackar omkring, att upplifwa den praktiske Christendomen i werlden.

Engelsman är en underlig menniska. Ingen går så långt i det goda som han, och ingen drifwer heller ondskan högre. På intet ställe i werlden ser man menniskokärlek och ädelmod i större grad än i London; liksom man å andra sidan ingenstädes hörer omtalas så grofwa utbrott af grymhet och ursinnighet. Store förmögne Lorder äro icke det bästa folket. Icke heller kan man berömma den högmodige och tygellöse pöbeln; men mellansorten består gemenligen af hederliga och oswikeliga menniskor. Det går långsamt bland deße, att winna förtroende; men sedan man fått det samma, kan man göra sig räkning på deras trofasthet, ända till det att de uppoffra lif och egendom för en wän. Har jag en af det folket till wän, så har jag ett ryggstöd, som aldrig swiker. Hatar han mig, så hatar han mig ända in i grafwen. Har han i politiska mål fattat något parti, så kunna hwarken mutor eller hotelser rubba hans tänkesätt. Född med nitälskan för friheten är han alltid mån, att känna Rikets lagar och fördelar, hwarföre det icke är sällsynt, att finna en Köpman, en Handtwerkare, werkeligen råsonnera som en stor Statsman.

Skrif- och Tryckfriheten, som upptäcker för dem fritt allt hwad som angår London och Europa, gör denna Nationen mera upplyst än andra.

Underlig pöbel i London. Efter utseende blir folkmyckenheten i London, den Stadens om ej Rikets graf. Det är snart icke möjligt, att bibehålla

någon ordning. Se de någon främling, som icke drar Engelska skört och piska i nacken, så spotta de och slänga orenlighet efter honom. Få de ej nog pengar som de wilja, göra de uppror. Folkhopen är större, än att alle skulle kunna brukas. Derigenom tillgripas liksom näringsfång röfwerier, mordgerningar, stölder, tiggerier, m. m. men med allt detta herrskar ändå bland dem något ädelt, någon smak för rättwisa. T. ex. om det händer mig, att jag blir öfwerfallen eller bestulen på gatan, och ropar åt dem: Gentlemen shal you suffer a foreigner to be so handled with in your country, eller något dylikt, så slå de en ring omkring stället, utleta den brottslige och straffa honom på fläcken, antingen med att doppa honom i rännsten, pumpa watten på honom och bultan, så länge han kan röra sig, eller twingan till godtgöring i penningar.

Smärre brott straffas här med pillory (skampåle), så gjord, att syndaren måste sticka fram hufwud och händer genom hålen på ett bräde. Är nu den lidande gynnad af dem, så slå de en spetsgård kring pålen, att ingen må göra honom något ondt. Men i annat fall sjunga de smädewisor, spotta och slå den stackaren synen full med orenlighet. Jag har sett en dylik löjelig förrättning.

Annars är detta och andra blodiga och hiskeliga spektakel folkhopens angenämaste lustbarheter. Med samma nöje, som Franske allmogen löper att grina åt en Taskspelare eller Comediant, wandra deße till galgplatsen, att klappa händerne åt dem som skola steglas eller hängas. Comedier behaga dem icke, så framt man icke mördar och halshugger på Theatern. Hu! det är en blodig nation! T. ex. De ha en sort lustspel, som jag med gruf-welse sett en gång: en hop Pojkar församlas att

fäkta för uppsatte belöningar. Den som kan break most heads d. ä. krossa de flesta hufwuden, blir bäst betalt. De ha trålansar, och ingen kommer ur leken, utan fullständt af blod och skråmor, och många skadas obotligen.

Är det icke ohyggligt, att se förnuftiga menniskor klappa händer och hitsa deras ungdom liksom hundar ihop, att förderfwa hwarandra? Deras Tupp- och Doggfäktningar förråda icke mindre deras omenskliga natur. När de se twå tråta på gatan, twinga de dem att afgöra saken med knytnäfwen, hwilket sker sålunda, att de rifwa kläderna från sig och taras som tjurar. Quinfolken äro nästan wärre. Stockholms Rodderskor äro blott ofullkomliga copior af dem. Jag såg för några dagar sedan twå konor, nakna till medjan, eländigt handtera hwarandra, och när de intet mer orkade, lågo de i rännsten och kastade hela göpnar dy på hwarandra. Om Justicen will lägga sig emellan, blir den bortföst af mobben. Det skulle wara ett olagligt inbrott i deras dyra frihet. Så mycket borthlandas begreppen om sjelfswåld och frihet.

I andra Riken plär man finna mästa Religionen i hopen. Men här ser man intet spår deraf. Ingen kan neka det, att Londons Allmoge är mera upplyst än andra Länders, der Tryck- och Tankfriheten är mer inskränkt, ty här ser man en Åkare, en Kolbärare, en Gesäll likså ofta läsa deras mångfaldiga new pappers, som de dricka sitt strongbeer; hwarigenom man finner dem i stånd, att prata tämmeligen wäl om allahanda, när deras gelikar i Paris, Danmark och annorstädes, knapt weta deras Konungs namn. Men det är icke allt nyttigt. Ty jag wet ej, om det icke

skulle wara bättre finna en Säckdragare och Ignorant, än Fritänkare eller Atheist.

När jag för några dagar sedan gick förbi en Krog, häpnade jag att höra ett fasligt sorl, och att se en mängd kryckor och tråben dansa ut genom dörren. Jag frågade hwad det betydde? då man wisade mig ett halft tjåg Tiggare, som hängde hwarandra i lufwen. Jag fick ock weta, att åfwen deße, sedan de om dagen samlat allmosor, mötas på sine klubbar om quällarne, slå kryckorna i wäggen och sjunga wisor om Regeringen, under det de smörja strupen med porter.

London är alltså ett ställe, der man tillika finner det bästa och det sämsta i hela werlden. Der gifwes ock ingen plats, hwarest skälmar och ogerningsmän säkrare kunna gömmas, hwarföre man kan säga, att der bor utskummet af alla Nationer på jorden.

Wilkes.

Den 24 Sept gick jag till Kings bench, att se den beryktade Wilkes, den Ministerens parti kallar Mobbens Don Quichotte. Han är en lång man, af en smal wärt, nog windögd, och liknar närmast i yttre åtbörder en djuptänkande Philosoph. Han sitter der begrafwen i en wäl försedd Bokkammare, och fortsätter sin North-Briton, med en långt skarpare skriffrihet, än någonsin tillförene.

Folkhopens nit för honom tyckes efter hand förlora sig, genom Ministerens herrskande intriger. En Swensk har den äran att bo wägg om wägg med honom för ådragna skulder.

Jag har sett ett kopparstick, hwaruti friheten föreställes som ett wäl befästadt slott. Lord Bur e tillika med de förnämste anhängare af Ministeren,

ha bundit stora linor kring tornet på Frihetens Slott, och bemödade sig med all magt, att draga det gamla fästet omkull; men Wilkes står, likasom en annan Atlas, emot med den ena handen, och i den andra håller han Magna Charta, till att förhindra det lutande Kastellets fall.

Nationens smak röjer sig oändeligen mycket på Skådespelen. Shakespeare, till hwars åra England nu nyß firat ett högtidligt Jubel-år, är nu mera än nånsin beundrat och kär, oaktadt alla de gammaldags uselheter och orimligheter han inbragt på Theatern. Nationen är i det som allt annat, enwis. Jag såg i går föreställas Hamlet, som räknas bland hans Mästerstycken. Aktörerne spelte sina Roler förträffeligen, Decorationerne woro mångfaldiga och prågtiga, men Nationens underliga smak fäster dem beständigt wid en urmodig slåntrian, som revolterar all bon sens. Man ser ofta en Harlekins role midt uti ett sorgspel. Man ser spöken, djeflar, mord, dödgräfware m. m. omkeligen blandas om hwarandra på Theatern, och alldrig klappas händerne mera än då Lucifer wisar sig, eller någon blodig execution föreställes. Nöjet, det makalösa nöjet, att wid rörande föreställningar kunna gråta, hwilket alldrig undgår mig wid en Fransk Tragedie, är obekant här. Man skulle kunna säga, att en Engländare icke kan gråta. Den sundare delen af dem, hwilke sett litet mer än London, finner allt för wäl, hwad som brister; men hwarken de eller några ädlare snillen wåga bryta genom ett barbari, som folkhopens nycker gjort heligt. Galleriet herrskar på Engelska Bållhusen, derifrån hör man handklapp och hwißlingar. De allena dömma: Hwarföre man ock alldrig lär få se Theatren i det stånd, hwaruti den blomstrar på andra ställen. En Congreve, en

Addison, med flere, som sökt bringa en förnuftigare Dramatik in på skådeplatsen, krossas att jag så må säga, under tyngden af Shakespeares oformlige årestoder. I allmänhet kan man tillstå, att Engländare är förträfflig i utförningen och i utarbetningen? men brist på smak gör att han sällan lyckas i desseinerna eller utkasten: till exempel, allt hwad han arbetar i silfwer, i kopparstick och galanterisaker, är wäl utfördt, fint och fast; men der saknas alltid snille och uppfinning. Om jag skulle ha något förträffligt, wille jag nyttja ett Franskt hufwud att ge planen, och Engelska händer att utarbeta den samma. Den siste Franske Ambassadören härstädes, öfwerbragte efter berättelse med sig tolf Granlåtsmakare, under namn af Kammartjenare, hwilke förmedelst de snillrike ideer och fasoner, som de wisste att gifwa sitt arbete, på en kort tid stulo kunderne från de infödde Londonsboer. Franske Kockar äro i stånd, att ur ett enda kalflår sammanplocka tio wälsmakande rätter. Lika så i all annan grannlåt. Fransosen är alltid ny, alltid fintlig, älskwärd, stundom äfwen i sine dårskaper.

Det är ej underligt, att London blir så proppat med folk. Eho han wara må, Turk eller Hedning, swart eller hwit, som kan bruka hufwud eller händer, och will nära sig, får der slå upp sin Boutik, drifwa sin Köpenskap och ge skatt. En Lärare, som på intet annat ställe i werlden får öpna sin mun, kan predika på torgen härstädes, och skaffa sig en församling. Nekar Biskopen mig ett Prästgäld, har jag frihet, om jag kan, bygga mig en Kyrka och genom subscriptioner samla mig åhörare, hwarpå här finnas många exempel.

Den 21 September firades Konungens Kröningsdag, med lossande af kanoner, uppwaktnin-

gar wid Hofwet, eldar på gatorne, kring hwilka tusendtals ostyriga pojkar dansa. Wid samma tillfälle fick jag se de höge Kongelige Personerne med deras suite. Monarken är till anseendet en fyllig wälwuxen Herre, har ett wackert ansigte, något stora läppar, och en uppsyn, som tyckes röja mißnöje mera än djupsinnighet. Han lefwer merendels innesluten inom sitt hus, au sein de sa famille, och wisar sig alltför sällan midt i London. Drottningen satt och lekte med sin yngsta Prinseßa. Hon är ett smalwäxt fruntimmer, snarare för litet än för stort, har ett nog litet ansigte, och ser ut som folket mäst plågar, undantagandes hwad Sorgen beträffar, hwilken är så wäl danad, som det är möjligt förestålla sig den af kött och blod. Har mycken esprit och säges äga det mildaste och muntraste lynne i werlden.

Wid Academierne idkas föreläsningar större delen af året. De så kallade Tutors eller private Informatorer göra det måsta. Några af deße, allt efter som de wunnit förtroende, ha en mängd af lärjungar, som mötas i Collegirrummet, att höra Grekiska och Latin. Sträng polis hålles på de orter der ungdomen underwises, t. e. Det händer stundom, att en hop kärleksungar, ledsna wid London, besöka det Latinska klimatet; men i ögnablicket snappas de upp af stadens konstaplar, och hela kärrlaß af dem skjutsas tillbaka. Ingen lös quinsperson tåles på hela den nejden, liksom ej heller Bacchanaliske klubbar få hållas, ty Informatorerne måste alltid wara med i deras nöjen. Annars är wid hwarje Parish en schola, underhållen af sjelfwa församlingen, hwaruti god ordning iakttages. Alle gåßar klädas der i en uniform af blått kläde, med gula strumpor. I städerna finner man ock dylika scholar för flickor, der de

underwisas i Christendomen, skrifwande, brödes-rande m. m.

I England måste man lära sju år på allt, ware sig flicka eller gåße, och efter deßas förlopp få de slå opp ett shop eller bod, och nära sig, som de kunna.

Den siste September steg jag om bord, för att åter se den kära hembygden. Domi bene est. - - - Under det wi ankrade för motwind, hade jag tillfälle begapa några omkringliggande platser, bland hwilka jag anmärker en liten fästning kallad Scherneß, hwarest är ett Kongshwarf och ankarställe för Örlogsmän. Men det jag alldrig sett förr, war sättet att bruka gamla skepp. Man har wid högt watten satt dem i land, och så fästat dem dels med stötter utan till, dels med ballast af stenar innantill, och sedan inredt dem till boningsrum för Sjömänsfamiller. Det är något nytt att se en hel stad af gamla skepp presentera sig från stranden full med folk. Twå wäningar af styckegluggar tjena till fönster, och ofwandecket belagt med taktegel, prydt med 5 a 6 skorstenar. Ett stort skepp på samma sätt inrättadt tjenar till denna stadens Domkyrka.

Roveret från London till Orfernes räknas 90 Engelska mil, och är mycket swårt, att komma upp och ned. Landet på ömse sidor ser hjertans wäl ut. Synnerligen prydas åbråddarne med wippgalgar, i hwilken man njuter prospekten af wäl hängde Engelsmän.

Anecdoter,

hörande till

Föregående Resebeskrifning.

Tankar öfwer Danska Nationen.

Fredlig snart i femti år,
Trög och maklig af naturen,
Sitter Dansken hellst i buren,
Eller blott till Hamburg går.
Hwarken höflig eller plump;
Hemma nöjd med farfars heder,
Har han tämligt rena seder,
Fast de smaka nog af sump.
Ty han älskar sömn och fred,
Samlar skörbjugg mer än pengar,
Utan Fogden, utan slängar,
Gör han sällan rätt besked.
Här, som mångenstäds man hör,
Dans på Hofwet, gråt bland hopen,
Twånget tystar fuller ropen,
Men det ingen lindring gör.

I Holland såldes med god afgång en löjlig Kopparstickning af följande innehåll:

En stor wågbalk föreställdes: i den ena wigtskålen lågo Luther och Calvin, Reformationens Hufwudmän, och i den andra Påfwen, med Sa-

tan, Belsebub, och en hel hop andre behornade swarta Änglar, hwilka alla tillsammans icke woro i stånd, att uppwäga de twå förstnämde, till tecken huru litet Hans Helighet i Rom, med sitt Högwäldiga Collegium wäger emot Protestanternes oöfwerwinnerliga lära.

En annan Målning.

Munkarna, som bekant är, gå wissa tider på året omkring landet, och söka fourage för Klostret, eller som det heter aller en quête pour le Couvent. En lutande skäggig Munk föreställes wandrande med sin proviantskorg på armen, och på ryggen en stor halmkårfwe, i hwilken han förstuckit en ung wacker flicka, hwilkens fötter och hufwud likwäl sticka fram ur ändarne på kårfwen. Le bon Compere tråkar krokig fram åt Klostret med en andäktig mine, mumlar ett ave och drar sin lefwande Munkekost, hwaråt en frodig medbroder ur en glugg på Klostermuren, hjerteligen myser.

Optat ephippia bos - - - Horat.

Konung Carl XII:s karakter

Har jag knapt hört någon rättare träffa, än en Fransos, som något hetsig kom att munhuggas med mig, om Patkulls aflifwande. Sedan han medgifwit, att det efter strängaste rätt, men icke efter Christlig menskliget kunde billigas, gjorde han tillämpningen på Carl, af Taciti ord:

Fuit acerrimus Legum Vindex, sine ira, sine commiseratione, tilläggande ännu:

Summum jus, summa injuria.

Det är artigt i Paris, att man kan bjuda fruntimmer in på Kaffehus, utan att folket gör noter deröfwer. Damer och Cavaillerer kunna sitta der om hwarandra wid ett Bräde, Schackspel, eller Piket, och fördrifwa en ledig timma med en taße Kaffe, eller ett glas Limonade.

Franska Ostindiska Kompagniet

Har redan den ena foten i grafwen. Allt sedan år 1725 hafwa årliga inkomsterne småningom förminskats, och nu skulle man behöfwa 60 millioners lån, för att åter sätta det samma i full styrka. Som detta swårligen står att bekomma, är förslag inlämnadt på Hofwet, att genom afskaffande af bemälte Kompagniets Privilegium exclusivum, öppna Indiska handelen för alla, såsom mäst gagnande för Staten.

En stor Köpman i Marseille, som under sista kriget privatim utrustade en flotta emot Engelsman, har nyß gjort en banqueroutte på 20 millioner.

- - - Sic transit gloria mundi,
Non minor est virtus, quam quærere parta tueri.

När Fransoserne ge Karakter på andra Nationer, så säga de:

L'anglois est brutal,
L'Allemand grossier,

L'Italien fourbe,
L'Espagnol hautain,
Le Suedois susceptible.

Den senare glosan är nog obegriplig; men lär betyda, att de äro warme eller hete på saken i början, men kallnä snart.

Jag tillägger med mera skäl kanske

Le François est volage.

Miß Gibson i London säljer med profit ett ofwikligt Läkemedel emot ofruktsamhet. För en guinee hjelper hon allom förgäfwes arbetandom, to an immediate conception.

En Engelsk hög friboren Dame har i ett offentligt sändebref till den olyckliga Corsicanske Hjelten, förbehällit sig hans besök i London, med anmodan, att städse få wara hans wärdinna, under deß wistande derstädes. Jag gißar dock att Paoli, nu så högt beundrad i England, får erfara sanningen af ordspräket: Major e longinquo reverentia.

En annan Dame i Amsterdam, bekant för en lycklig mälerska, hade aftagit Paolis ansigte, och då hon wiste honom det samma och tillika frågade: i hwad drägt han wille föreställas? swarade han: „i skjortan: ty Hans Alldrachristeligaste Majestät har häft omsorg, att tackla af mig in på bara kroppen."

Bland andra Ceremonier wid Påfwens Kröning, ser man ock en af Officianterne swänga en slags fackla framför Hans Helighet, hwilken blossar hastigt och slocknar med dessa orden: Sancte Pater, sic transit gloria mundi. Härlig årindran i desse critiske tider. Hans Helighet har nyss, i ett egenhändigt bref till Ludvic XV, begärt återställning af de från Kyrkostaten söndrade länder, och hwad Jesuiter-Ordens allmänna utödande beträffar; kan det icke werkställas, säger han, utan på ett offentligt möte med alle Catholske Furstars samtycke.

Wid infallande Högtider får man höra den dråpligaste musik i de Catholska Kyrkorna. Små hwitklädde gossar, som betjena Prästerne under mässan, blanda en fin och genomskärande röst med de gamle Sångares grofljudande stämmor, hwilka understödde af Instrumenter anföra Concerten, dels Chorwis, dels Solo, dels alla på en gång. Förleden Söndag firades här i Notre-Dame en dylik Högtid, hwarwid twå resande Tyskar från Sachsen iråkade ett löjligt Åfwentyr. De woro så alldeles intagna af den sköna musiken, att de förgåto på hwad ställe de stodo, och började klappa händerne, liksom de hade warit på Operan. Sachsarne fingo Consilium abeundi. Då den ene i harmen sade: „Parbleu ich dachte man würde bald den Bal öffnen."

- - - Qvis talia fando
Temperet e risu. - - -

I London har man nyss lagt första stenen till en allmän byggnad, som kommer att tjena såsom Hospital för botfärdiga kärleksungar. Fonden är upprättad af några private menniskowänner, och in-

rättningen, enligt den uppgifna planen, bör blifwa bland de wackraste saker, som äro att se i London.

Här är wäl ett dylikt hus, Madelaine kalladt, inrättadt långesedan i samma affigt. Men lärer ej kunna jemföras med ofwannämnde. Jag har på inter ställe i werlden sett eller hört talas om sådane inrättningar mer än i London. De behöfwas ock ingenstädes heldre, efter antalet af deße uslingar skall stiga mot 70 eller 80,000. Någon kunde fråga, huru stora städer kunna wara sådana förutan?

Oblyghet lyckas.

Deße dagar, då His Highness the Duc of B---, mönstrade Sjömagten, såg man en wälklädd Dam, med ett wackert barn på armen, tränga sig fram genom Soldater och Båtsmän, med begäran att få tala med Hans Högthet. Fyra gånger blef hon af wakterna bortföst; men hennes manliga tilltagsenhet öppnade henne ändteligen wägen, då hon på Hans Höghets wägnar tillspordes af en Officerare, hwad trängande ärende hon hade hos H. Höghet? Hwarpå hon swarade: Detta barn jag bär har äran wara i nära skyldskap med Hans Höghet; ty deß Fader war Amiral N. N., Hans Höghets Kusin, hwilken i umgänge med Kammar-Jungfrun N. N. lemnade efter sig denna kärlekspant. Och att densamma efter Fadrens död må njuta sin höga förwandtskap till godo, har jag den äran presentera det. = = = Hertigen, som tyckte sig känna igen sin döde wäns lineamenter hos sin lille föregifne slägting, tog densamme, kyßten, och räckte den

oblyga budbärerskan en sedel på 20 Pund, med löfte att sörja för moder och barn, så framt hon kunde uppte pålitliga bewis, att saken förhölle sig så, som hon föregaf.

Hwilken ädelmodighet, att offentligen för en hel werld fägna sig öfwer slägtskapen med en i wårt stränga Swerige såkallad Horunge!

Engelsmännens urgamla och wällofliga mode att hänga sig, är wäl ännu ej alldeles afskaffadt; men tyckes till en del gifwit plats åt ett annat, ej mindre Engelskt, som är att taga afsked af sine anhöriga och sedan kasta sig i Themsen. Deras melankoliska strongbier och swårsmälta beef werkar kanske allramest en sådan heroism. Hwar morgon jag läser deras dagpapper, finner jag sådana ohyggliga hjelteprof, dock utan synnerlig ansporing att härma dem.

Carl XII:s Porträt säljes här bland andra målningar. Det är mig en öfwermåttan fägnesam syn, att se denne Hjelte med en hotande uppsyn och sina kommißstöflor stå och stödja sin arm på en gruflig plit, midt ibland detta tidehwarfwets wäl friserade Monarker. Det förekommer mig liksom jag skulle se Voltaires amourer omkring en wäldig Herkules leka med hans runpåk och darra. Jakobiterne härute toasta ännu till Swenska Hjeltens åminnelse, medan de Hannoverske med bäfwande tunga kalla honom Madman. Hela det Akademiska Oxford är i synnerhet hans wänner; hwarföre ock Hofwet aldrig welat derifrån hämta Informa-

de unga Prinsarne, utan från Cambridge, nwånare tänka bättre Hannoverska. På Muter man ock denne wår Hjelte placerad mellan Peter och August, af hwilka den ene werräcker honom sin Polska Krona, medan den andre bjuder honom handen till fridstecken, hwilken han dock icke mottager, utan wänder ansigtet bort.

Om jag någonsin som stor Matador skulle föra stat, wille jag hämta

Wagnen från Paris,
Hästarne från Spanien,
Resepengar från Holland,
Lakejer från Tyskland, och
Flickan, som skulle sitta bredwid mig, från England.

Men finge jag icke Kusken från Swerige, så frågade jag icke efter hela skjutsen.

Swerige, säger jag till slut,
Är det bästa Gud har skapat;
Om jag wetat det förut,
Hade jag ej utåt gapat.
Fattig, full med dynt och slem,
Flyter jag på wattnet hem.

Slut på Tredje och sista Delen.